

Univerzita Hradec Králové  
Filozofická fakulta  
Historický ústav

**Československo-španělské vztahy v letech 1918-1936**  
Diplomová práce

Autor: Bc. Tereza Purnochová  
Studijní program: N7105 Historické vědy  
Studijní obor: Historie  
Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Štěpán, Ph.D.



## Zadání diplomové práce

**Autor:** Tereza Purnochová

Studium: F15NP0076

Studijní program: N7105 Historické vědy

Studijní obor: Historie

**Název diplomové práce:** Československo-španělské vztahy v letech 1918-1936

Název diplomové práce AJ: Czechoslovak-Spanish relations in the years 1918-1936

### Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce Československo-španělské vztahy v letech 1918-1936 se bude zabývat vývojem mezinárodních vztahů Československa a Španělska. Zajímat nás bude vznik a etablování československé zahraniční služby ve Španělsku. Charakterizovat budu vzájemné vztahy na poli politickém a hospodářském. V práci rovněž představím jednotlivé osoby československé diplomacie Miloš Kobr, Adolf Berka, Vlastimil Kybal. Diplomová práce bude založena na analýze archivních pramenů Archivu Ministerstva zahraničních věcí (fondy Politické zprávy, Zastupitelské úřady a osobní spisy) a Národního archivu (fondy Ministerstvo zahraničních věcí - výstřižkový archiv a Kybal Vlastimil).

Archiv Ministerstva zahraničních věcí (AMZV), Praha - Fond: Zastupitelské úřady Madrid Archiv Ministerstva zahraničních věcí (AMZV), Praha - Fond: Politická zpravodajství zastupitelských úřadů Madrid Národní archiv (NA), Praha - Fond: Ministerstvo zahraničních věcí - výstřižkový archiv, Praha - výstřižkový archiv I. Národní archiv (NA), Praha - Fond: Ministerstvo zemědělství I. - zahraniční a obchodní politika, Praha Národní archiv (NA), Praha - Fond: Kybal Vlastimil, Prof. PhDr. DEJMEK Jindřich. Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992): vybrané kapitoly z dějin československé zahraniční politiky, Praha 2002. 384 s. DEJMEK Jindřich. Diplomacie Československa. Díl I., Nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992), Praha: Academia, 2012. 317 s. DEJMEK Jindřich. Diplomacie Československa. Díl II., Biografický slovník československých diplomatů (1918-1992), Praha: Academia, 2013. 802 s. KYBAL Vlastimil - LÁŠEK Jan Blahoslav - HRDLIČKA Jaroslav (ed.). Paměti Vlastimila Kybala, Díl 1, Chomutov: L. Marek, 2012. 249 s.

Garantující pracoviště: Historický ústav,  
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Štěpán, Ph.D.

Oponent: PhDr. Jaromír Karpíšek

Datum zadání závěrečné práce: 18.12.2015

**Prohlášení**

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou vypracovala (pod vedením vedoucího práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.“

V Hradci Králové dne .....

.....

podpis autora

### **Poděkování**

Ráda bych poděkovala všem, kteří mi během psaní této diplomové práce poskytli podnětné připomínky i potřebnou podporu. Na tomto místě bych rovněž poděkovala vedoucímu práce PhDr. Jiřímu Štěpánovi, Ph.D., dále potom zaměstnancům Národního archivu v Praze a Archivu Ministerstva zahraničních věcí v Praze za jejich ochotu a občasné konzultace k tématu.

## **Anotace**

PURNOCHOVÁ Tereza. *Československo-španělské vztahy v letech 1918-1936*. Hradec Králové, 2017. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové. Filozofická fakulta. 101 s.

Diplomová práce *Československo-španělské vztahy v letech 1918-1936* se zabývá vývojem mezinárodních vztahů dvou zemí – Československa a Španělska. Zajímat nás bude především vznik československé zahraniční služby ve Španělsku. Charakterizovat budu vzájemné vztahy na poli politickém a hospodářském. V práci rovněž představím jednotlivé osoby československé diplomacie – Miloš Kobr, Adolf Berka, Vlastimil Kybal.

Celá práce je proto rozdělena do tří základních částí. První část nás seznamuje se začátkem vztahů mezi českými zeměmi a Iberským poloostrovem. V druhé části se podíváme na rozvíjení vztahů, které probíhalo zejména v letech 1918-1936. Třetí část je zaměřena na hospodářství, neboť bylo důležitou součástí vzájemných vztahů těchto dvou zemí.

Práce využívá přímé metody výzkumu archiválií, které byly poskytnuty z Archivu Ministerstva zahraničních věcí a Národního archivu.

Klíčová slova: Československo, Španělsko, mezinárodní vztahy, diplomacie, hospodářství, obchod

## **Annotation**

PURNOCHOVÁ Tereza. *Czechoslovak-Spanish relations in the years 1918-1936*. Hradec Králové, 2017. Diploma thesis. University of Hradec Králové. Faculty of Arts. 101 s.

The diploma thesis of *Czechoslovak-Spanish relations in the years 1918-1936* is mainly engaged in development of international relations between Czechoslovakia and Spain. We will be interested especially in the establishment of the Czechoslovak foreign service in Spain. I will characterize mutual relations in the political and economic fields. I will also present individual persons of Czechoslovak diplomacy – Miloš Kobr, Adolf Berka, Vlastimil Kybal.

This work is divided in three main parts. The first part introduces the very beginning of relations between two countries Czech lands and Iberian Peninsula. In the second part, we will look at developing relationships, which took place in the years 1918-1936. The third part is aims at the economy, because it was an important part of relations between these two countries.

Thesis is using direct methods of research of archival that was provided by Archives of Ministry of Foreign Affairs and National Archives.

Keywords: Czechoslovakia, Spain, international relationships, diplomacy, economy, business

## Obsah

Úvod .....	9
1. Česko-španělské kontakty .....	13
2. Budování československé diplomacie .....	21
3. Československo-španělské vztahy v letech 1918-1936.....	25
3. 2 Španělské zastoupení v Československu.....	46
4. Hospodářské vztahy mezi Československem a Španělskem.....	53
4. 1 Hospodářské dějiny Československa.....	53
4. 2 Československý zahraniční obchod.....	56
5. 3 Československá orientace zahraničního obchodu .....	57
5. 4 Československo-španělské hospodářské vztahy.....	59
Závěr.....	76
Seznam pramenů a literatury .....	79
Přílohy .....	86
Seznam příloh.....	87
Tabulky.....	96
Seznam tabulek.....	97

## **Seznam zkratek**

AMZV = Archiv Ministerstva zahraničních věcí

ANM = Archiv Národního muzea

ČKD = Českomoravská-Kolben-Daněk

čs. = československý

ČSNR = Československá národní rada

ČsNV = Československý Národní výbor

ČSR = Československá republika

FF = Filozofická fakulta

KSČ = Komunistická strana Československa

MZV = Ministerstvo zahraničních věcí

NA = Národní archiv

odd. = oddělení

OSN = Organizace spojených národů

UK = Univerzita Karlova

UGT = Unión General de Trabajadores (Všeobecný svaz pracujících)

USA = Spojené státy americké

ZÚ = Zastupitelský úřad



## Úvod

Hlavním tématem diplomové práce je analýza vývoje mezinárodních vztahů – diplomatických i ekonomických – mezi Československou republikou a Španělskem v letech 1918-1936. Cílem práce bude především charakteristika vzniku a etablování československé zahraniční služby ve Španělsku. Závěrem budou charakterizovány vzájemné československo-španělské vztahy na poli hospodářském.

Jak postupný výzkum pramenů a literatury ukázal, potýká se tato oblast jistými problémy. K této problematice dodnes neexistuje relevantní monografie, jež by se tomu věnovala komplexněji. Spíše nalezneme dílčí studie zabývající se jednotlivými tématy, např. diplomatická činnost a osobnost Vlastimila Kybala, občanská válka ve Španělsku, otázka interbrigád a interbrigadistů atd.<sup>1</sup> Většina publikací, která je zaměřená na mezinárodní vztahy Československa a ostatních států, svou pozornost věnují zemím, jako jsou Velká Británie, Francie, Německo, či státy z Malé dohody.<sup>2</sup> Španělsko, ale i Portugalsko zůstalo ve stínu badatelského zájmu. Tématem československo-španělských vztahů jsem se zabývala ve své bakalářské práci *Československo-španělské vztahy v meziválečném období*<sup>3</sup>.

Pro vypracování této diplomové práce byly pro mě klíčové především archivní prameny z Archivu Ministerstva zahraničních věcí v Praze (dále jen AMZV) a Národního archivu v Praze (dále jen NA).

Pokud jde o AMZV, je zde velké množství materiálů. Jedná se o fond *Politické zprávy 1918-1977*, který obsahuje diplomatické relace o politickém, zčásti ekonomickém a kulturním dění v jednotlivých zemích a vzájemných vztazích s Československem. Dále fond *II. sekce (politická)*, jenž patří mezi nejdůležitější útvary MZV, řeší veškerou politickou agendu a k tomu i politickou stránku vztahů obchodních, kulturní aj. Zde se musím zmínit o skutečnosti, že z fondu II. sekce se ztratil karton č. 547, který obsahoval informace o zastupitelských úřadech Československa v cizině. Dalším byl fond *IV. sekce (národohospodářská)*, který se zabývá zahraničním obchodem, dovozem a vývozem, finančními a celními otázkami z mezinárodního hlediska. V neposlední řadě byly také důležité fond *Personální spisy 1918-1945*, a to Josefa Šindlera, Miloše Kobra, Adolfa Berky,

---

<sup>1</sup> Jiří CHALUPA. *Zápisky o válce občanské: studie o vybraných aspektech Španělské občanské války*. Praha: NLN, 2002; HRDLÍČKA Jaroslav. *Vlastimil Kybal a Univerzita Karlova*. Brno 2007.

<sup>2</sup> DEJMEK Jindřich. *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992): vybrané kapitoly z dějin československé zahraniční politiky*, Praha 2002.

<sup>3</sup> Viz PURNOCHOVÁ Tereza. *Československo-španělské vztahy v meziválečném období*. Praha, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Katedra dějiny a didaktiky dějepisu. Vedoucí práce PhDr. Jiří Hnilica, Ph.D.

Vlastimila Kybala a Zdeňka Formánka. Na toto musím podotknout, že osobní spisy jednotlivých diplomatických zástupců neobsahují takové množství informací, které by správně obsahovat měly. Jsou zde totiž k nalezení jen kusovité zprávy z některých období. Například ve spisu Adolfa Berky je zmíněno jeho působení v Maďarsku a následné předání zastupitelského úřadu Německu v roce 1939, za což byl v roce 1947 stíhán disciplinárním řízením.

V NA byl rovněž hojný počet materiálů. Jde zejména o fond *Ministerstvo zahraničních věcí – Praha, výstřižkový archiv I*, který obsahuje novinové články, týkající se zahraničních vztahů mezi Československem a ostatními evropskými státy. Zprávy, zabývající se obchodem a obchodními relacemi, nalezneme ve fondech *Ministerstvo zemědělství I. – zahraniční a obchodní politika*, *Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy v Praze*, *Ústředna obchodních a živnostenských komor v Praze* a *Spolek československých inženýrů v Praze*. Základní informace o osobnostech zahraniční služby jsou ve fondu *Policejní ředitelství II. – všeobecná spisovna (1931-1940)*.

K základní literatuře bych zařadila publikaci z nakladatelství Lidové noviny *Dějiny Španělska*,<sup>4</sup> kde nalezneme kapitolu zaměřenou na česko-španělské vztahy, která se pokouší nastínit základní obrys politických, kulturních a ekonomických vztahů od jejich těžko rozeznatelných počátků v 10. století až do současnosti. Zahraniční politice se věnují Antonín Klimek a Eduard Kubů v *Československé zahraniční politice 1918-1938*.<sup>5</sup> Tato kniha popisuje stav Československa od jeho vzniku v roce 1918 až po zánik 1. republiky v roce 1938. Je zde popsán jak vnitrostátní, tak mezinárodní působení. Pokud bych měla doporučit publikaci o diplomacii, tak bych mu doporučila zejména knihy od Jindřicha Dejmeke *Diplomacie Československa I.: nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*<sup>6</sup> a *Diplomacie Československa II.: biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*.<sup>7</sup> První díl knihy zaplňuje existující mezeru dějin československé zahraniční politiky a představuje užitečnou příručku. V tomto případě mě zajímala první kapitola, která se věnovala meziválečnému období, konkrétně výstavbě a budování ministerstva a sítě zastupitelských úřadů. Slovník zahrnuje všechny klíčové osobnosti

---

<sup>4</sup> ARTETA UBIETO Antonio et al. *Dějiny Španělska*. Praha: NLN, 2007. 915 s.

<sup>5</sup> KLIMEK Antonín – KUBŮ Eduard. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: ISE, 1995. 115 s.

<sup>6</sup> DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-1992)*. Díl I., Praha: Academia, 2012. 317 s.

<sup>7</sup> DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*. Díl II., Praha: Academia, 2013. 802 s.

československé zahraniční služby. Kniha od Karla Žaloudka *Encyklopedie politiky*<sup>8</sup> je přínosným materiálem, který obsahuje klíčový výklad pojmů z oblasti vnitřní i zahraniční politiky a diplomacie. Osobě československého vyslance Vlastimila Kybala se věnuje několik historiků, např. Jaroslav Hrdlička<sup>9</sup> a Ivo Barteček<sup>10</sup>. Hospodářské otázky se věnuje kniha od Eduarda Kubů a Jaroslava Pátka *Mýtus a realita hospodářské vyspělosti Československa mezi světovými válkami*.<sup>11</sup> Další knihou pojednávající o hospodářství je kniha od Václava Průchy *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století*,<sup>12</sup> která vznikla na základě přednášek kurzu dějin národního hospodářství Československa na Vysokých školách ekonomických v Praze a Bratislavě. Autorský kolektiv se snažil podat všestranný pohled na hospodářskou situaci jak minulou, tak současnou. K práci posloužila rovněž československá statistika.<sup>13</sup>

Celá práce se bude skládat z několika částí. V první části načrtnu v základních obrysech vývoj česko-španělských politických, kulturních a ekonomických vztahů od 10. století až do začátku 20. století. Zejména se budu zajímat o první kontakty českých zemí s Iberským poloostrovem a dále o postupné rozvíjení vzájemných styků patrné od 19. století.

Poté se již zaměřím na 20. století, a to především na vznik Československa 28. října 1918, jakožto nového státu, který byl nucen vybudovat si svou pozici na mezinárodním poli. V oblasti zahraniční politiky se podívám na snahu o navázání diplomatických styků se zeměmi na celém světě, a proto se pokusím zmapovat vzájemné oficiální styky. Na tomto místě si můžeme položit otázku, jak takové navazování vztahů probíhalo a co bylo jejich základem. Podrobněji se potom budu věnovat diplomacii a činnosti jednotlivých československých příslušníků zahraniční služby ve Španělsku, a to Josefa Šindlera, Miloše Kobra, Adolfa Berky, Vlastimila Kybala, Karla Formánka a Roberta Fliedera. Bude též charakterizováno zastoupení španělských diplomatů v Československu.

V poslední pasáži se zaměřím na oblast hospodářství. Základem této části bude rovněž stručné přiblížení československého hospodářství. Na tomto místě mohu konstatovat, že

---

<sup>8</sup> ŽALOUDEK Karel. *Encyklopedie politiky*. Praha: Libri, 1999. 599 s.

<sup>9</sup> HRDLIČKA Jaroslav. *Vlastimil Kybal a Univerzita Karlova*. Chomutov: 3K, 1997. 176 s.

<sup>10</sup> BARTEČEK Ivo. *Vlastimil Kybal a Španělsko*. In: BARTEČEK Ivo – RESKA Jaroslav (ed.). *České země a Španělsko: z dějin česko-španělských vztahů*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 1996, s. 105-113.

<sup>11</sup> KUBŮ Eduard – PÁTEK Jaroslav. *Mýtus a realita hospodářské vyspělosti Československa mezi světovými válkami*. Praha: Karolinum, 2000. 439 s.

<sup>12</sup> PRŮCHA Václav a kol. *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století: vysokoškolská učebnice pro posluchače ekonomických oborů*. Praha: Svoboda, 1974. 530 s.

<sup>13</sup> *Zahraniční obchod republiky Československé v roce ... Československo*. Státní statistický úřad. Praha: Státní úřad statistický, 1923-1948. Československá statistika. Řada 3. Zahraniční obchod. Pramenné dílo Státního úřadu statistického. Řada 3. Pramenné dílo Ústředního statistického úřadu. Řada 3, Zahraniční obchod.

obchodní vztahy se udržovaly na základní úrovni, protože Španělsko udržovalo obchodní styky s evropskými státy v omezené míře. A mě proto bude zajímat, jak právě takový obchodní vztah dvou zemí vypadal a co bylo jeho podstatou.

Práce bude zakončena závěrem, ve kterém bude celá práce shrnuta.

## 1. Česko-španělské kontakty<sup>14</sup>

Za první česko-španělský kontakt můžeme považovat návštěvu Prahy židovským kupcem Ibrahímem ibn Jakúbem<sup>15</sup> v roce 973, který cestoval na dvůr císaře Otty I. Velikého a k slovanským knížatům. Právě z této cesty pochází velmi stručný popis obyvatel Prahy a Prahy samotné, kterou nazývá Frága. Doklad z této cesty po středoevropských zemích se dochoval v rukopisu Abú Abaida al Bakrího *Kniha cest a zemí*.<sup>16</sup>

Na přelomu 9. a 10. století vznikl na základě legendy kult sv. Orosie<sup>17</sup> (též Eurosie a Dobroslava), údajné dcery Bořivoje a Ludmily. Podle legendy jela Orosie do tehdejšího hlavního města Aragonska Jace provdat se za místního prince, nicméně během své cesty byla přepadena Maury a nakonec zabita.

Ve 12. století se dostal do obliby španělský národní světec svatý Jakub.<sup>18</sup> Dokládá to zmínka v Kosmově kronice z roku 1124. Poměrně časté byly tehdy cesty českých poutníků do Santiaga de Compostela (např. pražský biskup Jindřich Břetislav z přemyslovské dynastie). Právě tyto poutnické cesty jsou nepochybně nejzásadnějším svědectvím styků mezi námi. Již od 12. a 13. století byly v českých zemích zakládány kostely zasvěcené právě sv. Jakubovi, např. kostel sv. Jakuba v Kutné Hoře, kostel sv. Jakuba v Olomouci (nakonec zbořen v 16. století).<sup>19</sup> Později se v Čechách objevil kult dalších nových světců – sv. František Borgia (+1572), sv. František Xaverský (+1552), sv. Ignác z Loyoly (+1556), sv. Isidor Sevillský (+636), Jan z Kříže (+1591), sv. Terezie z Avily (+1582), sv. Vincenc Ferrerský (+1419) aj.

V polovině 13. století se osudy obou zemí prořaly ve sféře politické. Rovněž byly posíleny osobními, přesněji příbuzenskými, vztahy mezi královskými rody. Poslední Přemyslovci, jako jiné dynastie, byli spřízněni skoro se všemi dvory, také s panovníky Iberského poloostrova. Český král Přemysl Otakar II. dvakrát podporoval snahu kastilského

---

<sup>14</sup> Kapitola je založena na: ARTETA Antonio a kol. *Dějiny Španělska*. Praha: NLN, 1995, s. 781-797.

BENEŠ Vlastislav. *Španělsko a Španělé*. Praha: Grada Publishing, 2000, s. 91-97.

KAŠPAR Oldřich. *Koruna a srdce Evropy: na cestu do Španělska*. Praha: Votobia, 1992, s. 9-18.

SKÁLA Zdeněk. *Španělsko*. Praha: Svoboda, 1983, s. 232-242.

ŠTĚPÁNEK Pavel. *Čechy a Španělsko ve středověku: dějiny a umění*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 306 s.

<sup>15</sup> Vyslanec córdobského chalífy al-Hakama II.

<sup>16</sup> Více viz: TŘEŠTÍK Dušan. „Veliké město Slovanů jménem Praha“. *Státy a otroci ve střední Evropě v 10. století*. In: TŘEŠTÍK Dušan (ed.) – POLANSKÝ Luboš (ed.) – SLÁMA Jiří (ed.). In: *Přemyslovský stát kolem roku 1000. Na paměť knížete Boleslava II. († 7. února 999)*, Praha: NLN, 2000, s. 49-70.

<sup>17</sup> Přestože se kult sv. Orosie nedotýká bezprostředně českých zemí, a je znám spíše na španělské straně než na české, potvrzuje kontakt obou zemí.

<sup>18</sup> Sv. Jakub je patronem Španělska, kam zanesl křesťanství. Jeho tělo je pohřbeno v Compostelle.

<sup>19</sup> Více viz: VÁLKOVÁ Miluše – CHURANOVÁ Zuzana. *Svatojakubská cesta: Severním Španělskem do Santiaga de Compostela*. Praha: KARPANA, 2009. 233 s.

krále Alfonse X. Moudrého o získání římského trůnu<sup>20</sup> výměnou za politickou alianci namířenou proti Rudolfovi Habsburskému.<sup>21</sup> Plán se nepodařilo realizovat, neboť Přemysl Otakar II. zemřel v bitvě na Moravském poli v roce 1278. Ani Václav II. vztahy se Španělskem nepřetrhl. Na sklonku 13. století povolal do Prahy mnoho španělských astrologů, např. Álvara de Ovieda z Toleda, který působil na královském dvoře více jak 20 let. Václav II. měl totiž slabost pro astrologii.

Vrchol astrologie představuje až vláda Lucemburků. Jan Lucemburský po oslepnutí povolal do Čech arabského lékaře z Iberského poloostrova. Velkým obdivovatelem španělské kultury byl i Karel IV. Ten také naplánoval křížovou výpravu proti granadským Maurům, neboť se zájmem sledoval boj španělských křesťanů. Nakonec Karla přemluvil jeho otec, aby na tuto pomoc rezignoval. Václav IV. zase podporoval přepisy arabských rukopisů z Iberského poloostrova. Tyto přepisy se nakonec objevily ve spisech Václavova osobního lékaře Jana Ondřeje Šindela z Hradce Králové.

V době husitských válek sympatizovali španělští králové se Zikmundem Lucemburským. Během jednání s husity se angažoval i aragonský právník a teolog Juan de Palomar<sup>22</sup> a vedoucí kastilské delegace Alonso de Cartagena. Oba národy se následně setkaly při jednáních na koncilech ohledně ukončení válek.

V letech 1465-1467 český král Jiří z Poděbrad zorganizoval tzv. Všeobecnou mírovou organizaci, jejímž cílem bylo dosažení všeobecného míru a spolupráce. Toto mírové poselstvo pod vedením jeho švagra Lva z Rožmitálu cestovalo po dvorech západoevropských panovníků, aby diplomatickými prostředky paralyzovalo politické a vojenské tažení papežské kurie a také aby získalo politické spojence v hrozícím konfliktu s papežem. Tato družina neopomněla navštívit i Iberský poloostrov. Cestu po nějaké době sepsal účastník výpravy Václav Šašek z Bířkova a právě jeho spis se stal prvním českým cestopisem,<sup>23</sup> který se týká oblastí Španělska a Portugalska.<sup>24</sup> Češi se tak dozvěděli, jak asi vypadaly poměry v těchto místech.

---

<sup>20</sup> Alfons X. se neucházel o francouzský trůn, ale o trůn římský, jak se o tom opakovaně píše ve španělské a české historiografii.

<sup>21</sup> Nebylo to jen kvůli politickým cílům, ale také příbuzenským vazbám na kastilské krále. Přemysl Otakar II. byl bratrance Alfonse X. Moudrého.

<sup>22</sup> V letech 1433-1436 se dostal i do Čech, aby tu jednal s husity.

<sup>23</sup> *Deník o jízdě a putování pana Lva z Rožmitálu a z Blatné z Čech až na konec světa* (1577).

<sup>24</sup> Je zde třeba připomenout, že velmi důležitým členem výpravy byl i Gabriel Tetzl z Gräfenberga, který se k výpravě připojil v Norimberku. Gabriel Tetzl sepsal *Cestovní deník Lva z Rožmitálu a na Blatné 1465-1467* – dále ŠTĚPÁNEK Pavel. *Čechy a Španělsko ve středověku: dějiny a umění*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. s. 159-176.

Z latinsky psané *Kroniky české* (1458) italského humanisty Aenease Silvia Piccolominiho (později papež Pius II.) mohly být španělské kruhy humanistů informovány o českých zemích.<sup>25</sup> Rukopis díla byl věnován aragonskému králi Alfonsovi. Dnes je – stejně jako celá řada dalších bohemik – uchována v madridské Národní knihovně. Tato kronika se v Evropě stala na dlouhou dobu určitým zdrojem poznatků o Čechách.

Světovou událostí v Evropě, jejíž ohlas zazněl i v českých zemích, se stala cesta Kryštofa Kolumba, který vyplul se třemi loděmi ze španělského přístavu a snažil se doplout do Indie. Aniž by sám tušil, roku 1492 vstoupil na půdu Nového světa v domnění, že se dostal na část asijského kontinentu. Již v roce 1506 vyšel v Plzni pod vedením tiskaře Mikuláše Bakaláře Štětiny první česky psaný rukopis o objevení Ameriky. Za krátkou dobu následovaly další zprávy.<sup>26</sup>

Když v roce 1526 nastoupili na český trůn Habsburkové, nastalo tím období, které můžeme nazvat zlatým věkem španělské kultury. Český král Ferdinand I. Habsburský, vnuk Isabely Kastilské a Ferdinanda Aragonského, vychovaný v Kastilii jako Don Fernando si totiž své španělské dědictví přivezl s sebou. Do Čech si tak přivedl španělské rádce a tajemníky, např. Cristóbal de Castillejo a Gabriela de Salamanca. Právě z Ferdinandova popudu v roce 1556 přišli do Prahy první jezuité.<sup>27</sup> Prvních 12 příslušníků se usadilo na místě zpustlého dominikánského kláštera v Praze na Starém Městě u kostela sv. Klimenta. Jezuité se neomezili pouze na Prahu a zakládali své koleje v mnoha místech království, např. v Olomouci (1569), v Brně (1578), v Českém Krumlově (1584), v Jindřichově Hradci (1594-1607), v Kutné Hoře (1626) ad.<sup>28</sup>

K rozvíjení a upevnění vztahů obou zemí napomáhaly sňatky předních českých šlechticů se španělskými šlechtičkami. Velkou slávou byla roku 1555 svatba Vratislava II. z Pernštejna s Marií Manrique de Lara y Mendoza. Z tohoto manželství dvě dcery Luisa a Jana odešly do Španělska, syn Jan V. z Pernštejna se oženil se svou příbuznou, sestřenicí, Annou Marií z rodiny Manrique de Lara a usadil se v Tovačově, další dcera Polyxena se nejprve provdala za Viléma z Rožmberka a poté za Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovicz. Téhož roku se oženil Adam z Dietrichsteina s Margaretou de Cardona. Ve Španělsku,

---

<sup>25</sup> Pasáže věnované starším českým dějinám opíral především o Kosmovu Kroniku českou, ale i další prameny, a v popisech současnosti, to znamená husitství a doby Jiřího z Poděbrad, o vlastní pozorování a o jeho vlastní názory.

<sup>26</sup> Více viz: KAŠPAR Oldřich. *Zámořské objevy 15. a 16. století a jejich ohlas v českých zemích*. Pardubice: Kora ve spolupráci s AZ servis, 1992. 105 s.

<sup>27</sup> Řád byl založen v roce 1534 Baskem Ignácem z Loyoly, který sestavil i jeho řeholi. Roku 1540 se tento řád dočkal papežského potvrzení od papeže Pavla III (1534-1549). Vedle své náboženské činnosti působilo v mnoha oblastech vědy, kultury, umění a školství.

<sup>28</sup> Více viz: ČORNEJOVÁ Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: Jezuité v Čechách*, Praha: Hart, 2002. 264 s.

přesněji v Madridu, se jim narodil syn František z Dietrichsteina, budoucí kardinál a známý protireformační politik.<sup>29</sup> Právě tyto dva rody se staly předními zastánci španělské politiky, kultury a zvyků. Osobní styky se Španělskem se snažily udržet až do 18. století pomocí sňatkové politiky.

Značný rozkvět vztahů zaznamenala doba panování Rudolfa II. Mladý panovník byl vychováván na španělském dvoře svého strýce Filipa II. a do Čech si sebou přivezl tradice španělského humanismu. Za jeho vlády dostala Praha zcela mezinárodní ráz s převahou španělských prvků, a proto se stala evropskou kulturní metropolí. A proto není divu, že na starobylém Pražském hradu zněla také španělština.

Bitva na Bílé hoře roku 1620 je ve znamení vítězství císařského vojska organizovaného podle španělského vojenského systému (tzv. tercios) nad českými stavy. Španělská vojska (tzv. dublony) účinně pomohla k upevnění moci Habsburků na českém trůně. V roce 1630 se španělský generál Baltasar de Marradas stal nejvyšším vojenským i civilním velitelem Čech. Vedle něho tu působila řada dalších španělských generálů, např. Huerta, Paradís, Areyza, Verdugo, Vázquez ad.

Jedním z nejznámějších symbolů pobělohorské doby se v Čechách stal kult Pražského Jezulátka (El Niño Jesús de Praga). Vosková soška představuje vrcholné dílo španělské renesance. Do země ji s sebou přivezla Maria Manrique de Lara. Sošku poté dostala darem její dcera Polyxena, která ji v roce 1628 věnovala klášteru pražských karmelitánů při kostele Panny Marie Vítězné na Malé Straně. Karmelitáni rozšířili kult Pražského Jezulátka po celém světě, především ve španělsky mluvících zemích (např. Argentina a Mexiko).<sup>30</sup>

Jako císařský vyslanec v Madridu působil koncem 17. století Ferdinand Bonaventura hrabě z Harrachu, který přivezl sbírku španělských obrazů, z nichž se část dnes nachází v Hrádku u Nechanic a ve Vídni. Ve Španělsku také pobýval kníže August Anton Josef Lobkowitz, který se věnoval hospodářské spolupráci. Do Čech dovezl plemeno ovce merino.<sup>31</sup> Zároveň se staral o propagaci českého skla.

Ve znamení postupného ústupu španělského kulturního vlivu ve prospěch francouzských vlivů bylo známé 18. století. Nicméně k přerušení kontaktů nedošlo, a to díky obchodním stykům českých zemí se španělským zámořským světem. Ve Španělsku tak

---

<sup>29</sup> Více viz: BAĐURA Bohumil. *Ditrichštejnové a Španělsko*. In: RESKA Jaroslav. *České země a Španělsko: z dějin česko-španělských vztahů*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 1996, s. 41-56.

<sup>30</sup> Více viz: FORBELSKÝ Josef – ROYT Jan – JORYNA Mojmir. *Pražské Jezulátka*, Praha: Aventinu, 2004. 95 s.

<sup>31</sup> Merino je ekonomicky významné plemeno ovce domácí.



vznikla síť faktorii českých obchodníků se sklem, např. ve městech Cádiz, Sevilla, Malaga, Barcelona ad. Do Španělska byla vyvážena kromě skla a plátna také slovenská měď.

V 19. století byly česko-španělské vztahy převážně kulturního charakteru. Charakteristickým rysem české kultury byl mohutný rozmach národního života, provázený snahou přiblížit Čechy ostatním státům v Evropě a Evropu Čechám. Již obrozenecké časopisy přinášely reportáže z cest českých spisovatelů do Španělska (např. Česká včela, Časopis Českého muzea, Hlasatel český, Jindy a Nyní, Květy české), ale i překlady ze španělské literatury.<sup>32</sup> O překlad několika španělských dramát Calderóna, Lope de Vegy, Joseho Echegaraye a Jacinta Verdaguera se zasloužil Jaroslav Vrchlický. Ze španělštiny překládal také Josef Václav Sládek, avšak jeho španělské překlady nejsou tak hodnotné, jako ty anglické.<sup>33</sup> Část českých autorů hledala inspiraci ve španělských námětech, např. Jakub Arbes, Svatopluk Čech a Julius Zeyer. Na přelomu 19. a 20. století vzrostl zájem českých cestovatelů o španělské území. A právě tito cestovatelé přiblížili tuto zemi širším vrstvám českého obyvatelstva. Proto není divu, že vzniklo mnoho cestopisů o Španělsku, např. od Otty Pinkase<sup>34</sup>, Pavla Durdíka<sup>35</sup>, Jiřího Stanislava Guth-Jarkovského<sup>36</sup> ad.<sup>37</sup>

Docházelo i k dílčím osobním kontaktům španělských umělců v Čechách. Isaac Albéniz<sup>38</sup> osobně řídil zkoušky své opery *Pepita Jiménez* a dokonce se zúčastnil i její premiéry v Národním divadle v Praze. Do českých zemí také zavítala španělská tanečnice Pepita de Oliva, jejíž pobyt připomíná název látky pepito. Popularita této Španělky byla tak velká, že se její podoba objevila na porcelánových výrobcích z Klášterce nad Ohří. Na druhé straně mnoho českých umělců vycestovalo do Španělska, např. v Madridu působil jako dvorní malíř Karel Svoboda.<sup>39</sup> Někteří jedinci pocházející z Čech se pro změnu aktivně angažovali i v politických záležitostech Španělska. Na straně dona Carlose se zúčastnili

---

<sup>32</sup> Nejčastěji se překládala dramata španělských klasiků, např. Lope de Vega, Pedro Calderón de la Barca, Tirso de Molina, ale i díla novodobějších autorů, jako Santiago Rusiñol, Jacint Grau, Àngel Guimera, Adrià Gual (LENZ Jaroslav. *Kulturní styky česko-španělské v zrcadle dějin*. Praha: Jaroslav Lenz, 1930, s. 10).

<sup>33</sup> LENZ Jaroslav. *Kulturní styky česko-španělské v zrcadle dějin*, s. 10.

<sup>34</sup> *Cesta po Španělech* (1878).

<sup>35</sup> *Zápasy s býky* (1896).

<sup>36</sup> *Causerie z cest po Španělsku* (1914).

<sup>37</sup> BENEŠ Vlastislav. *Španělsko a Španělé*, s. 95-96.

<sup>38</sup> Jeden z největších a nejvlivnějších španělských hudebních skladatelů z období romantismu.

<sup>39</sup> KAŠPAR Oldřich. *Čechy v zrcadle hispano-amerických dějin*. Brno: 3K, 1997, s. 128-129.

karlistických válek<sup>40</sup> dva šlechtici. Kníže Felix Lichnovský z Voštic si ze Španělska přivezl sadu Goyových *Los Caprichos*<sup>41</sup> a kníže Bedřich Schwarzenberg napsal *Španělský deník*.<sup>42</sup>

Konec 19. století byl spojován se studiem českých historiků a jejich bádání o španělských dějinách ve španělských archívech. Většího zájmu se Španělsko se dočkalo až ve 20. století. Na počátku stálo bádání v centrálním archivu v Simancasu,<sup>43</sup> kde začal bádát i český zemský archivář Antonín Gindely, který se zajímal o španělskou politiku v období třicetileté války. Materiály, které v archivu získal, považoval za nejcennější.<sup>44</sup> Z Gindelova španělského bádání v Simancasu se dochovalo několik dopisů, které si vyměňoval s významnými českými představiteli vědy, kultury a politiky. V této době se tak začínala rodit česká hispanistika,<sup>45</sup> kterou lze rozdělit na dva okruhy. První, který vychází z vědeckých prací výše zmíněného Antonína Gindelyho, např. Vlastimil Kybal, Josef Borovička<sup>46</sup>, Jaroslav Lenz<sup>47</sup>, Rudolf Jan Slabý<sup>48</sup> a Bohdan Chudoba<sup>49</sup>. Druhé, jež se v pracích věnovalo událostem ohledně občanské války ve Španělsku, např. Antonín Josef

---

<sup>40</sup> První karlistická válka (1833-1840) byla složitým vojensko-politickým konfliktem ve Španělsku. Válka probíhala ve třech fázích a převážně se omezila na území Katalánska, Navary a Valencie. Hlavním úkolem karlistického hnutí bylo odstranit veškeré novoty, zlepšit veřejné zvyky podle zásad křesťanské morálky, přičemž se nesmělo zničit prosté a ctnostné nevědomí obyčejných lidí, spíše se karlisté měli pokusit lid udržet v prospěšné nevědomosti (JÁROVÁ Eva. *Poslední lancknecht a faccioso (Reflexe Španělska během první karlistické války v cestovním deníku Bedřicha ze Schwarzenbergu)*. České Budějovice, 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita České Budějovice. Filozofická fakulta. Historický ústav. Vedoucí práce Mgr. Zdeněk Bezečný Ph.D., s. 31-33.

<sup>41</sup> *Los Caprichos* (Rozmary) je soubor 80 leptů, jež Goyovy poskytly možnost oslovit širší publikum. K častým námětům patřily noční můry, společenská kritika neřestí, výstředností a bláznovství.

<sup>42</sup> *Lancknechta Bedřicha Schwarzenberga Španělský deník a Zrození revolucí* (1934) – přepracovaný text Karlem VI. Schwarzenbergem.

<sup>43</sup> Generální archiv v Simancasu byl založen Karlem V. V archivu jsou uloženy veškeré dokumenty k dějinám španělské monarchie od dob vlády katolických králů až do roku 1834. Dále se zde také nacházejí prameny, které mají význam pro historii dalších evropských zemí, např. české země (DUŠKOVÁ Pavlína. *Minulost a současnost Španělska pohledem českých hispanistů*. České Budějovice, 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Filozofická fakulta. Ústav romanistiky. Vedoucí práce Mgr. Pavel Marek, Ph.D., s. 7).

<sup>44</sup> Jednalo se o informace získané z korespondence španělských vyslanců při španělském dvoře a z protokolů státní rady (DUŠKOVÁ Pavlína. *Minulost a současnost Španělska pohledem českých hispanistů*, s. 8).

<sup>45</sup> Hispanistika je nauka zkoumající španělský jazyk a literaturu, historii a kulturu španělského národa.

<sup>46</sup> Josef Borovička (1885-1971) je jeden z mála historiků, kteří vystudovali španělské dějiny. Zemský výbor mu umožnil vycestovat do Španělska, aby tam mohl bádát v archivu v Simancasu. Tam se setkal s dalším historikem, a to s Vlastimilem Kybalem. Svoji práci shrnul ve studii *Archiv v Simancasu: příspěvek ke kritice zpráv španělských vyslanců* (1910). Více viz: LACH Jiří. *Josef Borovička: osudy českého historika ve 20. století*. Praha: Academia, 2009. 348 s.

<sup>47</sup> Jaroslav Lenz (1858-1955) se soustředil na Španělsko a česko-španělské vztahy, které sledoval od jejich počátku až po svou současnost. Této problematice věnoval několik knih, např. *Kulturní styky česko-španělské v zrcadle dějin* (1930), *Španělské kulturně-historické památky v Praze* (1945).

<sup>48</sup> Rudolf Jan Slabý (1885-1957) byl historikem lingvistou, protože se věnoval překladům českých děl do španělštiny a katalánštiny a do češtiny převedl klasická díla španělské literatury. Z hlediska česko-španělských vztahů napsal knihy *Checoslovaquia. Su presente. Su pasado. Sus relaciones culturales con España* (1933) a *Čech ve Španělsku a španělské Americe* (1937).

<sup>49</sup> Bohdan Chudoba (1909-1982) byl historik, archivář a novinář. Svoji pozornost zaměřil na provázanosti českého a španělského života, zejména se zabýval vztahy Španělska a Evropy v 16. a 17. století (*Španělé na Bílé hoře /1945/*).

Kožíšek<sup>50</sup>, Emanuel Vajtauer<sup>51</sup>, Gustav Winter<sup>52</sup> a Kurt Konrad<sup>53</sup>. Roku 1900 byly na Univerzitě Karlově v Praze otevřeny hispanistické studie na katedře romanistiky. Od té doby se hispanistika začala rozvíjet i na dalších univerzitách v českých zemích. Hispanistiku rozvíjeli Francisco Javier Fariña<sup>54</sup> a Jaroslav Kuchválek<sup>55</sup> ad.<sup>56</sup>

Styky byly na určitou dobu přerušeny 1. světovou válkou. Avšak během války se španělský král Alfons XIII.<sup>57</sup> angažoval v případě obžalovaného Karla Kramáře, který byl

---

<sup>50</sup> Antonín Josef Kožíšek (1905-1947) v pravém smyslu historikem, ale jeho práce přinesla obyvatelům Československa obraz Španělska během španělské občanské války. V pozici novináře se seznámil s oběma stranami, které proti sobě stály. Této problematice se věnoval v publikacích *Španělsko krví zborcené: poznámky reportéra* (1937) a *Zakrvácené arény: španělské reportáže* (1938).

<sup>51</sup> Emanuel Vajtauer (1892-?) byl povoláním publicista. V roce 1936 navštívil Španělsko, ještě před vypuknutím občanského konfliktu. O španělském konfliktu napsal knihu *Španělsko v ohni* (1937).

<sup>52</sup> Gustav Winter (1889-1943) byl novinář, publicista a překladatel. Věnoval se španělské kulturní a politické scéně. Především se zajímal o dění ve Španělsku v letech 1931-1934 (*Don Quijote na rozcestí /1935/*) a počátkům španělské občanské války (*Oč jde ve Španělsku /1937/*).

<sup>53</sup> Kurt Konrad, vlastním jménem Kurt Beer (1908-1941), začal jako novinář. Ve své práci se věnoval revolucím ve Španělsku, např. *Španělské revoluce* (1937). Více viz: NA, Konrad-Beer, karton 1 a karton 6.

<sup>54</sup> Francisco Javier Fariña y Alonso (nar. 1881) působil jako lektor španělštiny na Masarykově univerzitě v Brně od roku 1933. Následující školní rok se přestěhoval do Prahy, kde začal vyučovat španělštinu na Karlově Univerzitě a na Vysoké škole ekonomické. U svých žáků dokázal vzbudit zájem nejen o španělský jazyk, ale i o španělskou historii a literaturu. Když v roce 1936 vypukla ve španělská občanská válka, distancoval se Fariña od většiny zaměstnanců španělského vyslanectví v Praze, kteří se zastávali Franka. Fariña byl odvolán z Karlovy univerzity, údajně, aby se věnoval kulturním záležitostem. Od roku 1939, kdy byly uzavřeny vysoké školy, učil španělštinu pouze v Baťově podniku ve Zlíně. V tomto městě založil skupinu mladých českých hispanistů, kteří po 2. světové válce založili katedru hispanistiky na Univerzitě Palackého v Olomouci, a později i v Praze. Na konci 2. světové války byl Fariña s rodinou deportován do Švýcarska. Když se po válce vrátil do Československa, tak byl odkázán na pomoc přátel, např. od Václava Černého, který mu poskytl bydlení a Fariña se mohl vrátit k přednášení na univerzitě. Od roku 1949 plánoval odejít Československa do Venezuely, nicméně zbytek svého života strávil jako hlavní venezuelský konzul v Bonnu v Německu (URBAN Vít. *Fundador de la hispanística moderna de Praga* [online], 2001, cit. 2. února 2017, dostupné z: <<http://www.radio.cz/es/rubrica/legados/fundador-de-la-hispanistica-moderna-de-praga#null>>).

<sup>55</sup> Jaroslav Kuchválek (1910-1973) pocházel z rodiny železničáře. Vystudoval gymnázium v Jindřichově Hradci a následně v letech 1929-1934 romanistiku (francouzština – španělština) na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Postgraduálně studoval v Madridu španělštinu a díky tomu se stal významným hispanistou. Od roku 1936 do roku 1946 působil jako středoškolský profesor, od roku 1937 byl mj. členem Výboru pro pomoc demokratickému Španělsku. V letech 1942-1945 byl totálně nasazen jako pomocný dělník v ČKD v Libni. Po skončení 2. světové války působil jako lektor, později jako docent španělštiny na Filozofické fakultě Karlovy univerzity v Praze. Zprostředkoval uvedení prvních latinskoamerických literárních děl do češtiny a sám na překladech spolupracoval, např. básně Pabla Nerudy, přeložil román Josého Mancisidora *Ve větrné růžici* apod. Rovněž působil jako vyslanec Československé republiky v Brazílii v letech 1954-1961 a poté v Mexiku v letech 1961-1962. Po návratu působil jako vyslanec v americkém odboru MZV. Plávané vyslání na další vyslaneckou misi do Peru v roce 1969 již nebylo z politických důvodů realizováno a Kuchválek byl k 31. červenci 1970 penzionován. Zemřel 13. dubna 1973 v Praze. (Heslo *Kuchválek Jaroslav*, in: DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*. Díl II., Praha: Academia, 2013, s. 453-454).

<sup>56</sup> DUŠKOVÁ Pavlína. *Minulost a současnost Španělska pohledem českých hispanistů*, s. 7-10.

<sup>57</sup> Alfons XIII. (1886-1941) se krátce po svém narození stal španělským králem, neboť jeho otec Alfons XII. zemřel. Až do jeho plnoletosti v roce 1902 vedla úřední záležitosti jeho matka Marie Kristýna Rakouská jako regentka. Po svém nástupu na trůn roku 1902 zahájil Alfons XIII. liberální reformy, které měly zemi vzkřísit-Nakonec nepřinesly očekávaný efekt, který se předpokládal. Neblahý vliv to mělo především na vlády, které se díky tomu ve Španělsku střídaly velmi často. Ani narůstající separatismu, zejména v Baskicku a v Katalánsku, zemi neprosplival. Uklidnění situace nepřinesla ani 1. světová válka, kdy Španělsko těžilo ze své neutrality. Mnozí mu však neutralitu vyčítali, např. Vicente Blasco Ibáñez. Nakonec byl politický systém rozvrácen korupcí a reformním vzednutím až se nakonec rozpadl. V roce 1923 se Španělsko stalo de facto

válečným soudem Rakousko-Uherska odsouzen k trestu smrti. Alfonsovo shovívavé a smířlivé vystupování k obětem politické perzekuce bylo tehdy objektem početných novinových komentářů.

---

vojenskou diktaturou pod vedením generála Miguela Prima de Rivery. Alfons XIII. jako španělský král stál ve stínu diktátora. Do roku 1929 už veškeré počáteční nadšení pro diktaturu vyprchalo. Lidé volali po Riverově odvolání. K tomu došlo v lednu 1930. Alfons XIII. poté do čela vlády jmenoval generála Berenguera. Nicméně silící republikánské hnutí nebylo možno zastavit, protože už prorůstalo i do armádních struktur. Alfons XIII. se pokusil tuto situaci vyřešit tím, že do čela vlády jmenoval populárního admirála Asnara. V roce 1931 volby ukázaly jasné vítězství republikánů, a proto není divu, že 14. dubna 1931 byla vyhlášena 2. republika. Španělský král raději poté opustil zemi a odplul do Itálie, kde mu italský král Viktor Emanuel III. poskytnul azyl. Alfons XIII. nikdy neabdikoval a svá dynastická práva tak přenesl na svého třetího syna Juana – dědečka současného španělského krále Filipa VI. Španělského. Nakonec Alfons XIII. zemřel 28. února 1941 v Římě (*Osudy španělského krále Alfonse XIII.* In: Hamelika, roč. XXX, pořadové č. 336, Mariánské Lázně, 31. října 2006, s. 184-186).

## 2. Budování československé diplomacie

Počáteční situace československého státu nebyla nijak jednoduchá. Jedna z nevýhod byla geopolitická situace, neboť státní československá hranice sousedila s Německem, Rakouskem a Maďarskem, tj. zeměmi poraženými v 1. světové válce. Československo, které se řadilo mezi vítězné státy, se tak dostalo do strategického německo-rakousko-maďarského sevření.<sup>58</sup> Proto se musel nový stát soustředit na zabezpečení státu. To zajišťovala zahraniční politika, která se především soustředila na západní mocnosti, tj. státy vítězné Dohody (např. Velká Británie, Francie, Itálie a USA), na menší státy v jihovýchodní a východní Evropě, tj. spojenecký blok tzv. Malé dohody (Rumunsko a Království Srbů, Chorvatů a Slovinců<sup>59</sup>), a na neutrální státy (např. Španělsko).<sup>60</sup>

*„Zbývá mně zmíniti se jen několika slovy konkrétněji o směrnici naší budoucí zahraniční politiky. Mírové smlouvy stanoví především naše vztahy ke státům spojeneckým. Podle smlouvy s Německem, Rakouskem a Uherskem, ve kterých nepřímo vztahy naše ke spojencům jsou vyjádřeny, podepíšeme ještě řadu smluv jiných, jednak smluv politicko-obchodních, jednak smluv, týkajících se určitých klausulí finančních, obchodních a národně minoritních, které budou obsahovati detaily, tykající se našich vztahů ke spojencům. Připomeneme-li k tomu, že všeobecná směrnice politiky naší ke spojencům jsou také dány našimi vztahy za dobu války a našimi tradicemi právě v době války a v době jednání o mír vzniknuvšími a se rozvinuvšími a vzpomenu-li dále, že také vztahy citové mezi námi a Francií, Anglií, Amerikou a Itálií, byly do značné míry sesíleny a upevněny, a že vedle toho nabyli jsme nových přátelských vztahů některým národům, z nichž vedle Jihoslovanů dlužno jmenovati zejména Rumuny a jiné, máme tím dán přesně náš budoucí poměr ke spojencům. Budeme dělat politiku v dohodě a přátelství s našimi spojenci dosavadními. Zůstaneme věrni svému programu a svým cílům z doby naší revoluce.“<sup>61</sup>*

---

<sup>58</sup> „Naše posice geografická je těžká a bude ve skutečnosti vždycky těžká.“ (BENEŠ Edvard – KRAMÁŘ Karel. Československá zahraniční politika: dvě řeči pronesené v Národním shromáždění dne 30. září 1919. Praha: Národ, 1919, s. 24.)

<sup>59</sup> Pozdější Jugoslávie.

<sup>60</sup> KLIMEK Antonín – KUBŮ Eduard. Československá zahraniční politika 1918-1938: Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995, s. 9-10.

<sup>61</sup> BENEŠ Edvard – KRAMÁŘ Karel. Československá zahraniční politika, s. 27-28.

Počátky zahraniční politiky Československé republiky včetně vytváření struktury budoucího Ministerstva zahraničních věcí, budování zastupitelských úřadů<sup>62</sup> a personálního složení<sup>63</sup> sahají do doby působení Československé národní rady (dále jen ČSNR). ČSNR, nástupkyně Zahraničního komitétu,<sup>64</sup> sídlila od roku 1916 v Paříži v Rue Bonaparte 18.<sup>65</sup> Své informační a náborové kanceláře měla také ve Velké Británii, Itálii, Spojených státech amerických a Rusku.<sup>66</sup>

Ministerstvo zahraničních věcí vzniklo už v rámci prozatímní zahraniční vlády, vyhlášené v Paříži 14. října 1918. Tehdy byla jmenována i funkce ministra zahraničních věcí, přičemž prvním ministrem se stal Edvard Beneš.<sup>67</sup> Dne 2. listopadu 1918 byl zřízen první domácí legislativně podložený orgán pro provádění zahraniční politiky Úřad pro věci zahraniční ještě v rámci Národního výboru. Vlastní ministerstvo zahraničí pak vzniklo při vytvoření prvé československé vlády 14. listopadu 1918.<sup>68</sup> Prozatímní sídlem ministerstva byl zvolen Toskánský palác<sup>69</sup> v prostorách Pražského hradu, nicméně v roce 1934 se přesunulo do Černínského paláce na Hradčanech, kde se nachází dodnes. Konečná podoba struktury ministerstva zahraničních věcí byla zcela dotvořena krátce po návratu ministra Beneše z mírové konference v Paříži, definitivně schválena však byla až 12. května 1921.<sup>70</sup>

Zastupitelské úřady Československé republiky začaly vznikat ještě před jejím samotným vznikem. Stalo se tak na podnět nóty Edvarda Beneše z 14. října 1918, kterou předal francouzskému ministru zahraničních věcí, a následující den odeslal všem vládám spojeneckých zemí. Vedle informace o ustanovení prozatímní československé vlády byli

---

<sup>62</sup> Zastupitelský úřad je oficiální reprezentace jednoho státu na území státu druhého. Rozlišuje se diplomatické zastoupení (diplomatická mise), konzulární zastoupení (konzulární úřady) a stálé mise států u mezinárodních organizací. Aby mohli diplomatičtí zástupci vykonávat své povolání, bylo důležité zřídit budovy či rezidence zastupitelských úřadů (ŽALOUDEK Karel. *Encyklopedie politiky*, Praha: Libri, 1999, s. 511).

<sup>63</sup> Na tomto místě lze konstatovat, že diplomatické zastoupení je jedním z nejdůležitějších nástrojů diplomatických styků. Proto rozlišujeme kategorie diplomatických zástupců (velvyslanci, vyslanci a chargé d'affaires) a kategorie diplomatických úředníků (ostatní diplomaté). Stupnice diplomatických hodností je poté následovná: 1. velvyslanec, 2. vyslanec, 3. chargé d'affaires, 4. rada vojenský, letecký, obchodní, kulturní, tiskový apod. atašé (přidělenec), 5. I. tajemník, 6. II. tajemník, 7. III. tajemník, 8. atašé. Jako diplomatičtí zástupci mají zvláštní výsady a imunity v souladu s mezinárodním právem (ŽALOUDEK Karel. *Encyklopedie politiky*, s. 210; MYSLIL Stanislav. *Diplomatické styky a imunity: se zvláštním zřetelem k výsledkům Vídeňské kodifikační konference konané v roce 1961*. Praha: Československá akademie věd, 1964, s. 102).

<sup>64</sup> Český komitét zahraniční vznikl koncem října 1915 jako první politický orgán zahraničního odboje z podnětu Tomáše Garrigua Masaryka.

<sup>65</sup> Dnes v této budově sídlí konzulát a České centrum.

<sup>66</sup> DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: nástin dějin ministerstva zahraničních věc a diplomacie (1918-1992)*. Díl I., Praha: Academia, 2012, s. 19-24.

<sup>67</sup> Beneš byl do funkce potvrzen při následném sestavování první československé vlády, vzniklé na základě Prozatímní ústavy, která byla projednána a přijata Národním výborem ve dnech 12. a 13. listopadu 1918. Ve funkci ministra zahraničí setrval až do 18. prosince 1935, kdy byl zvolen hlavou státu.

<sup>68</sup> KLIMEK Antonín – KUBŮ Eduard. *Československá zahraniční politika 1918-1938*, s. 11.

<sup>69</sup> Toskánský palác slouží dodnes jako sídlo konzulárního pracoviště v rámci MZV.

<sup>70</sup> DEJMEK Jindřich. *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918- 1992)*, s. 335.

rovněž zmínění první českoslovenští zástupci pro Francii (Lev Sychrava), Velkou Británii (Štefan Osuský), Itálii (Lev Borský), Spojené státy americké (Karel Pergler) a Rusko (Bohdan Pavlů).<sup>71</sup> V době, kdy bylo ukončeno budování ministerstva, existovala také již velmi početná síť zastupitelských úřadů v cizině. Už v prvním pololetí roku 1921 fungovaly zastupitelské úřady (vyslanectví<sup>72</sup>) u všech světových velmocí s výjimkou Ruska. Vyslanectví úřadovala vesměs ve většině evropských zemí, z důvodů obchodně-politických byly pak budovány první zastupitelské úřady v zámoří, v britských dominiích (Austrálie, Kanada, Indie), zemích latinské Ameriky (Brazílie, Argentina, Mexiko) a samozřejmě ve Spojených státech amerických. Jejich síť ještě zahušťovaly honorární konzuláty, organizované především v zámořských oblastech, kde nebylo potřebné vydržovat řádně fungující státní úřady. V polovině roku 1921, kdy byla organizace čs. diplomatické služby v zásadě ukončena, fungovalo v cizině již 23 vyslanectví, 20 generálních konzulátů<sup>73</sup> a 29 konzulátů a vicekonzulátů.<sup>74</sup>

Československá zahraniční služba se už od svého počátku potýkala s nedostatkem kvalifikovaných odborníků. Díky této situaci se zkomplikovalo obsazování nejdůležitějších zastupitelských úřadů republiky v zahraničí. Vážným problémem bylo zvláště to, že většina Čechů působících dříve v rakousko-uherských diplomatických či konzulárních službách nebyla do služeb nového úřadu přijata. Nicméně našly se i výjimky, jež svými byrokratickými zkušenostmi byly vyslány do služby, např. Ferdinand Veverka, Karel Halla, Eduard Machatý, Miloš Kobr ad.<sup>75</sup> Do diplomatických služeb dále přešli bývalí příslušníci rakouské byrokracie a důstojnického sboru (např. Rudolf Künzl-Jizerský), větší část příslušníků zahraničního odboje za války (např. Václav Girska, Zdeněk Flierlinger), dále činitelé masarykovské domácí odbojové organizace z 1. světové války, tzv. Mafie (např. Cyril Dušek, Bedřich Štěpánek). Zbytek byl následně doplněn především odborníky z řad bývalé zemské byrokracie (např. Vojtěch Mastný), vysokoškolskými profesory (např. Kamil

---

<sup>71</sup> Tamtéž, s. 333.

<sup>72</sup> V rámci vyslanectví působil vyslanec, což je diplomatická hodnost. Plným názvem zní mimořádný vyslanec a zplnomocněný ministr. Vyslanec může být vedoucím diplomatické mise pověřeným u hlavy státu (tzv. vedoucí diplomatické mise 2. třídy) nebo pracovníkem mise řízené velvyslancem (Žaloudek Karel. *Encyklopedie politiky*, s. 502).

<sup>73</sup> Konzulární úřady (konzuláty) jsou úřady, které na úrovni konzulárních styků hájí zájmy vysílajícího státu a jeho státních příslušníků v zahraničí. Jde především o zájmy obchodní, hospodářské a kulturní, dále o ochranu příslušníků státu ve věcech dědických, zatupování před soudy apod. Důležitou postavou je zde konzul, což je zástupce státu jmenovaný vládou do velkých měst v cizině. Jeho funkce je v zásadě administrativní, nikoliv politická. Není členem diplomatického sboru a požívá imunity jen omezeně. Rozlišují se konzulové z povolání a konzulové honorární (čestní), kteří vykonávají svou funkci bezplatně (ŽALOUDEK Karel. *Encyklopedie politiky*, s. 210).

<sup>74</sup> DEJMEK Jindřich. *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918- 1992)*, s. 336.

<sup>75</sup> DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa*, s. 30.

Krofta, Vlastimil Kybal), reprezentanty nejvlivnějších politických a hospodářských uskupení (např. František Chvalkovský, Karel Mečíř) i bývalými československými ministry (např. Vlastimil Tusar, Juraj Slávik) atd.<sup>76</sup>

Základní podmínky pro přijetí do zahraničních služeb byly následující: vzdělání, schopnosti, znalosti jazyků a v neposlední řadě věrnost státu a jeho základním masarykovským politickým ideálům. Rozhodující slovo si však při obsazování ministerstva zahraničí podrželi Tomáš Garrigue Masaryk a Edvard Beneš. Zejména Beneš nehledal ani tak samostatné koncepční diplomaty velkého formátu, tj. eventuální konkurenty, nýbrž schopné a poslušné realizátory svých koncepcí a rozhodnutí.<sup>77</sup>

Další nepříjemností zahraniční služby bylo zpočátku rozmístování jednotlivých zastupitelských úřadů. Ze začátku byl totiž postup neorganizovaný a velmi často záležel na aktivitě jednotlivců. K ustálení výběru a schvalování potřebných prostor docházelo průběžně ve 20. let, kdy byla vytvořena trvalejší struktura ministerstva zahraničních věcí.

---

<sup>76</sup> KLIMEK Antonín – KUBŮ Eduard. *Československá zahraniční politika 1918-1918*, s. 9-12.

<sup>77</sup> KLIMEK Antonín – KUBŮ Eduard, s. 12-13.



### 3. Československo-španělské vztahy v letech 1918-1936

#### 3. 1 Československé zastoupení ve Španělsku

Za počátky československo-španělských vztahů můžeme považovat zahájení činnosti konzulárního jednatelství v Barceloně v únoru 1919, ovšem bez souhlasu oficiálních španělských míst. Až v květnu 1919 zaslal československý ministr zahraničí Edvard Beneš diplomatickou nótu španělskému velvyslanci v Paříži se žádostí o oficiální uznání Československé republiky (dále jen ČSR) ze strany Španělska. Na tuto zprávu bylo příznivě reagováno v červnu 1919 s tím, že Španělsko bude na území ČSR zastupovat honorární konzul v Praze a otázky politického charakteru budou řešeny španělským a československým zástupcem v Paříži.<sup>78</sup> Jako první do funkce konzula<sup>79</sup> ve Španělsku nastoupil v březnu 1919 **JOSEF ŠINDLER**.<sup>80</sup> Po udělení povolení španělskou stranou bylo v říjnu 1919 sídlo generálního konzulátu v Barceloně<sup>81</sup> přeneseno do Madridu, kde 1. ledna 1920 zahájil svou činnost.<sup>82</sup> Československý konzulát v Madridu byl personálně totožný s tím v Lisabonu v Portugalsku,<sup>83</sup> nicméně diplomatictí zástupci ČSR trvale sídlili právě v Madridu.<sup>84</sup> Podle sdělení španělského velvyslanectví v Paříži z listopadu 1919 udělila španělská vláda exequator k patentu Josefu Šindlerovi, jmenovaného generálním konzulem

---

<sup>78</sup> ZBOŘIL František. *Československá a česká zahraniční politika: minulost a současnost*. Praha: Leges, 2010, s. 109.

<sup>79</sup> Titul a charakter konzula II. třídy získal s platností od 1. března 1919 od Edvarda Beneše, dále: AMZV, Personální spisy 1918-1945, Josef Šindler, karton 45, zpráva.

<sup>80</sup> Josef Šindler (1866-1931) po absolvování gymnázia (1885) vystudoval Právnické fakulty české univerzitě (JUDr. 1891) a od roku 1890 vykonával převážně advokátní praxi. V letech 1909-1912 působil jako notář, od listopadu 1912 potom vedl vlastní advokátní kancelář v Praze. Do služeb Ministerstva zahraničních věcí byl přijat v únoru 1919 a již od března toho roku začal působit jako konzul v Madridu jako první diplomatický zástupce nedávno vzniklé ČSR ve Španělsku. V Madridu pracoval do srpna 1921, poté (co již začala fungovat tamní čs. legace) byl přeložen do Prahy, kde se stal úředníkem administrativní sekce MZV. K 20. březnu 1923 byl jmenován prvním čs. konzulem v Neapoli, kde působil do ledna 1929. Poté ještě krátce pracoval v národohospodářské sekci MZV a k 1. lednu 1930 byl přeložen do trvalé výslužby (Heslo *Šindler Josef*. In: DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*. Díl II., Praha: Academia, 2013. s. 235).

<sup>81</sup> V Barceloně se nacházela pouze konzulární kancelář (AMZV, Politické zprávy 198-1977, Madrid, 1920, zpráva).

<sup>82</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1920, zpráva.

<sup>83</sup> Diplomatické styky s Portugalskem proběhly nejpozději 18. října 1920. Neznamenovalo to však zřízení zdejšího vyslanectví, ba ani konzulátu. Ten v Lisabonu fungoval až od dubna roku 1924. Na počátku července 1922 byl jako vyslanec v Portugalsku akreditován československý vyslanec v Madridu Miloš Kobr. Ačkoli bylo v Lisabonu v září 1927 zřízeno vyslanectví ČSR, spadaly diplomatické styky nadále pod československé vyslance úřadující v Madridu. To platilo až do roku 1937, kdy byly diplomatické styky s Portugalskem 18. srpna 1937 přerušeny v odvetu za skutečnost, že Salazarově diktatuře nebyly dodány objednané československé zbraně (KLÍMA Jan. *Dějiny Portugalska*. Praha: NLN, 1996, s. 511-512).

<sup>84</sup> Někdy se stalo, že diplomatictí zástupci Portugalsko navštívili jen několikrát či vůbec ne. Miloš Kobr navštívil Portugalsko jen jednou, při příležitosti předání pověřovacích listin v červenci 1922. Po něm následoval Adolf Berka, ten Portugalsko nenavštívil pravděpodobně ani jednou a od něj zprávy, týkající se bezprostředně Portugalska nejsou. Jeho nástupce Vlastimil Kybal předal v Portugalsku jen pověřující listiny počátkem roku 1928.

Československé republiky pro Španělsko s dočasným sídlem v Madridě.<sup>85</sup> V rámci svých povinností měl Šindler za úkol chránit zájmy československých občanů ve Španělsku, pečovat o navazování vzájemných a obchodních styků mezi Československou republikou a Španělskou a věnovat vůbec svou pozornost hospodářským, finančním a obchodním záležitostem.<sup>86</sup>

Ze své pozice československého konzula zasílal do ČSR zprávy týkající vnitropolitické situace ve Španělsku (vládní život Allendesalazarova kabinetu, nastolení nové vlády Datova, situace v Katalánsku i v jiných oblastech, otázka církve), zahraniční orientace (problematika kolem marocké otázky mezi Španělskem a Francií, jež se snažila rozřešit situaci marockých držav mezi oběma státy<sup>87</sup>).

V neposlední řadě se Šindler zabýval zájmem španělského tisku o Československu, který podle něho nebyl zrovna velký. Z toho vyplývá, že širší vrstva obyvatelstva postrádala naprosto vědomí o československém státu.<sup>88</sup> Nicméně několik periodik věnovala úsilí a svou pozornost zaměřily na československý stát. Například deník *El Sol* informoval své čtenáře o politických stranách českých, o dosavadních volebních výsledcích a počtu hlasů odevzdaných jednotlivým stranám. Článek končil následovně: „... Československo, zvolivši svůj nový sněm, dosáhlo velkého materiálního a morálního vítězství. Mezi Polskem otrásaným velkými nesváry, Německem, které se potácí od spartakismu k militaristickému imperialismu, Uhrami, ztročenými a ovládnutými bílým terorem, a Rakouskem, hladovícím a zoufalým, umělo se udržeti pevné, vážné a nepřeháhlené a postupovati krokem volným ale naprosto jistým cestou ústavní konsolidace.“<sup>89</sup> Poté *El Sol* v několika málo zmínek uvedl informace o Malé dohodě, jež ji tvoří Československo, Jugoslávie a Rumunsko. Při čemž ještě dodal, že nepřáteli jejími jsou Maďarsko a Polsko („oba státy tendencí imperialistických“).<sup>90</sup> Dalším tiskem, který se alespoň trochu zajímal o československé prostředí, byl deník *La Correspondencia de España*, který již od jara 1920 uveřejnil řadu „sympatických“ článků o Československé republice z pera p. Insy, jak podotýká Šindler.<sup>91</sup>

---

<sup>85</sup> AMZV, Personální spisy 1918-1945, Josef Šindler, karton 45, zpráva.

<sup>86</sup> AMZV, Personální spisy 1918-1945, Josef Šindler, karton 45, zpráva.

<sup>87</sup> Nejvíce to bylo patrné u obyvatel Španělska, které žádalo, aby se tato otázka vyřešila co nejdříve.

<sup>88</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1920, zpráva.

<sup>89</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1920, úryvek novinového článku z *El Sol* (27. dubna 1920, Madrid).

<sup>90</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1920, zpráva.

<sup>91</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1920, zpráva.

Správou československého vyslanectví v Madridu byl 20. března 1921 pověřen **MILOŠ KOBR**,<sup>92</sup> kterému byl udělen 29. dubna 1921 titul ministerského vyslance a zplnomocněného ministra.<sup>93</sup> Konsulární obvod, přeměněný v květnu téhož roku na vyslanectví, byl následující: Španělsko, Balearské ostrovy, Maroko, Kanárské ostrovy, Portugalsko, Azorské ostrovy, Madeirské ostrovy; Afrika: Capo Verde, S. Thomé, Guinea, Congo, Mozambique; Asie: Goa, Macao; Oceánie: Timor.<sup>94</sup> Do svého úřadu nastoupil Miloš Kobr 25. května 1921. Po svém příjezdu do Madridu informoval ministerstvo zahraničních věcí, především ministra Edvarda Beneše, o navazování styků s královským dvorem. Od ministra zahraničí markýze de Lemy, s nímž měl krátkou rozmluvu ohledně pověřovacích listin španělskému králi Alfonsu XIII., se dozvěděl, že delší oslovení při audienci u krále jsou výsadou velvyslanců, nikoli vyslanců, od nichž je očekáváno pouze pronesení několika frází bez hlubšího politického podkladu. Též předání pověřovacích listin v otevřené obálce se v této zemi ukázalo jako nesprávný postup, neboť musejí být v uzavřené obálce, opatřené státní pečeti. Kobrova audience u krále byla stanovena na den 27. května 1921 v poledních hodinách.<sup>95</sup> Právě během Kobrova působení ve Španělsku bylo možné spatřit postupný zájem španělského krále Alfonse XIII. o Československou republiku. Podstatě za 4 roky od předání pověřovacích listin Miloše Kobra, změnil Alfons XIII. názor na ČSR. Zprvu se zmiňoval o jistém sklonu československé vlády k bolševismu, a že ČSR podléhá vlivu sovětského Ruska. Proti tomuto přesvědčení se Kobr snažil reagovat tím, že se jedná o nepřátelskou propagandu, která šířila v cizině falešné či přemrštěné zprávy o československých poměrech. Ani sám Kobr si nebyl jist, zda španělského krále přesvědčil,

---

<sup>92</sup> Miloš Kobr (1878-1953?) po gymnaziálních studiích studoval na orientální akademii ve Vídni a po jejím absolvování vstoupil do konzulární služby. Působil již v diplomatických službách Rakousko-Uherska v letech 1903-1918 (nejprve byl jmenován vicekonzulem v Šanghaji v letech 1908-1912, pak byl konzulem v Tien-sinu v letech 1908-1909, od roku 1911 byl správcem generálního konzulátu v Buenos Aires). Od dubna roku 1919 pracoval na Ministerstvu zahraničních věcí Československa, dále na československém vyslanectví v Paříži a v Berlíně od května 1920 do února 1921. V letech 1921 až 1925 zastával funkci vyslance v Madridu a od roku 1922 byl akreditován též v Portugalsku. Poté byl delegát a potom i vyslancem v Cařihradu (dnešním Istanbulu), od roku 1927 v Ankaře. Nicméně roku 1932 byl odvolán na ústředí do Prahy. V letech 1933-1939 byl vyslancem v Maďarsku. Tam se marně snažil (i díky předcházející známosti s tamním ministrem zahraničních věcí Kálmánem Kányou) přispět k zlepšení vzájemných vztahů. Kobrovu snahu nakonec skončila tzv. vídeňská arbitráž v listopadu 1938 a on byl k 1. dubnu 1939 penzionován. Po okupaci Čech a Moravy odešel do Švýcarska. V letech 1942-1945 pracoval na ministerstvu zahraniční československé exilové vlády v Londýně. Po komunistickém převratu v roce 1948 znovu emigroval a ještě na sklonku života se zapojil do aktivit exilového Ústavu E. Beneše v Londýně (Heslo *Kobr Miloš*. In: DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*, s. 113-114.).

<sup>93</sup> AMZV, Personální spisy 1918-1945, Miloš Kobr, karton 17, zpráva.

<sup>94</sup> AMZV, MZV 1918-1939, II. sekce – 2. běžná spisovna, karton č. 554 – Zastupitelské úřady ČSR v cizině (Španělsko).

<sup>95</sup> DEJMEK Jindřich (ed.) – KOLÁŘ František (ed.). *Československá zahraniční politika a vznik Malé dohody 1920-1921 (4. červen 1920 – 31. květen 1921)*. Svazek 1, Praha: Ústav mezinárodních vztahů, Praha 2004, s. 702-704.

neboť v té době byl pod dojmem konfiskace habsburských statků, zejména panství patřících kdysi jeho strýci, bývalému arcivévodovi Bedřichovi. Především to byla Alfonsova matka královna Marie Kristina, která jen těžko zapomínala na konfiskaci rodného zámku na Moravě, která ho utvrzovala v nepříznivém nazírání na poměry v Československu. Nicméně král Alfons XIII. byl moderním panovníkem, jenž mu jeho světový pohled a informovanost o všech otázkách politických a hospodářských, umožňoval přizpůsobit se novým poměrům a politickým situacím. To mu následně umožnilo změnit názory na československý stát.

Ministerstvo zahraničních věcí dosvědčilo, že československé vyslanectví v Madridě se dotázalo ze stran vzájemnosti vůči Španělsku. Zároveň španělské zákony žádným způsobem nezabraňovaly, aby se cizinci, v našem případě Čechoslováci, spolčovali se Španěly za účelem obchodních a kulturních styků. Z toho vyplývá, že téhož roku dne 18. listopadu byla sepsána první obchodní úmluva mezi Prahou a Madridem, aby dosáhli co nejvyšších výhod mezi oběma státy.<sup>96</sup>

Za svého působení ve Španělsku si Miloš Kobr povšimnul nevyhovujícího množství konzulátů. Navrhoval zřízení nových konzulátů,<sup>97</sup> avšak jen v případě, že by dosavadní konzuláty svou agendou nedostatečně pokrývaly dané území. Jako nejpříjemnější možnost se jevílo založení nových zastoupení ve významných španělských přístavech. Z toho vyplývá, že novými konzulárními městy se měla stát Barcelona, Bilbao, Cádiz, Santander a Valencia s tím, že by měly základní hierarchii zastupitelských úřadů s omezenou agendou a zbytek by nadále vykonávalo vyslanectví v Madridu. Ministerstvo zahraničních přijalo tento návrh kladně, i když tušilo, že to bude velmi náročná záležitost jak časově, tak finančně. Avšak hned vyzvalo Miloše Kobru, aby začal s hledání vhodných kandidátů na příslušné pozice.<sup>98</sup>

Stejně jako u svého předchůdce, mohl vyslanec Kobr během svého úřadu pozorovat jisté změny ve vládě (především odstoupení jednoho kabinetu, jež byl vystřídán novým), dále stále ožehavá otázka Maroka, jež ovlivňovala tamní život španělské společnosti.<sup>99</sup> Co Miloše Kobru nemile překvapilo, byla naprostá lhostejnost a apatie voličstva v blížících se volbách v dubnu 1923, které měly být neobyčejně důležité pro vývoj Španělska jak po

---

<sup>96</sup> Češi měli zájem o rtuť, víno, ovoce a ryby ad., Španělé zase o československé sklo, textil a obuv apod. (CHALUPA Jiří. *Španělsko*. Praha: Libri, 2005, s. 193).

<sup>97</sup> Čím by ulehčil práci úředníkům.

<sup>98</sup> AMZV, MZV 1918-1939, I. sekce – prezidium 1918-1939 (1954), karton 89, Odd. I/1 a I/2 Československé konzuláty v cizině, Madrid.

<sup>99</sup> O těžkých bojích v Maroku přinášel i československý tisk, který se snažil tyto boje stručně vylíčit lidem v Československu (NA, MZV-VA I, karton 560, novinové články z let 192-1924, periodika *Národní listy*, *Národní politika*, *Tribuna*, *Lidové noviny*).

stránce politické, tak po stránce hospodářské. Sám mohl zpozorovat nižádného vzrušení, jež by prozrazovalo čilou agitaci a přípravy k volebnímu dni. Podle Kobra to svědčí o španělské lhostejnosti vůči volbám, jež je úkazem pohrdání a pesimistického nazírání obyvatel na všechno, co souvisí s vykonáváním ústavních práv španělského národa. Kobr tuto situaci označil za „*příznak sociálního úpadku a dekadence celého veřejného života této země*“.<sup>100</sup> Zásadní událostí odehrávající se ve Španělsku byl vládní převrat a nastolení diktatury generála Miguela Prima de Rivery v roce 1923.<sup>101</sup> Svědkem těchto změn byl i Miloš Kobr, které potom mohl reflektovat pro československou vládu.<sup>102</sup> Podle odborníků byl režim Prima de Rivery v něčem původní, a to, že se diktatura<sup>103</sup> hodlala ustavit jako trvalý režim na vlastních ústavních základech podle vzoru, který bylo možné tenkrát zpozorovat v politice všech jihoevropských zemí.<sup>104</sup> Diktatura Prima de Rivery odpovídala určitému typu politického režimu, který se stal populárním po 1. světové válce, časově předcházel německý nacismus, jenž se měl dostat k moci po hospodářské krizi roku 1929, resp. 1933, a v základních rysech se od nacismu také podstatně lišil. Patrně nejlépe a nejmýstižněji vykreslil osobnost diktátora Prima de Rivery, markýze de Estella, jeden z jeho zásadních politických odpůrců: „*Tento význačný muž se dostatečně podobal mase, aby se v něm poznala, ale zároveň se nad ní dostatečně tyčil, aby ji mohl důstojně reprezentovat. Byl spontánní, intuitivní, nekultivovaný, popudlivý, pokud narazil na překážky, imaginativní, hluboce vlastenecký, tíhl k jednostrannému zjednodušování, rád roztínal gordické uzly, řešil složité problémy s pastýřskou prostotou, preferoval přirozenou spravedlnost před právem, zdravý selský rozum před myšlením, jednal, cítil a myslel vždy a jedině podle svého osobního hlediska.*“<sup>105</sup> Činnost Prima de Rivery i jeho hnutí se nesly v duchu trojího hesla: vlast, katolická víra a monarchie. Důležité bylo rovněž postavit pevný program, ten obsahoval následující: 1. očistu veřejného života, 2. přísnější uplatňování zákona, 3. zastavení neehospodárné politiky ve státních financích a návrat k pracovitosti a šetrnosti ve státní administrativě i v zemi, 4. ochranu dělnictva, 5. nestranné vyšetřování viny na vojenských nezdarech v Maroku a potrestání viníků.<sup>106</sup> Diktátora v podstatě podporovala armáda, buržoazie toužící po pořádku a stabilitě, velkostatkáři, církevní kruhy, lidé nejrůznějšího

---

<sup>100</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1920, zpráva.

<sup>101</sup> Generál Primo de Rivera vládl Španělsku v letech 1923 až 1930.

<sup>102</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1923, zpráva.

<sup>103</sup> Výjimečný, vždy dočasný politický režim, který má ukončit mimořádnou situaci, po jejímž překonání má následovat návrat k běžnému ústavnímu pořádku.

<sup>104</sup> Vzorem mu byl italský fašismus a jeho zakladatel Benito Mussolini, který v Itálii triumfoval v říjnu 1922.

<sup>105</sup> ARTETA UBIETO Antonio et al. *Dějiny Španělska*. Praha: NLN, 2007, s. 635.

<sup>106</sup> NA, MZV-VA I., karton 560, novinový článek z roku 1923 (*Národní listy*).

původu, které si získal svou prostotou a nesporným osobním kouzlem. Primo de Rivera se snažil opírat o neutrální masy, o obyčejného člověka v duchu regeneracionistického apelu; jak jednou prohlásil: „*hlavní, možná jedinou oporou mé vlády jsou ženy a pracující*“.<sup>107</sup> Jak je už zvykem, brzy se začalo rozlišovat mezi úspěchy a neúspěchy diktatury. Zvláště to byla otázka Maroka, která se doposud nevyřešila. Dle Kobra se to odráželo na náladě španělského obyvatelstva. Vstup na bojiště nepřinesl nic, než trpké zklamání a vědomí vlastní neschopnosti k zavření této záležitosti po uplynutí několika let. Důležitým počinem, který se stal v roce 1925, bylo sjednání a uzavření výměnných not mezi čs. vyslancem v Madridě Milošem Kobrem a presidentem vojenského direktoria Miguelem Primo de Riverou. Dne 29. července 1925 došlo k podepsání Prozatímní obchodní úmluvy mezi oběma stranami, které tak přistoupily k podpoře výměny zboží a hospodářské součinnosti mezi oběma státy a k utužení obchodních styků.<sup>108</sup>

Dne 1. prosince 1925 získal místo jako chargé d'affaires<sup>109</sup> a. i. **ADOLF BERKA**.<sup>110</sup> V dubnu 1926 bylo Ministerstvo zahraničních věcí ČSR upozorněno na některé problémy československého zastoupení v Portugalsku a byly mu sděleny důvody, proč by mělo dojít ke změně jeho postavení. Hlavním důvodem těchto problémů bylo velké množství práce, které vykonávalo vyslanectví v Madridu, v té době zastávané Berka. Proto vyslanectví

---

<sup>107</sup> ARTETA UBIETO Antonio et al. *Dějiny Španělska*, 634-636 s.

<sup>108</sup> Více v kapitole Hospodářské vztahy mezi Československem a Španělskem.

<sup>109</sup> Chargé d'affaires je označení vedoucího diplomatické mise třetí třídy, pověřovaného u ministra zahraničních věcí. Je to také označení vedoucího diplomatické mise nejnižší třídy, protože první a druhou třídu tvoří velvyslanci a vyslanci, kteří jsou pověřováni u hlav států. Vídeňská úmluva o diplomatických stycích rozlišuje funkce chargé d'affaires en pied a chargé d'affaires ad interim. Chargé d'affaires en pied (e. p.) je stálým vedoucím zastupitelského úřadu, neboť vysílající stát nedelegoval mimořádného a zplnomocněného velvyslance. Chargé d'affaires ad interim (a. i.) je některý člen diplomatického personálu, který je v nepřítomnosti vedoucího úřadu dočasně pověřen vedením mise. Chargé d'affaires ad interim reprezentuje svůj stát, vyjednává s vládou přijímajícího státu, odesílá právy vlastním jménem apod. Toto označení není označením hodnosti, ale vykonávané funkce a nezakládá právo na postavení, výsady a imunity vedoucího mise (ŽALOUDEK Karel. *Encyklopedie politiky*, s. 154; MYSLIL Stanislav. *Diplomatické styky a imunity*, s. 141).

<sup>110</sup> Adolf Berka (1894?-1955) po absolvování gymnázia (1913) studoval Právnickou fakultu na české univerzitě (JUDr. 1919). V letech 1919-1920 ještě absolvoval na téže fakultě kurzy pro příští diplomaty. V červnu 1920 byl přijat do služeb Ministerstva zahraničních věcí jako ministerský místotajemník (od roku 1923 jako ministerský komisař). V listopadu 1922 byl vyslán jako legační atašé a později legační tajemník II. třídy na vyslanectví v Madridu, které posléze, po odjezdu Miloše Kobra vedl jako chargé d'affaires ad interim. V letech 1929-1934 byl přidělen jako legační tajemník na čs. vyslanectví do Ankary. Od července 1937 byl jmenován legačním tajemníkem I. třídy na čs. vyslanectví Athénách, které vedl krátce jako chargé d'affaires do března 1939, kdy vyslanectví odevzdal včetně všeho zařízení i finanční hotovosti Němcům a vrátil se do protektorátu. V říjnu 1939 vstoupil do služeb Ministerstva obchodu. Po osvobození Československa se už do služeb Ministerstva zahraničních věcí nevrátil. Od roku 1947 byl ale vyšetřován disciplinární komisí ministerstva pro svůj postup roku 1939 a byl odsouzen k úhradě části škody, vzniklé vydáním legace (Heslo *Berka Adolf*. In: DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*, s. 34).

přenášelo část práce na lisabonský konzulát.<sup>111</sup> Konzul to okomentoval takto: „*Považoval konsul tudíž za odůvodněnou žádost, aby konzulát, na jehož bedrách spočívá tíže a jádro práce zastupitelského úřadu, byl také vybaven přívlasky, jež by umožňovaly všestrannou úspěšnost jeho činnosti v zemi, kde působí. Padá to zvláště na váhu vzhledem k neuvěřitelným lokálním obtížím a k okolnosti, že státy, jejichž soutěž nám při hospodářském pronikání stojí v cestě, mají v Lisaboně svá diplomatická zastoupení, jsou zde již dávno zakořeněny a znamenitě organisovány, kdežto my začínáme od základů s průkopnickou prací, která tím spíše zasluhuje všestranné opory.*“<sup>112</sup> Tato situace vedla k tomu, že v březnu 1927 Berka upozornil, z československého vyslanectví v Madridu, že by bylo za hodno reorganizovat lisabonský konzulát. Navrhl vyslat do Lisabonu legačního úředníka jako chargé d'affaires, čímž by se především zjednodušila práce madridského i lisabonského úřadu. Československá vláda 15. července 1927 schválila přeměnu československého konzulátu v Lisabonu na vyslanectví.<sup>113</sup> V návrhu podaném Ministerstvem zahraničních věcí vládě bylo uvedeno, že čs. vyslanec v Madridu bude akreditován rovněž u lisabonské vlády a že správou vyslanectví v Lisabonu bude pověřen chargé d'affaires a. i.<sup>114</sup> Rovněž se předpokládalo se, že čs. vyslanec v Madridu bude do Lisabonu zajíždět aspoň jednou do roka. Rozhodnutí československé vlády postavit do čela zastupitelského úřadu v Lisabonu chargé d'affaires a. i. nezbudilo u portugalské strany příznivé ohlasy. Portugalská vláda byla o těchto změnách informována 19. září 1927 legačním radou dr. Kadeřábkem, již ve funkci chargé d'affaires a. i.

Adolfa Berku na postu čs. diplomata vystřídal 1. prosince 1927 **VLASTIMIL KYBAL**.<sup>115</sup> Berka odevzdal úřad se všemi náležitostmi: 1. veškeré spisy úředního archivu

---

<sup>111</sup> PUMPRLOVÁ Kristýna. *Československo-portugalské vztahy ve 20. a 30. letech 20. století*. Praha, 2011. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Ústav románských studií. Vedoucí práce PhDr. Simona Binková, CSc., s. 10.

<sup>112</sup> AMZV, ZÚ Lisabon 1922-1938, 1926, dopis československého konzulátu adresovaný Ministerstvu zahraničních věcí ze dne 23. dubna 1926.

<sup>113</sup> Vyslanectví spravovalo veškerou konzulární agendu v Portugalsku s výjimkou okresů Braga, Bragança, Porto, Viana de Castelo a Vila Real, kde obchodní agendu vykonával československý konzulát sídlící v Portu (AMZV, ZÚ Lisabon 1922-1938, 1927, zpráva – redakci úředního listu ve věci přeměny čs. konzulátu).

<sup>114</sup> PUMPRLOVÁ Kristýna. *Československo-portugalské vztahy ve 20. a 30. letech 20. století*, s. 13-15.

<sup>115</sup> Vlastimil Kybal (1880-1958) se narodil 30. května 1880 v Černochově u Loun v Ústeckém kraji rodičům Václavovi a Antonii Kybalovým. Vystudoval historii na univerzitách v Praze, v Paříži a Bonnu (PhDr. 1903), od roku 1903 pak působil nejprve jako asistent historické semináře, později (1911) soukromý docent a od roku 1918 jako mimořádný (1919 řádný) profesor FF české univerzity. Jako historik byl značně ovlivněn románským, především francouzským a španělským prostředím, jeho práce zachycovaly osobnosti a problémy od středověku po 19. století (monografie *O učení Mistra Matěje z Janova o církvi /1905/; Jindřich IV. a Rudolf II. /1907/; Jindřich IV. a Evropa v letech 1609 a 1610 /1909-1911/; Arnošt Denis a Bílá hora /1912/*). Jako expert na románskou oblast byl koncem roku 1919 přijat do čs. diplomacie a od ledna 1920 do počátku roku 1925 působil jako první řádný vyslanec ČSR v Itálii. V Římě zažil mj. etablování fašistického režimu Benita Mussoliniho, za ČSR podepsal smlouvu o přátelství z května 1924 a snažil se také sám přispět k udržení pozitivních vztahů mezi oběma zeměmi. Od února 1925 do poloviny roku 1927 působil jako vyslanec

dle jednacího protokolu a úřední archiv bývalého generálního konzulátu v Barceloně; 2. veškerý šifrovaný materiál, tj. šifrovací stroj, instrukce k tomuto stroji, klíč a jeho instrukce, šifrový archiv; 3. pasové knížky, cestovní listy, pasové rejstříky, visové rejstříky a všeobecné poplatkové rejstříky; 4. předměty úředního zařízení dle seznamu zasláného ministrem zahraničních věcí, tj. knihy a kancelářské potřeby; 5. úřední peníze podle přiloženého pokladního výkazu; 6. podpůrný fond ve výši 11.30 peset; 7. jiné fondy – propagační záloha (117.20 peset) a vojenský fond (53.30 peset); 8. úředních deposit není.

Zasloužil se zejména o rozvíjení vztahů a kontaktů mezi Československem a Španělskem. Jeho činnost byla neskutečně všestranná: působil nejen v diplomatických úkonech, ale i v nespočetných kulturních a společenských funkcích, rovněž působil v tiskových a řečnických projevech, v knihovnách, na výstavách i ve společnosti, kde bylo možné získat mnoho příznivců a podporovatelů. Jak slovem, tak i písmem se snažil, aby celé Španělsko, nejen Madrid, nýbrž i vzdálené provincie, poznaly československý národ a naopak, aby Československo poznalo Španělsko a vše co k němu patří.

Zprostředkování Španělska Kybal nabízel hned v několika rovinách. První z nich představovala publicistický zájem o cestopisy, který shrnul ve spisu *O Španělsku*<sup>116</sup> (1928). Nicméně tento spis prezentoval Kybalovo poznání Španělska z roku 1909,<sup>117</sup> kdy byl v zemi poprvé, takže neobsahoval aktuální informace.<sup>118</sup> Přes vytříbený sloh a plynulé líčení nevybočoval z rámce běžných literárních cestopisů. Kybal dále propagoval španělské dějiny a kulturu. Důkazem toho je kniha *Velikáni španělských dějin*<sup>119</sup> (1935), která se stala

---

v Brazílii, akreditovaný zpočátku též v Argentině, po krátkém působení v Praze pak od listopadu 1927 vedl do podzimu 1933 vyslanectví ve Španělsku, kde prožil mj. pád monarchie a vznik druhé republiky roku 1931. V důsledku úsporných opatření byl v roce 1933 z Madridu odvolán do MZV, kde pak organizoval tzv. iberoamerickou tiskovou službu. Od června 1935 do svého formálního penzionování počátku roku 1939 vedl vyslanectví v Mexiku, kdy současně reprezentoval ČSR v řadě menších středoamerických republik (Guatemala, Honduras, Nicaragua). V rámci svých misí se vždy snažil přispět i k rozvoji kulturních vztahů ČSR s příslušnými státy, o nichž naopak psal řadu populárních i specializovaných prací pro českého čtenáře (*La Cechoslovachia e l'Italia* /1925/; *O Španělsku* /1928/; *Jižní Amerika. Přehled hospodářský a obchodní* /1935/). V době německé okupace po r. 1939 působil ve prospěch obnovy ČSR v USA, kde také vyučoval o středoevropských problémech na několika univerzitách (Iowa, Yale), z osobních důvodů však zůstal mimo hlavní proud odboje. Po válce se do ČSR vrátil jen krátce (vydal tu jednu z prvních prací o nedávno vzniklé OSN (*Organizace Spojených národů* /1948/), po komunistickém převratu pak zůstal trvale v USA, kde nadále působil v tamním univerzitním prostředí (NA, Kybal Vlastimil, Prof. PhDr.; Heslo *Kybal Vlastimil*. In: DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*, s. 136-137).

<sup>116</sup> KYBAL Vlastimil. *O Španělsku: cestovní dojmy a úvahy*. Praha: Miloš Procházka, 1928. 157 s.

<sup>117</sup> Kybal soustředil pozornost především na archivní fondy v Simancasu, které podle něho obsahovaly neskutečné a pozoruhodné prameny k dějinám Evropy a zámorí 16. a 17. století, jakož to i sumu pramenů k dějinám českých zemí osvětlující české stavovské povstání a počátky třicetileté války (DUŠKOVÁ Pavlína. *Minulost a současnost Španělska pohledem českých hispanistů*, s. 11-14).

<sup>118</sup> Aktuálnějším příkladem se stal cestopis Karla Čapka *Výlet do Španěl* (1930).

<sup>119</sup> KYBAL Vlastimil. *Velikáni španělských dějin*. Praha: Jednota československých matematiků a fysiků, 1935. 76 s.



souborem šesti Kybalových přednášek na téma Španělsko a jeho dějiny. Čtenáři se díky ní seznámili s šesti významnými osobnostmi spojené se Španělskem, na jejichž osudech ilustroval proměny španělských dějin.<sup>120</sup> Kybalova aktivita měla velmi významný a pozitivní dopad, odstartovala totiž československý zájem o španělský svět.<sup>121</sup> Např. v rámci „Španělského kroužku“<sup>122</sup> přednášel Vlastimil Kybal v Praze (1928) na téma *Styky Československa se Španělskem*. Během své přednášky se snažil vylíčit vzájemné vztahy obou států z politického, hospodářského a kulturního hlediska.<sup>123</sup> Pro změnu pro „Ústav španělský a ibero-americký“ v Praze hovořil v lednu 1934 o *Politickém vývoji španělské republiky 1931-1933*. V době Kybalova působení v Madridu se na československém vyslanectví scházelo „Sdružení přátel Československa v Madridě“.<sup>124</sup> Členové „Sdružení“ se scházeli pravidelně jednou za měsíc. Nakonec bylo „Sdružení“ rozšířeno do dalších 13 větších španělských měst. Poradní či iniciativní činnost se týkala jmenovitě pořádání výstav české grafiky, školních výkresů, ručních pracích a knižního umění, jež byly konány v 6 španělských městech. V těchto věcech se Kybal velmi angažoval. Lze říci, že Vlastimil Kybal po sobě zanechal v Madridě trvalou památku ve „Sdružení přátel Československa“ a v „Hispano-slovanském výboru“, které oba založil při historické madridské společnosti.<sup>125</sup>

Druhá rovina představovala Kybala jako diplomata pozorovatele, a to analytika a glosátora dramatického dění ve Španělsku na přelomu 20 a 30. let. O této situaci informovaly jeho diplomatické relace, které z vyslanectví v Madridu posílal do Československa. Kybalovy relace většinou obsahovaly informace o proměnách vnitropolitického dění ve Španělsku, ale také zprávy o Kybalových cestách po španělských městech. Během svého úřadování podnikal služební cesty po Španělsku. V květnu 1929 se

---

<sup>120</sup> Všech šest osobností pocházelo z odlišných prostředí. Cid a Cortés pocházeli z vojenského, Filip II. z politického, sv. Tereza Ježíšova z náboženského, Cervantes z literárního a Goya z výtvarného prostředí.

<sup>121</sup> Šlo v první řadě o informace, které se o Španělsku a Španělech do Československa dostávaly z pera Vlastimila Kybala v průběhu 20. a 30 let, kdy působil v diplomatických službách ve Španělsku. Jeho zprávy byly tak početné a kvalitní, že ovlivnily a napomohly k aktivnímu zájmu části čs. společnosti o Iberský poloostrov v letech španělské občanské války 1936-1939.

<sup>122</sup> Španělský kroužek (Círculo Español de Praga) byl založen v roce 1918. Jeho zakladatel byl Jaroslav Lenz a společně s dalšími členy, mezi nimiž byli Vlastimil Kybal nebo Alberto Vojtěch Frič, kteří pořádali jazykové kurzy, semináře, výstavy, koncerty a zájezdy. Není divu, že členové tohoto kroužku udržovali velmi živé styky se Španělskem. Díky činnosti kroužku zavítalo do Československa mnoho španělských literátů, hudebníků, umělců i studentů. V roce 1928 byl Španělský kroužek přejmenován na Španělský a iberoamerický ústav (PROCHÁSKOVÁ Kamila. *Hispanická bádání v Čechách a na Moravě*. České Budějovice, 2009. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Ústav romanistiky. Vedoucí práce Mgr. Pavel Marek, Ph.D., s. 8).

<sup>123</sup> DUŠKOVÁ Pavlína. *Minulost a současnost Španělska pohledem českých hispanistů*, s. 12-13.

<sup>124</sup> Sdružení přátel Československa v Madridě (Agrupación de Amigos de Checoslovaquia) bylo založeno na počátku roku 1929 jako poradní sbor kulturních a hospodářských španělských pracovníků. Členové se scházeli jednou do měsíce na československém vyslanectví v Madridu. Snažili se směřovat ke kulturnímu a hospodářskému sblížení obou národů (NA, MZV-VA I, karta 3483, zpráva).

<sup>125</sup> NA, MZV-VA I, karta 3483, zpráva.

vydal na služební zájezd do Barcelony, který kvůli úspoře peněz spojil i s cestou do Zaragozy.<sup>126</sup> Tento zájezd byl vykonán na oficiální pozvání španělské vlády za účelem při slavnostním zahájení Mezinárodní výstavy v Barceloně, konané od dne 19. května 1929. Vláda pozvala diplomatické zástupce oněch států, kteří se výstavy oficiálně účastnili, kdežto zástupce států účastnících se výstavy neoficiálně pozvalo ředitelství výstavy. V rámci této výstavy byla i československá expozice, která byla umístěna v Palacio de Construcciones, což byl prostor dosti nevelký a nijak reprezentativní, protože v sousedství byly expozice nástrojů, stavebních hmot, bank apod.<sup>127</sup> V rámci zahájení čs. sekce měl Vlastimil Kybal přednést přednášku o ekonomických stycích československo-španělských.

Kybal se často rozepisoval o stavu a udržení diktátorského režimu generála Prima de Rivery: *„Politika španělská za více než čtyřleté diktatury vojenské jest tak nesvobodná a dějově chudá, že lze o ní zjednatí správný obraz teprve ze širší perspektivy časové, která není omezena spatiem krátkých měsíců. První otázka, která se při posuzování každé diktatury klade, zní po její pevnosti a trvanlivosti. Každý pozorovatel musí uznati, že vláda generála Prima de Rivery sedí pevně a že otázka jejího bytí a nebytí posud nestala se tvárným činitelem vnitřní politiky španělské. Tento jev jistě překvapuje průměrného pozorovatele politiky jiných států evropských i amerických, avšak ve Španělsku nalézá vysvětlení jak se strany politických sil, jež zemi ovládají, tak ze strany nynější vlády samé.“*<sup>128</sup> Ani nezapomínal připomenout, že Riverův režim byl podporován církví a králem, který se svou čilostí a popularitou přispíval k udržení politického stavu. Podle Kybala vykonával král Alfonso XIII. v roce 1928 značnou vnitřní a zahraniční činnost ve prospěch Španělska. Nicméně králův poměr ke generálu Riverovi nebyl zcela jednoduchý, protože vznikl z dohody o převratu před pěti roky a udržován byl společnými zájmy, metodami i názory, což ale nevylučovalo možnost rozchodu v případném zakolísání nebo pádu diktatury.<sup>129</sup> Avšak k prodloužení vlády Prima de Rivery na nějaký čas přispělo náhlé úmrtí královny matky Marie Kristiny v únoru 1929, které ohromilo jak krále, tak i široké veřejné mínění,

---

<sup>126</sup> V Zaragoze vykonal oficiální návštěvy u generálního kapitána, civilního a vojenského guvernéra, starosty města, arcibiskupa, prezidenta provinciální deputace a finančního delegáta. Pro veřejnost vykonal přednášku o tělesné výchově v Československu, se zaměřením na sokolskou organizaci (AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1929, zpráva).

<sup>127</sup> Kybal se domníval, že v porovnání s jinými státy nebyla prezentace Československa nijak skvostná oproti prezentaci Rakouska, Maďarska, Belgie a skandinávských států. Příčinu tohoto nedostatku viděl v okolnosti, že československá vláda požádala o výstavní prostory v době (prosinec 1928), kdy už všechny paláce byly obsazeny. Vyslanectví i konzulát v Barceloně nadarmo vyzývaly nadřízené úřady, aby prostory čas zamluvily (AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1929, zpráva).

<sup>128</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1928, zpráva.

<sup>129</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1928, zpráva.

jež bylo silně monarchistické.<sup>130</sup> Nicméně tento režim nebylo možné už dlouho udržet. Dle Kybala si diktatura sama podkopávala půdu pod nohama tím, že prodloužila své trvání, a místo, aby klidně a včas ustoupila ve prospěch vojenské vlády nebo bezbarvé vlády politické, snažila se ústavní změnou připravit novou konstituční vládu reakcionářskou a absolutistickou. Lze v tom spatřit důkaz politické omezenosti Rivery a ústavní porady královny. Nakonec to vedlo k tomu, že generál Primo de Rivera složil svou funkci společně se svými kolegy 23. ledna 1930 a následně odcestoval ze Španělska. Proto španělský král Alfonso XIII. pověřil utvořením nové vlády generála Berenguera.<sup>131</sup> Kybal to komentoval takto: „Přes to sestavení nové vlády naráží na nemalé obtíže. Berenguer není politik, nýbrž pouze voják, který je povolán zachrániti nanejvýše kompromitovanou situaci, jakou diktatura byla vytvořila vůči králi, vůči politickým stranám a vůči kruhům finančním a obchodním. Král, sám, jak bylo vyloženo ve zprávě předcházející, ztratil důvěru především v politických kruzích... Berenguerova vláda jest v podstatě nová diktatura královsko-vojenské povahy a politikové nemohou na ni jinak pohlížet než jako na vládu z nouze, vládu mimoústavní a vládu zcela provisorní.“<sup>132</sup> Po nastolení nového státního uspořádání se v podstatě změnil poměr veřejnosti ke králi a k monarchii vůbec, jak konstatuje Vlastimil Kybal. Podle něho se tento poměr podstatně změnil. Přes všechno zatajování a překrucování interesovaných kruhů je známo o králi Alfonsovi XIII., že je myšlen i povahy absolutistické, což pochází nejen z rodové tradice španělských králů, nýbrž i z výchovy, které se mu dostalo od jeho matky Marie Kristiny, bývalé arcivévodkyně rakouské z rodu habsburského. Další zatěžující okolností pro krále bylo jeho chování k diktatuře Prima de Rivery, s kterou se král identifikoval. Není divu, že republikánské kruhy volaly po abdikaci krále Alfonse XIII. Po komplikované vnitropolitické situaci v zemi se od krále odvraceli i monarchisté.<sup>133</sup> Posledním pokusem o záchranu monarchie bylo vypsání voleb, jež se stalo 7. ledna 1931 a vztahovalo se to na volby do sněmovny dne 1. března 1931 a na volby do senátu dne 15.

---

<sup>130</sup> Kybal Ministerstvu zahraničních věcí poslal zprávu, že králi kondoloval písemně a účastnil se i pohřbu, a prosil, aby kondoloval prezident a vláda (AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1929, zpráva).

<sup>131</sup> Generál Dámaso Berenguer y Fusté (1873-1953) je v podstatě osobností výlučně vojenského charakteru. Kromě doby, kterou strávil v roce 1918 v kabinetu hraběte Romanones jako ministr války, strávil svou kariéru v aktivní vojenské službě. Za války a Abd el Krimem byl vrchním velitelem španělské armády a byl čině zodpovědným za tehdejší válečné nezdary, takže za éry diktatury byl po likvidaci marockého tažení postaven před válečný soud. Byl sice osvobozen, avšak brzy byl znovu souzen stanným právem pro ostrý projev proti osobě diktátora a odsouzen k 6 měsícům vězení. V roce 1925 byl reaktivován a jmenován přednostou vojenské kanceláře královny a velitelem palácové gardy (AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1930, zpráva).

<sup>132</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1930, zpráva.

<sup>133</sup> Nejvíce proti králi byl bývalý ministerský předseda José Sánchez Guerra.

března 1931.<sup>134</sup> Kvůli vidině konání voleb se politická sféra rozdělila na dva tábory: republikánsko-socialistický a monarchistický.

Československo-španělské vztahy doznaly svého rozvoje zejména v roce 1931, a to po pádu španělské monarchie a nastolení republiky. Ve Španělsku totiž v dubnu 1931 došlo k odstranění diktátorského režimu generála Berenguera a admirála Asnara a abdikaci španělského krále Alfonse XIII.,<sup>135</sup> což vedlo k tomu, že v prosinci 1931 došlo k vyhlášení republiky.<sup>136</sup> Pozdější španělský prezident Manuel Azaña<sup>137</sup> viděl čtyři hlavní překážky na cestě Španělska k modernímu státu a společnosti: zaostalé zemědělství, zpolitizovanou a současně neakceschopnou armádu, nadměrný vliv církve na život společnosti a regionální separatismus. Na základě těchto názorů nastalo Azaňovo reformní úsilí. Vlastimil Kybal v tomto období odevzdal Ministerstvu zahraničních věcí notu, kterou by československá vláda uznala prozatímní vládu španělské republiky, v jejímž čele stál Niceto Alcalá Zamora.<sup>138</sup> V dubnu 1931 provizorní španělská republikánská vláda notifikovala své ustavení československému vyslanci v Madridu, které bylo následně československou vládou (podle francouzského vzoru) uznáno.<sup>139</sup> Po zprávách o vyhlášení republiky ve Španělsku, tak se Španělé žijící v Praze odebrali na španělské vyslanectví, kde se dožadovali, aby byl vztyčen prapor v republikánských barvách. Dne 15. dubna 1931 poprvé zavláhl v Praze prapor nové Španělské republiky. Po tomto symbolickém vyvěšení praporu, strhli účastníci obraz bývalého španělského krále Alfonse XIII., jakož i veškeré královské znaky a symboly, které se na vyslanectví nacházely.<sup>140</sup>

Československý vyslanec Kybal sympatizoval se španělskou republikou už od prvních let její existence.<sup>141</sup> Domníval se, že je možno vypěstovat co nejužší spolupráci Španělské republiky a Československé republiky, nejen proto, že obě měly stejnou ústavní a ideovou strukturu, nýbrž i proto, že Španělsko potřebovalo a hledalo za hranicemi oporu politickou,

---

<sup>134</sup> Kybalova dedukce o možné záchraně monarchie, i když sám byl pro republiku (NA, Kybal Vlastimil, Prof. PhDr.).

<sup>135</sup> Po vzniku 2. republiky žil bývalý španělský král Alfons XIII. v exilu.

<sup>136</sup> Nakonec byla ústava 2. republiky schválena 9. prosince 1931. Podle které se Španělsko stalo republikou s jednokomorovým parlamentem se svobodou projevu a spolčování, byly zrušeny výsady šlechty a katolické církve (AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1931, zpráva).

<sup>137</sup> Manuel Azaña Díaz (1880-1940) byl ministr vojska v prozatímní vládě, poté byl předseda vlády v letech 1931-1933 a později prezidentem Španělské republiky v letech 1936-1939. Za jeho prezidentského působení vypukla španělská občanská válka. S porážkou republiky v roce 1939 utekl do Francie a krátce nato v exilu zemřel (AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1931, zpráva).

<sup>138</sup> NA, MZV-VA I, karton 575, zpráva.

<sup>139</sup> ZBORIL František. *Československá a česká zahraniční politika*, s. 109.

<sup>140</sup> NA, MZV-VA I, karton 562, novinový článek z roku 1931 (periodikum neuvedeno).

<sup>141</sup> Kybal viděl vývoj Španělska v roce 1931 analogicky k našemu říjnu 1918.

finanční i společenskou.<sup>142</sup> Nicméně později si začínal uvědomovat slabiny tohoto politického systému, který ve Španělsku nastal. Kybal si nebyl jist, zda španělský lid je schopný přijmout republikánské zásady. Za další problém považoval opětovné střídání vlád.<sup>143</sup>

Dále Kybal referoval ve svých zprávách pro ministerstvo o zvýšeném počtu článků pražského dopisovatele madridského deníku *El Crisol* Ginése Gangy Tremiño.<sup>144</sup> Jeho články se v přední řadě věnovaly poměru Československa k novému Španělsku, odezvě československého obyvatelstva na republikánský převrat a činnosti španělského vyslance v Praze Buanventura Caro y Arago, ke kterému se stavěl velmi kriticky a žádal, aby na postu vyslance byl vyměněn někým politicky vhodnějším a po pracovní stránce účinnějším. Velmi vyzdvihoval počáteční propagační přednáškovou činnost, která byla v Československu vyvíjena ze strany československého vyslanectví v Madridu, pražských profesorů – Slabého a Kubička, československé žurnalistiky.<sup>145</sup> Rovněž poukazoval na zájem Španělska o událostní vývoj v Československu, jakož i otázky týkající se Malé Dohody. Oficiální republikánský list *El Sol* poukazoval na fakt, že Malá Dohoda byla skutečností, kterou nešlo ignorovat, neboť se jednalo o nejsilnější mocenskou skupinu ve střední Evropě.<sup>146</sup>

Podle vyhlášky uveřejněné ve „Sbírce zákonů a nařízení“ se zrušila na základě reciprocity<sup>147</sup> 1. května 1932 vízová povinnost pro majitele národních španělských pasů, která byla v platnosti od 25. září 1931. Jak českoslovenští, tak španělští příslušníci mohli od 1. května 1932 kdykoliv a bez víza příslušných úřadů druhého státu vstupovat na území tohoto státu a je opustit přes na úředně povolených pohraničních přechodech na základě národního cestovního pasu platného pro cizinu, z něhož byla nepopíratelně zřejmá státní příslušnost majitele pasu. Tyto výhody platily pouze pro majitele národních pasů a nikoliv pro osoby, jimž by jedna z obou vlád vydala cestovní pasy pro cizince/ prozatímní pasy, průkazy totožnosti, atd. Ze španělské strany byla vízová povinnost mimoto zrušena s výhradou, že tato úleva neplatila pro československé státní příslušníky, kteří cestovali do španělských zón marockého protektorátu, kde nadále platila vízová povinnost. Vzájemným

---

<sup>142</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1931, zpráva.

<sup>143</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1932-1933, zprávy.

<sup>144</sup> V roce 1932, přesněji v září, podnikl Gines Ganga Tremiño propagační akci, která byla doplněna přednáškovým zájezdem do měst jižního Španělska (AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1932, zpráva).

<sup>145</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1931, zpráva.

<sup>146</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1933, zpráva.

<sup>147</sup> Reciprocita znamená vzájemnost, vyrovnaný reciproční vztah podle zásady „jak ty mně, tak já tobě“.

zrušením visové povinnosti nebyla nikterak dotčena ustanovení platná v ČSR o uzavěře hranic, cizinecké policii, vstup, pobyt, vypovězení ze země, vrácení na hranici a o ochraně trhu práce.<sup>148</sup>

Od roku 1932 upozorňoval ministra Beneše na rostoucí vliv sovětsko-španělských vztahů, které nabývaly na síle.<sup>149</sup> Také Beneše informoval o plánovaném příjezdu ruské delegace do Španělska za účelem navázání obchodních styků: Během tohoto roku došlo k náběhu o obchodní výměnu, avšak obchodní mise ruská vyslaná do Španělska, nedosáhla zatím žádného výsledku, poněvadž hospodářský efekt ujednání je nejistý a politicky nebezpečný.<sup>150</sup>

Z pozice vyslance byl nakonec Vlastimil Kybal odvolán v roce 1933 Edvardem Benešem. Toto odvolání na Kybala doopravdy zapůsobilo a byl tím doopravdy zarmoucen.<sup>151</sup> Kybal se domníval, že hlavním důvodem tohoto počínání spočívalo v závisti nad jeho úspěchy v diplomatické činnosti, které často překračovaly rámec činností očekávaných od diplomata na Kybalově postu. Po odvolání si Kybal uvědomil, že jeho činnost nebyla správně pochopena ministrem ani úředníky Ministerstva zahraničních věcí ČSR.<sup>152</sup> V tisku se o Kybalově odvolání psalo jako o úsporném opatření, kterého lze jen velmi litovat. Autor článku, Jaroslav Lenz, to okomentoval těmito slovy: „... ztratili jsme nejpovolanějšího propagátora naší kultury mezi národy stamilionové rasy, vzkvétající ve starém i novém světě.“<sup>153</sup>

Na sklonku roku 1933 byl československý vyslanec ve Španělsku Vlastimil Kybal z místa svého působení odvolán do Československa. Na jeho místo usedl jako *d'affaires* <sup>a. i.</sup> **ZDENĚK FORMÁNEK**<sup>154</sup>, který ve Španělsku působil už od března 1928 jako legační tajemník II. třídy a od roku 1931 jako legační rada I. třídy.

---

<sup>148</sup> NA, MSP, karton 1809, zpráva.

<sup>149</sup> NA, Kybal Vlastimil, Prof. PhDr., karton 29, zpráva.

<sup>150</sup> HRDLIČKA Jaroslav. *Vlastimil Kybal a Univerzita Karlova*, s. 65-67.

<sup>151</sup> O svém odvolání napsal Kybal hořký list Josefu Pekařovi.

<sup>152</sup> HRDLIČKA Jaroslav. *Vlastimil Kybal a Univerzita Karlova*, s. 66-67.

<sup>153</sup> NA, MZV-VA I, karton 3483, novinový článek z roku 1933 (periodikum neuvedeno).

<sup>154</sup> Zdeněk Formánek (1889-1962) pocházel z rodiny předního městského advokáta. Po studiích gymnázia (maturita 1908) vystudoval Právnickou fakultu UK v Praze (absolutorium 1913, JUDr. 1914). Následně pracoval až do léta 1915 jako koncipient v advokátní kanceláři svého otce. Od února 1920 až do roku 1948 nepřetržitě působil v čs. diplomacii, kde se většinou zabýval španělskou problematikou. Svoji kariéru začínal v hodnosti vicekonzula. Hned v březnu 1920 byl přidělen jako úředník na generální konzulát v Hamburku, kde později, v letech 1923-1925, působil jako konzul II. třídy. Od března 1925 pracoval v mezinárodně-právním oddělení politické sekce (odd. II/5, již k roku 1928 byl pak přidělen jako legační tajemník II. třídy na čs. legaci v Madridu. V roce 1931 byl povýšen na legačního radu I. třídy, po odvolání vyslance Vlastimila Kybala na podzim 1933 mu bylo na téměř dva roky svěřeno vedení ZÚ s titulem *chargé d'affaires* a. i. Jako legační rada působil v Madridu až do ledna 1938, poté pracoval jako ministerský rada v ústředí. Vzápětí po německé okupaci se mu (pod záminkou dokončení svého vystěhování z Madridu) podařilo ujet na Západ, kde se dal ihned k dispozici formulující se odbojovému centru v Paříži, později byl vedením tamního Československého

V roce 1933 se v zemi prohloubila politická krize. Vládní blok se rozpadl a republikánské strany ztrácely pod stálým tlakem opozičních sil soudržnost a akceschopnost. Listopadové volby do kortesů<sup>155</sup> v roce 1933 ukázaly převahu pravice. Nová vláda radikála Alejandra Lerrouxe<sup>156</sup> revidovala agrární zákony, odmítla laicizaci školství a povolala na odpovědná místa ve státní správě a v armádě monarchisty. Napětí rostoucí v zemi destabilizovalo společnost a ostré hroty sociálních rozporů znamenaly předzvěst konfliktu.<sup>157</sup> Těchto závažných vnitropolitických záležitostí si všímal i Formánek, který o tom podával politické zprávy pro Ministerstvo zahraničních věcí. Jeho relace se týkaly zejména krizové situace v Lerrouxově vládě a pomalému utváření jednotné levé fronty: „*Vlna všeobecného neklidu, již Španělsko prochází, mohla být utišena vládou požívající skutečně autority a prestiže, což nemůže být přiznáno vládě Lerrouxově postrádající vlastní pevné většiny a tedy jakékoliv možnosti energetických opatření proti krajním živlům obou stran. Akutnější nebezpečí hrozí z fronty krajní levice, která byla značně posílena zradikalizováním strany socialistů ztrativších důvěru v možnost pokojného konstitučního vývoje.*“<sup>158</sup>

Na uvolněné místo československého vyslance v Madridu nastoupil 16. července 1935 vyslanec **ROBERT FLIEDER**,<sup>159</sup> který netušil, jak bude jeho diplomatická mise obtížná.<sup>160</sup>

---

národního výboru vyslán jako neoficiální zástupce do Španělska a jako polooficiální zástupce zůstal v Madridu i po vytvoření čs. exilové vlády v Londýně. Podařilo se mu sehrát značnou roli např. při evakuaci čs. občanů z okupované Francie, posléze dosáhl uznání čs. pasů ze strany španělských úřadů. Jako polooficiální zástupce ČSR pak působil v Madridu i po osvobození ČSR, do ledna 1946, kdy byly vztahy mezi oběma zeměmi přerušeny. Pak pracoval v hodnosti ministerského rady na MZV jako přednosta prvního oddělení právní sekce, vzápětí po komunistickém převratu by však dán na dovolenou s čekatelným a v červnu 1948 ze služby propuštěn. Brzy se mu podařilo emigrovat a zapojit se do aktivit čs. exilu. Po únoru 1948 se prohlásil za vyslanec čs. exilu a ve svém madridském bytě otevřel zastupitelský úřad, který měl podle Formánka hájit zájmy svobodného Československa (Heslo *Formánek Zdeněk*. In: DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*, s. 66).

<sup>155</sup> Kortesy je název pro španělský parlament.

<sup>156</sup> Alejandro Lerroux y García (1864-1949) byl španělský politik. Prosadil se jako vůdce Radikální republikánské strany za 2. republiky. Předsedou vlády ve Španělsku byl celkem třikrát v letech 1933 až 1935.

<sup>157</sup> NÁLEVKA Vladimír. *Světová politika ve 20. století*. Praha: Aleš Skřivan ml., 2000, s. 109-110.

<sup>158</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1934, zpráva.

<sup>159</sup> Robert Flieder (1883-1957) již v říjnu 1918 vstoupil do služeb tehdejšího čs. „plnomocníka“ ve Vídni Vlastimila Husara, po jeho nominaci ministerským předsedou pak vedl až do prosince 1922 tamní úřad jako chargé d'affaires. V letech 1921-1924 zastával úřad vyslance ve Švýcarsku a současně byl (od března 1922) prvním stálým delegátem Československa u Společnosti národů v Ženevě. V letech 1924-1927 byl vyslancem v Polsku, akreditovaným současně v Lotyšsku a Estonsku, následně působil v téže funkci ve Švédsku se současnou akreditací pro Norsko a Litvu. V letech 1930-1933 působil jako vyslanec v Jugoslávii, kde prožíval proměny nedávno etablované diktatury krále Alexandra. Od července 1935 působil jako vyslanec ve Španělsku, kde ho také zasáhl výbuch občanské války. Během 2. světové války byl společně s ostatními diplomaty vězně nejprve v Terezíně a později na Jenerálce. Po dočasné reaktivizaci v květnu 1945 byl brzy penziován. Do roku 1948 psal drobnější statě do *Svobodného zítřku*, *Národního osvobození* aj. (Heslo *Flieder Robert*. In: DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*, s. 64-65).

<sup>160</sup> Jako československý vyslanec akreditovaný v Madridu, byl současně pověřen zastupovat též československé zájmy v Lisabonu.

Jakmile převzal vedení československého vyslanectví v Madridu, pustil se okamžitě do práce, jelikož v této době probíhala československo-španělská obchodní jednání. V rámci tohoto vyjednávání mu měl pomoci jeho diplomatický úředník Zdeněk Formánek, který měl náhodou v té době dovolenou. Z toho důvodu se musel Flieder sám pokusit o uvolnění vzájemného obchodu se Španělskem. Československé továrny totiž hledaly trhy pro svoji produkci zemědělských strojů a zbrojního materiálu. Nové možnosti se začaly nacházet právě na Pyrenejském poloostrově a v Latinské Americe. Na druhé straně dováželo Československo suroviny, tropické plody, přírodní barviva a další produkty do Španělska. Díky tomu vzájemné styky krystalizovaly zejména v obchodní sféře, která dosáhla svého maxima v roce 1935, kdy se různé španělské společnosti podílely celkem 1% na tehdejším československém dovozu.<sup>161</sup>

Koncem roku 1935 se Flieder rozhodl, že navštíví československé vyslanectví v Lisabonu, kde ho zastupoval legační rada Eduard Jelen<sup>162</sup> a při této příležitosti hodlal předat své pověřovací listiny. Ovšem tato cesta skončila ještě na španělském území, jelikož měl automobilovou nehodu, při které si zlomil nohu. Tím se předání pověřovacích listin posunulo na pozdější dobu.<sup>163</sup> Teprve v březnu 1936 se uskutečnila Fliederova cesta do Lisabonu.<sup>164</sup>

Po dohodě s ministerstvem spravedlnosti žádalo ministerstvo zahraničních věcí, aby vyslanectví oznámilo španělské vládě, že stát přijímá text navržený nótou španělského ministerstva zahraničních věcí z listopadu 1935. Úprava se týkala nejen právní pomoci v užším smyslu, ale i doručování spisů soudních a mimosoudních, ale také trestních činů podle mezinárodní úmluvy o potírání penězokazectví z roku 1929. Následně mohlo v roce 1936 dojít k výměně not.<sup>165</sup> V květnu 1936 ještě probíhala jednání ohledně úmluvy o právní pomoci - nová úprava dopisování. Úprava se týkala jen právní pomoci, ale i doručování spisů soudních a mimosoudních.

---

<sup>161</sup> NA, MZ I-ZOZ, karton 73, zpráva.

<sup>162</sup> Eduard Jelen (1891-1968) byl pracovník ministerstva zahraničních věcí. Od června 1935 vedl jako chargé d'affaires <sup>e</sup> <sup>p</sup> československé vyslanectví v Portugalsku, odkud byl však již v červenci 1937 odvolán po přerušení diplomatických vztahů mezi Lisabonem a Prahou (Heslo *Jelen Eduard*. In: DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*, s. 103; více viz: ANM, Jelen Eduard, č. fondu 193).

<sup>163</sup> Zdržení bylo způsobeno jednak Fliederovým zraněním, jednak průtahy z portugalské strany. Na vině bylo také československé Ministerstvo zahraničních věcí, jelikož odvolací listiny vyslance Vlastimila Kybala dorazily do Lisabonu až 10. března 1936.

<sup>164</sup> BREJCHA Miroslav. *Československý diplomat JUDr. Robert Flieder*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Ústav českých dějin. Vedoucí práce doc. PhDr. Jana Čechurová, Ph.D., s. 54-55.

<sup>165</sup> NA, MS, karton 1777, zpráva.



V polovině roku 1936 se vnitropolitická situace ve Španělsku natolik zhoršila, že vyústila v občanskou válku. Důsledky tohoto konfliktu se přirozeně projevíly na rozsahu a povaze funkcí diplomatických misí cizích států ve Španělsku. Podle Formánka bylo vhodné informovat Ministerstvo zahraničních věcí o všeobecném přehledu události. Počátkem vojenské vzpoury připadl na dobu, kdy část vyslanců a diplomatického personálu dlela na dovolené v San Sebastianu, kde trávila obvykle část léta většina diplomatického sboru, či kam některé mise překládaly přechodně své úřední sídlo. V San Sebastianu se zdržovali velvyslanci americký, argentinský, belgický, francouzský a italský, vyslanci československý a norský a švédský chargé d'affaires<sup>a. i.</sup>. V důsledku uvedených okolností se ocitla velká většina diplomatických misí rezidujících v Madridu bez vlastních titulářů. Po počátečním několikadenním přerušení vzájemného styku v důsledku pouličních bojů byly zahájeny pravidelné schůze diplomatického sboru, v nichž bylo jednáno o otázkách společných zájmů. Jednání se týkala zejména ochrany cizích příslušníků, obchodních společností, jejich majetku, evakuace cizích kolonií a bezpečnosti diplomatických misí a jejich personálu.<sup>166</sup>

Když vypukly boje, pokračovalo Československo v diplomatickém kontaktu s republikánskou vládou, nicméně se zdržovalo přímého i nepřímého zasahování do španělských událostí s ohledem na politiku Velké Británie a Francie. Jinak řečeno, Československo se připojilo k politice neintervence,<sup>167</sup> která však nebyla zcela důsledná.<sup>168</sup> Za ČSR zasedal v Neintervenčním výboru Jan Masaryk, který osobně sympatizoval se Španělskou republikou. Naopak diplomatické zastoupení v Madridu, vyslanec Robert Flieder a chargé d'affaires Zdeněk Formánek, zaujímalo vůči vládě Lidové fronty zdrženlivější stanovisko. Flieder i většina členů diplomatického sboru dlela mimo hlavní město v mořských lázních na severním pobřeží Španělska v San Sebastianu. Jak bylo výše řečeno, kvůli bezpečnosti byla v San Sebastianu shromážděna veškerá zahraniční diplomacie, která byla pověřena u madridské vlády. Když se na San Sebastian soustředil útok nacionalistické armády, prohlásila madridská vláda, že ani v San Sebastianu není bezpečno. Proto se šéfové diplomatických misí rozhodli opustit toto město a uchýlit se mimo

---

<sup>166</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1936, zpráva; AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Barcelona, 1936, zpráva.

<sup>167</sup> Neintervenční výbor (Non-Intervention Committee) byl zřízen 9. září 1936 v Londýně. Tento výbor měl dohlížet na dodržování zákazu exportu zbraní, munice a dalšího válečného materiálu do Španělska. K neintervenční politice se formálně přihlásilo 26 států, např. Velké Británie, Francie, USA, Německo, Itálie, Sovětský svaz i Československo. Poskytnutí zahraniční vojenské pomoci to však nezabránilo, přesto že Německo, Itálie a Sovětský svaz ve výboru zasedaly, tak samy ve Španělsku intervenovaly.

<sup>168</sup> ZBORIL František. *Československá a česká zahraniční politika*, s. 109-110.

dosah občanské války do Hendaye ve Francii. S nimi opustil Španělsko i československý vyslanec Flieder. Československé vyslanectví v Hendayi, později ve francouzském St. Jean de Luz, poskytlo pomoc mnoha osobám československého občanství a posílalo je do Paříže, kde se o ně staralo čs. pařížské vyslanectví a generální konzulát.<sup>169</sup> Na pokyn československého ministerstva zahraničních věcí tam Flieder čekal, dokud nebude vystřídán někým jiným.<sup>170</sup> Odtud posílal zprávy o dění ve Španělsku svému příteli, kancléři Přemyslu Šámalovi<sup>171</sup>. Spolu se nakonec Flieder a Šámal sešli 30. března 1937 v Praze. Podle Flidera nevytvořilo republikánské Španělsko jednotně ovládaný celek, a proto jeho obrana nemá perspektivu. Podle něho bylo nutné přehodnotit československo-španělské vztahy. O této schůzce informoval Šámal prezidenta Edvarda Beneše, který se pokoušel vztahy s oběma stranami kontrolovat.<sup>172</sup> Po odjezdu vyslance Flidera z provizorního španělského sídla byl následně pověřen diplomatickou misí ve Španělsku **ZDENĚK NĚMEČEK**<sup>173</sup>. Nejprve strávil v srpnu a září 1937 pět týdnů v obleženém Madridu: „*Dne 17. srpna 1937 jsem odjel do obleženého Madridu, kde jsem vedl vyslanectví jako chargé d'affaires v zastoupení dr.*

---

<sup>169</sup> NA, MZV-VA I, karton 576, novinový článek z roku 1936 (*Národní listy*).

<sup>170</sup> ČERNÁ Milena. *Epizoda z politického života Roberta Flidera*. In: *Sborník k dějinám 19. a 20. století*, č. 12, Praha: 1991, s. 150.

<sup>171</sup> Přemysl Šámal byl v letech 1919-1938 přednostou vlivné Kanceláře prezidenta republiky. Byl tak kancléřem prezidenta Tomáše G. Masaryka, Edvarda Beneše a krátký čas i Emila Háchy.

<sup>172</sup> NÁLEVKA Vladimír. *Československo-španělské vztahy v letech občanské války 1936-1945*. In: KOVÁŘ Martin – NÁLEVKA Vladimír. „*Dvacáté století*“: ročenka *Semináře nejnovějších dějin Ústavu světových dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2004-2006, s. 88-95.

<sup>173</sup> Zdeněk Němeček (1894-1957) se narodil v rodině Aloise Němečka, bývalého učitele, předsedy zpěváckého spolku Ples a posléze majitele hlavního skladu tabáku v Josefově. Vystudoval obchodní akademii v Hradci Králové (1912), poté exportní akademii ve Vídni. V letech 1913-1914 vykonával odbornou praxi v Hamburku, Terstu a v Moskvě. Od srpna 1914 sloužil jako dobrovolník v tzv. české družině v rámci ruské armády, v jejíchž službách pak (po absolvování vyšší vojenské školy) pokračoval až do konce 1917. Později se stal členem tzv. dobrovolnické armády, v březnu 1919 byl evakuován do vlasti a následně sloužil v čs. armádě. Dosáhl hodnosti nadporučíka ruských legií. Od listopadu 1920 pak pracoval pro čs. diplomacii, nejprve jako smluvní a později řádný úředník, a to jak v ústředí, tak v zahraničí. Roku 1922 byl přidělen konzulátu v Norimberku, pak pracoval v politické sekci (odd. II/2). V letech 1926-1929 působil na generálním konzulátu v New Yorku, krátce roku 1931 zastupoval přednostu úřadu na konzulátu v Kluži. Prožitky z jeho (i pozdější) kariéry mu přitom už tehdy posloužily jako inspirace k řadě literárních děl, např. *Západoindický deník /1929/; New York – zamlženo /1932/; Vějíř z poledníků /1937/*. V letech 1932-1937 byl přidělen jako vicekonzul, resp. konzul ke generálnímu konzulátu v Marseilles. Následně byl jmenován legačním tajemníkem vyslanectví ve Španělsku, kde také posléze, po odjezdu vyslance Roberta Flidera, vedl ZÚ v Madridu až do února 1939 jako *chargé d'affaires* (a zážitky z tamní občanské války zpracoval v románu *Ďábel mluví španělsky /1939/*). Po okupaci ČSR byl přeložen do Národní knihovny a posléze (jako legionář) k 30. červnu 1941 předčasně penzionován. Zdeněk Němeček se ovšem zapojil do odbojové skupiny Parsifal, rekrutující se převážně z řad bývalých diplomatů, a koncem války byl také vězněn. Hned v květnu 1945 se vrátil do služeb MZV a od srpna 1945 působil jako první poválečný vyslanec v Dánsku. Misi vykonával až do října 1948, kdy na funkci rezignoval a odjel nejprve do Kanady a brzy do USA. Zde pracoval v newyorské redakci stanice Svobodná Evropa, i nadále však zůstal literárně činný až do své náhlé smrti (Heslo *Němeček Zdeněk*. In: DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*, s. 169-170.

*Formánka. Bydlel jsem v jejich vile v ulici Almagro 19.*<sup>174</sup> Mise v roce 1938 měla dlouhodobější charakter. Němeček byl jmenován chargé d'affaires<sup>e. p.</sup> v Barceloně. Kvůli bombardování Barcelony se mnohá vyslanectví stěhovala do malého přímořského městečka Caldetas, asi 60 km severovýchodně od Barcelony. Po mnichovských událostech koncem září 1938 již zkušený diplomat tušil, že se jeho kariéra demokratického diplomata schyluje k závěru. Ze Španělska se Němeček definitivně vrátil 4. února 1939. Sám byl svědkem pádu Barcelony. Opouštěl hořící, rozbombardované město, v němž se ještě střílelo.<sup>175</sup> Formánek, který nadále setrval ve Španělsku, v budově zastupitelského úřadu v Madridu, poskytl azyl několika monarchistickým odpůrcům Lidové fronty, čímž jim zachránil život.<sup>176</sup> Nebylo to nic neobvyklého, neboť tuto pomoc poskytla i jiná vyslanectví v Madridu. I když neměla vyslanectví práva asyly, tak španělská vláda po delších jednáních souhlasila s tím, že španělští příslušníci na cizích vyslanectvích mohou být evakuováni ze Španělska pod určitými podmínkami, a to, že španělští emigranti zůstanou v cizině a neúčastní se bojů ve Frankově armádě.<sup>177</sup>

V důsledku všech událostí musela československá vláda postupně vztah k oběma stranám korigovat. V roce 1937 Robert Flieder konstatoval, že československé uznání Franka by přicházelo v úvahu až po britském či francouzském kroku. Nicméně naznačil, že by bylo dobré prozatím hledat i jiné cesty k navázání prvního kontaktu. Avšak jako důkaz dobré vůle vůči národnímu Španělsku žádal, aby byly omezeny solidární akce na podporu republikánské vlády.<sup>178</sup> Od března 1938 začaly mezi Ministerstvem zahraničních věcí a Gasparem Sanz y Tovarem rozhovory o tom, že Československo vyšle do Burgosu tzv. generálního agenta a že ve stejné roli přijme Sanz y Tovar. Ten byl poté Frankem pověřen

---

<sup>174</sup> BRZORÁDOVÁ-NĚMEČKOVÁ Olga. *Vzpomínky na mého otce Zdeňka Němečka*. In: MERTLÍKOVÁ Olga (red.). *Legionář, diplomat a spisovatel Zdeněk Němeček*. Jaroměř: Městské muzeum v Jaroměři, 2004, s. 56.

<sup>175</sup> PAPOUŠEK Vladimír. *Horizonty: život a dílo Zdeňka Němečka*. Praha: Torst, 2002, s. 23-24.

<sup>176</sup> Přesto, že se na vyslanectví uchýlilo asi 200 osob, nebylo možné všechny vypravit do Československa. Celkem bylo zařazeno 37 Španělů spolu s 11 členy jejich rodin, tj. 48 osob. Tyto osoby byly následně v květnu 1937 evakuovány do Československa za zprostředkování Mezinárodního Červeného kříže. Tito azylanti byli ubytováni v lázních Sedmihorky u Turnova, kde měli setrvat po celou dobu trvání občanské války. Jakmile přišli do Sedmihorek, začaly se objevovat negativní nápisy a letáky na různých místech, např. «*Pryč se španělskými fašisty ze Sedmihorek!*». Často tak docházelo k hádkám a sporům mezi tamními obyvateli a azylanty. Na klidu ani nepřidal fakt, že v červnu 1937 uprchlo 5 vojensky službou povinných Španělů přes Liberec do Německa. Útěk těchto pěti členů španělské emigrantské kolonie způsobil, že bylo rozhodnuto emigranty z blízkosti německých hranic odstěhovat. Za místo jejich nového pobytu byly vybrány Lázně sv. Kateřiny v okrese Kamenice nad Lipou v jižních Čechách. Kolonie byla nakonec začátkem října 1937 zrušena, nebylo jí potřeba. Španělští emigranti z Československa do jednoho utekli (NA, MS, karton 73, zpráva; NA, PZÚ-AMV 207, karton 880, zpráva; NA, PZÚ-AMV 207, karton 880, novinové články z roku 1937 v *Rudém právu* a *Českém slově*; NA, PMV-AMV 225, karton 1267, zpráva).

<sup>177</sup> NA, MS, karton 73, zpráva.

<sup>178</sup> NÁLEVKA Vladimír, *Československo-španělské vztahy v letech občanské války 1936-1945*, s. 100-101.

podepsáním dohody o navázání oficiálních vztahů. Dne 1. června 1938 jmenovala čs. vláda svého zástupce u nacionalistické vlády v kastilském Burgosu, kde se nacházelo její prozatímní sídlo. Na konci května byla dohoda parafována a generálním agentem v Burgosu se stal **MICHAL HANÁK**<sup>179</sup>. Frankistickým generálním agentem v Československu stal již zmiňovaný Sanz y Tovar. Toto faktické uznání frankistického Španělska se pochopitelně nezamlouvalo republikánskému vyslanci Luis Jiméneze de Asúa, který proti tomu protestoval a před ministrem zahraničí Kamilem Kroftou to označil za „*tvrdý úder legální španělské vlády*“.<sup>180</sup> Z této situace byla taktéž rozčarována „Společnost přátel demokratického Španělska“, která v dopise premiérovi Hodžovi zdůraznila, že „*navázáním styků s vládou generála Franka uznává Československo oprávněnost povstání proti legálně vládě a podepření takových zásad považujeme právě v Československu za nejnebezpečnější. Uznává se tím také oprávněnost vojenské intervence cizích států ohrožujících státní nezávislost a neodvislost národa.*“ Protestovala proti tomu nejen domácí levice, ale i sovětský vyslanec v Praze Sergej Alexandrovský, ale na věci to už nic nezměnilo.<sup>181</sup>

---

<sup>179</sup> Michal Hanák (1891-1969) absolvoval gymnázium ve Valašském Meziříčí (maturita 1911), následující studia na Právnické fakultě UK ukončil v květnu 1918 doktorátem (JUDr.). Za 1. světové války byl nucen s přestávkami sloužit v rakousko-uherské armádě a od listopadu 1918 v armádě československé. V květnu 1920 byl přijat jako ministerský koncipista do služeb MZV a již od září 1920 byl jako konzulární atašé přidělen ke konzulátu ČSR v Omaze. Od října 1920 pak přešel ke generálnímu konzulátu v New Yorku. V září 1921 byl přidělen vyslanectví ČSR ve Washingtonu (1923 jako vicekonzul). Po návratu do Prahy v lednu 1926 pracoval v mezinárodněprávním oddělení politické sekce MZV (odd. II/5). Počátkem října 1927 byl jako konzul II. třídy přeložen ke generálnímu konzulátu v Cařihradu a od ledna 1931 následovalo přidělení ke generálnímu konzulátu v Istanbulu. Od počátku února 1934 pracoval jako legační tajemník II. třídy na vyslanectví ČSR v Ankaře, odkud se v květnu 1936 vrátil zpět do pražského ústředí. Počátkem června 1938 byl jmenován generálním agentem ČSR u vlády generála Franka ve Španělsku, po jejím uznání ze strany Československa v únoru 1939 jmenován chargé d'affaires u vlády v Burgosu. Po německé okupaci předal po konzultacích s vyslanectvím ČSR ve Francii úřad Němcům a vrátil se do Prahy. Dostal šestiměsíční bezplatnou dovolenou a vstoupil do služeb Škodových závodů, které jej vyslaly do Turecka, kde měl převzít společnost Ompol Türk Ltd. Na tuto službu rezignoval na jaře 1940, kdy na žádost Správy zahraničních věcí ČsNV v Paříži převzal správu generálního konzulátu v Istanbulu a později funkci pověřence československé exilové vlády v Londýně v Turecku. Po obnovení oficiálních styků exilové vlády s Tureckem obdržel koncem září 1944 agrément jako vyslanec ČSR a v listopadu 1944 vyslanectví obnovilo činnost s neoficiální působností i pro Bulharsko a Rumunsko. V květnu 1945 byl na nátlak sovětské diplomacie zproštěn úřadu a v říjnu 1945 nastoupil jako ministerský rada službu v ústředí. Vedl oddělení „Š“, jako delegát ČSR působil i u Mezispojencecké reparační komise v Bruselu. Náležel mezi první diplomaty, propuštěné po komunistickém převratu; už na konci března 1948 byl dán na dovolenou s čekatelným, v květnu 1944 odešel do exilu. Od roku 1949 žil ve Washingtonu, kde byl do roku 1954 přednostou kanceláře Rady svobodného Československa (Heslo *Hanák Michal*. In: DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*, s. 78-79).

<sup>180</sup> Přesto však vláda Španělské republiky v čase mnichovské krize demonstrativně podpořila Prahu a republikánský delegát, levý socialista Julio Álvarez del Vayo v ženevské Společnosti národů diktát čtyř velmocí jednoznačně odsoudil (NAUŠ Michal. *Politika neintervence ve španělské občanské válce jako symptomatický projev appeasementu a československá zahraniční politika*, Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita Brno. Filozofická fakulta. Historický ústav. Vedoucí práce PhDr. Libor Vykoupil, s. 61).

<sup>181</sup> NÁLEVKA Vladimír. *Československo-španělské vztahy v letech občanské války 1936-1945*, s. 110-111.

Vládní reprezentace 2. republiky Československa se poté jednoznačně orientovala na Burgos. V časech po mnichovské krizi republikánská vláda demonstrativně podpořila Prahu a v ženevské Společnosti národů odsoudil velmocenský diktát Julio Álvarez del Vayo. O reakci Burgosu na tuto skutečnost referoval v depeši z 3. října 1938 Michal Hanák: „*Likvidace československo-německého sporu byla zde přijata s velkým ulehčením a nadšením, neboť oficiální kruhy i širší veřejnost byly si plně vědomy nebezpečí, v němž se octlo nacionální Španělsko v případě evropského válečného konfliktu. Naopak k smírnému řešení sporu, jež se zde vykládá jako kapitulace demokracií a jako velké vítězství Německa a Itálie, připínají se naděje oficiálních kruhů nacionálně španělských, že jmenování spojenci přičiní se za nynější situace též o co nejrychlejší řešení španělské otázky, a to ve prospěch národních sil.*“<sup>182</sup> V brzké době nechala rozpustit domácí organizace, které doposud podporovaly republikánskou vládu, např. „Společnost přátel demokratického Španělska“. V den pádu Barcelony, tj. 27. ledna 1939 uznala Praha vládu generála Franka de iure. Nakonec 30. ledna 1939 bylo ukončeno diplomatické zastoupení u vlády Španělské republiky.<sup>183</sup> Novým španělským titulářem se stal Gaspar Sanz y Tovar, který si vynutil předání budovy vyslanectví z rukou Martíneze de Aragón. Jeho protějškem ve Španělsku byl zvolen Zdeněk Formánek, který se těšil dobré pověsti mezi frankistickými elitami díky svým postojům a činům během občanské války.<sup>184</sup>

Německé obsazení českých zemí a následné vyhlášení nezávislého Slovenského státu 14. března 1939 a Protektorátu Čechy a Morava 16. března 1939 znamenaly zásadní změny v československo-španělských vztazích. Oficiální vztahy se udržovaly s Frankovým Španělskem, samozřejmě přes Německo, protože protektorát neměl právní subjektivitu v mezinárodních vztazích. Španělsko, jež uznalo německou okupaci, omezilo své zastoupení v Praze na konzulát, který administrativně podléhal ambasádě v Berlíně vedené Ginésem Vidal y Saourou. Konzulem byl jmenován Ramón Martín Herrero, jehož úkolem bylo vytvářet příznivý obraz nového Španělska. Tyto události měly dopad na československý zastupitelský úřad v Madridu, který musel být z těchto důvodů uzavřen. Diplomata Zdeněk Formánek, který na tomto zastupitelství určitou dobu působil, nadále přebýval ve španělském hlavním městě. Prohlásil se za představitele československé exilové vlády v Londýně. Jeho práce se nijak nelišila od řádně akreditovaných členů diplomatického sboru.

---

<sup>182</sup> NÁLEVKA Vladimír. *Československo-španělské vztahy v letech občanské války 1936-1945*, s. 111-112.

<sup>183</sup> RAJLICH Jiří – MAJTENYI David. *Jan Ferák a ti druzí: českoslovenští interbrigadisté, letci a letouny v občanské válce ve Španělsku 1936-1939*, Cheb: Svět křídel, 2012, s. 56.

<sup>184</sup> NÁLEVKA Vladimír. *Československo-španělské vztahy v letech občanské války 1936-1945*, s. 112.

Za důležitý úkol považoval ochranu československých občanů ve Španělsku. Zejména měl zájem o bývalé československé interbrigadisty, kteří se nacházeli ve španělských internačních táborech a věznicích. Často se pokoušel u španělských úřadů o jejich propuštění. Při těchto pokusech byl podporován i britskou diplomacií či Červeným křížem. Nakonec byl Zdeněk Formánek v červnu 1944 uznán Frankovou vládou za oficiálního zástupce československé vlády se všemi právy a prerogativami diplomatického zástupce. V této funkci setrval až do konce války v roce 1945. Československý exil a španělský republikánský exil se společně podíleli na pořádání řady společných solidárních akcí, např. Lidice budou žít nebo vydání Hnědé knihy o nacismu v Mexiku.<sup>185</sup>

### 3. 2 Španělské zastoupení v Československu

Prvním španělským vyslancem v Praze se stal **Pedro Sebastian de Erice**, který do úřadu nastoupil 30. července 1920. O zdejší španělské vyslanectví<sup>186</sup> přispěl článek v deníku *La Correspondencia de España*<sup>187</sup> sepsaný podle rozhovoru se španělským vyslancem v Praze, panem Sebastianem de Erice o Československé republice.<sup>188</sup> Jedna z prvních otázek na vyslance byla, proč si vybral zrovna Prahu, když předtím pobýval v Maroku a měl k němu vazby. Sebastian de Erice odpověděl: „*Není-liž pravda, je to zvláštní věc! Nuže, přišel jsem z vlastní vůle, protože jsem si živě přál poznati Československo, pro něž jsem cítil vřelé sympatie a jsem vskutku velmi uspokojen, že mohu býti prvním zástupcem našeho Španělska v tomto rodném státě.*“<sup>189</sup> Podle Sebastiana de Erice nebylo vůbec snadné zřídit španělské vyslanectví v Praze. Jak sám podotýká: „... *když jsem přijel do Prahy, narazil jsem na nesčetné obtíže, ale díky zdejší vládě, která vyšla mi vstříc, hlavně panu*

---

<sup>185</sup> VURM Filip. *Československo-španělské vztahy v letech 1945-1975*. Praha, 2006. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Ústav světových dějin. Vedoucí práce Prof. PhDr. Vladimír Nálečka, Csc., s. 13-16.

<sup>186</sup> Španělské vyslanectví sídlilo v Praze a honorární konzuláty byly v Brně (od roku 1923 honorární vicekonzul Alexandr Spitz), v Plzni (od roku 1922 honorární konzul Václav Brožík), v Bratislavě (od roku 1923 honorární vicekonzul Jaromír Křížka). O jejich působení byla československá veřejnost informována prostřednictvím tisku (AMZV, MZV 1918-1939, II. sekce – 2. běžná spisovna, karton č. 565 – Zastupitelské úřady cizích států v ČSR /Španělsko/).

<sup>187</sup> Majitel a šéf deníku José Serrano navštívil československého konzula Josefa Šindlera na konzulátě ohledně uveřejnění zmíněného článku a rovněž přislíbil publikace dalších dopisů z ČSR. A jak slíbil, tak vykonal (AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1920, zpráva).

<sup>188</sup> Rozhovor s ním dělal C. Granzow de la Cerda (dopisovatel *La Correspondencia de España* v Praze). Po uveřejnění článků týkajících se poměru Čechů ke Slovákům *Slovenská „kaše“* a *Několika nepříjemných dojmů*, bylo patrné, že do Prahy z Varšavy přijel za účelem protičeské propagandy. Podle Šindlera bylo záhodno Granzowa bezodkladně vypudit z území Československé republiky. V záležitosti této záležitosti se José Serrano omlouval za vytištění těchto článků a dušoval se, že pro příště zamezí takovým to podobným projevům (AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1920, zpráva).

<sup>189</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1920, překlad Z Československa: španělský vyslanec mi vypráví o Češích (*La Correspondencia de España*, 24. listopadu 1920).

*Benešovi, ministru zahraničních věcí, jež hluboce obdivuji pro jeho četné vlastnosti inteligence, vlastenectví, činnosti a schopnosti, mohl jsem najít tento dům, na němž bude moci vláti volně španělská vlajka jako rovnocenná s vlajkami ostatních cizích států, které jsou zde zastoupeny.*<sup>190</sup> K hospodářství československého státu se vyjadřoval celkem pozitivně. Český národ považoval za velmi pracovitý a nezapomínal ani zmínit, že měl prospívající průmysl, který představoval 90 % průmyslu bývalé rakousko-uherské monarchie. Bohatství viděl zejména v zemi, kde bylo hojnost lesů, obilovin a řepy, která představovala důležitou vývozní surovinu, a to cukr.<sup>191</sup> Z celého rozhovoru se španělským vyslancem je patrné, že se svým pobytem v Praze byl spokojen, neboť se stal, jak sám často říkal prvním španělským vyslancem v ČSR a mohl poznat zdejší životní styl. Jednotlivým zástupcům příslušely zásadně jen takové výsady, výhody a práva, jež jim byla přiznána zvláštní smlouvou mezi státem vysílajícím a státem přijímajícím. Pokud se neuzavřela takováto smlouva, mohl přijímající stát zakázat jakýkoliv dovoz cizích tiskovin a doručování tiskovin úřadujícího diplomatického zástupce.<sup>192</sup>

Pedro Sebastian de Erice zastával úřad až do roku 1925, kdy ho 21. srpna 1925 vystřídal vyslanec **Danielo Carballo y Prat Comte de Pradere**. Ten však ve službě nezůstal příliš dlouho a již 20. července 1926 byl vystřídán **Santiagem Méndezem de Vigo**, se kterým si vyměnili post vyslance v Haagu v Nizozemsku. Ten nakonec v Československu rovněž nesetřval dlouho a jeho další diplomatická činnost začala v Santiagu de Chile v Chile. Novým vyslancem v Praze se stal **Joaquín de Ezpeleta**, který 9. června 1927 předal své pověřovací listiny. V rámci jeho úřadování byla uskutečněna výměna ratifikační listiny úmluv právní povahy, uzavřených mezi Španělskem a Československem v Madridu dne 26. listopadu 1927 a 13. srpna 1928. Výměnu provedl španělský vyslanec Ezpeleta a mimořádný vyslanec a zplnomocněný ministr dr. Pavel Wellner v prostorách Ministerstva zahraničních věcí.<sup>193</sup> Jeho pobyt v Československu trval o trochu déle než u jeho předchůdců. Z Prahy byl nakonec odvolán a 31. července 1930 jej nahradil **Buanaventura Caro y del Arrogo**, který své pověřovací listiny předal prezidentu republiky Masarykovi. Zároveň prezidenta ujistil, že vzal na sebe čestné posláním rozvíjet a pokud možno utužovat dobré vztahy jak politické, tak obchodní a kulturní, které se vytvořily mezi Španělskem a Československem.

---

<sup>190</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1920, překlad Z Československa: španělský vyslanec mi vypráví o Češích (*La Correspondencia de España*, 24. listopadu 1920).

<sup>191</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1920, překlad Z Československa: španělský vyslanec mi vypráví o Češích (*La Correspondencia de España*, 24. listopadu 1920).

<sup>192</sup> AMZV, MZV 1918-1939, II. sekce – 2. běžná spisovna, karton č. 555 – Zastupitelské úřady cizích států v ČSR.

<sup>193</sup> NA, MZV-VA I, karton 575, novinový článek z roku 1930 (periodikum neuvedeno).

Na vyslancův proslov odpověděl prezident Masaryk následovně: „*Jsou dobrým začátkem, pane ministře, vaše slova, podle nichž chcete věnovat všechn svůj čas i své síly šlechtnému poslání pěstovati dobré styky, které se šťastně vytvořily mezi Španělskem a Československem, styky, jimž živě přejeme, aby se stále více rozvíjely ve všech odvětví lidské činnosti.*“<sup>194</sup> Avšak 3. března 1932 prezident republiky přijal nového španělského vyslance **Francisca Agramonte y Cortijo**. Tento muž setrval v diplomatické službě na předchozí poměry poměrně dlouho, ale i on byl 15. února 1935 španělskou vládou jmenován vyslancem v Berlíně, a proto Prahu opustil. Jeho nástupcem se 25. června 1935 stal **Luis Garcia Guijarro**.<sup>195</sup>

Během občanské války ve Španělsku bylo diplomatické zastoupení Španělské republiky v Praze nadále uznáno československou vládou,<sup>196</sup> ale již po několika měsících bojů na něm došlo k personálním změnám. Španělští reprezentanti, vyslanec Luis Garcia Guijarra a první tajemník **Gaspar Sanz y Tovar** totiž nabídli své služby generálu Francovi. Nakonec byl Garcia Guijarra vládním dekretem z 11. srpna 1936 uvolněn ze španělského diplomatického sboru a opustil Československo. Sanz y Tovar, který zpočátku proklamoval věrnost republice, nakonec podal 6. srpna 1936 demisi a vydal legaci a konzuláty do služeb nacionalistů. Sanz y Tovar se prohlásil za neoficiálního Frankova reprezentanta a nadále setrval v Československu,<sup>197</sup> kde se výrazným způsobem snažil ovlivňovat a usměrňovat aktivity stoupenců nacionálního Španělska.<sup>198</sup> Madridské ministerstvo zahraničí na to reagovalo vysláním nového šéfa legace. Od 15. října 1936 hájil republikánské zájmy nový chargé d'affaires, tedy v nižší hodnosti jaká mu podle protokolu náležela,<sup>199</sup> **Luis Jiménez**

---

<sup>194</sup> NA, MZV-VA I, karton 575, novinový článek z roku 1930 (Národní listy).

<sup>195</sup> AMZV, MZV 1918-1939, II. sekce – 2. běžná spisovna, karton č. 565 – Zastupitelské úřady cizích států v ČSR (Španělsko).

<sup>196</sup> Československo zaujímal vůči Španělské republice relativně vstřícné stanovisko. Od samého začátku probíhala v Československu vlna manifestací solidarity a projevů humanitární pomoci. Rozsáhlé sbírkové akce pořádala Komunistická strana Československa ilegálně. Její členové byli často kvůli tomu vystaveni perzekucím. Této činnosti se později ujal „Výbor pro pomoc demokratickému Španělsku“, sdružení vytvořené z iniciativy KSČ v říjnu roku 1936 jako hnutí solidarity se španělskými republikány. Ten byl následně legalizován v listopadu roku 1937 pod názvem „Společnost přátel demokratického Španělska“. Svou činnost vyvíjela tato organizace až do obsazení českých zemí nacistickým Německem v březnu roku 1939, poté byla rozpuštěna (NA, MV II - D, karton 371, zpráva; VÁVRA Vlastimil. *Na pomoc Španělské republice (1936-1939)*. Praha: federální ÚV ČSSPB, 1981, s. 13-22).

<sup>197</sup> V Československu zůstal až do března 1939.

<sup>198</sup> Sanz y Tovar zabezpečoval šíření informací o frankistickém hnutí a o jeho vojensko-politické aktivitě.

<sup>199</sup> Byl zatím výsledek konzultací ministerstva zahraničí obou zemí. V Černínském paláci totiž naznačili, že kvůli zahraniční, tj. německé, odezvě by nechtěli budít pozornost okamžitým jmenováním vyslance ze šéfa mise. Když se situace v dubnu 1937 normalizovala, došlo konečně k jmenování Jiménez de Asúa vyslancem (SZÁRAZ Peter. *Činnost španělského vyslanectva v Praze pod vedením Luisa Jiménez de Asúa (1936-1939)*, in: SZÁRAZ Peter (ed.). *Španiolsko a středná Európa: minulosť a prítomnosť vzájomných vzťahov*, Bratislava: Univerzita Komenského, 2004, s. 65).



**de Asúa**<sup>200</sup>, s kterým do Prahy přicestoval rovněž legační tajemník Manuel Lópéz Rey. Sanz y Tovar nehodlal uznat legitimitu republikánské vlády, a proto odmítl vyklidit budovu španělské legace. Po protestech nového španělského tituláře Ministerstvo zahraničních věcí dalo souhlas s policejním zásahem. Nakonec byl Sanz y Tovar nucen opustit budovu vyslanectví a předat veškerou agendu vyslanectví tajemníkovi Manuelovi Lópéz Reyovi za asistence policie. Jiménez de Asúa se dokázal lehce pohybovat mezi rozbouřenými stranami československých politiků – od těch levicových až po katolíky. Základním předpokladem pro jeho úspěch bylo vybudování rozsáhlých styků. Rozhodující byly kontakty se sociálnědemokratickými poslanci Jaromírem Nečasem, Rudolfem Bechyněm, Františkem Soukupem a Zdeňkem Fierlingerem<sup>201</sup>. Velmi dobré vztahy získal i v intelektuální sféře, např. s Karlem Čapkem.<sup>202</sup> Významnou oblastí, na které se Luis Jiménez de Asúa podílel, byla humanitární aktivita<sup>203</sup> a otázka posílání interbrigadistů do Španělska.<sup>204</sup> Díky této skutečnosti muselo Československo jako člen Neintervenčního výboru čelit obvinění nepřímé intervence, kam se řadilo i verbování a posílání dobrovolníků. Iniciátorem toho udání byla italská vláda, která tento incident předložila na zasedání Výboru v Londýně. Kvůli tomu musel komunistický představitel Rudolf Slánský ukončit náborové akce a přenechat to ilegální síti Kominterny. Rekrutování čs. občanů do Španělska bylo totiž teď nepřijatelné a trestné. Pro Československo se tak jednalo o kompromitující záležitost, jako

---

<sup>200</sup> Luis Jiménez de Asúa (1889-1970) se narodil v Madridu. V roce 1909 ukončil studia práv a o dva roky později sepsal doktorskou práci. V období diktatury generála Miguela Prima de Rivery (1923-1930) postupně u Jiménez de Asúa došlo k formulaci vlastního politického postoje. V roce 1926 byl pro odpor vůči diktátorově politice deportován na ostrov Fuerteventura, nicméně téhož roku byl omilostněn samotným králem, neboť v té době měl král narozeniny. Později se stal člen Socialistické strany a syndikátu UGT (Unión General de Trabajadores). V roce 1933 byl zvolen poslancem za dolní komoru parlamentu v Granadě a roku 1936 poslancem za Madrid. Jiménez de Asúa byl zastáncem Španělské republiky a jako předseda komise připravil znění ústavy – první hlava začíná těmito slovy: „*Španělsko je republikou různých typů pracujících...*“ (ORTIZ Alberto (ed.) et al. *Kulatý stůl: 70. výročí předložení pověřovacích listin Luisem Jiménezem de Asúa, vyslancem Španělské republiky v Praze, prezidentovi Československa Edvardu Benešovi (14. dubna 1937)*. Praha: Instituto Cervantes, 2007, s. 2).

<sup>201</sup> Zdeněk Fierlinger pomáhal Španělské republice hodně v různých kauzách, např. při nákupu zbraní. Několik pokusů o prostředkování nákupu čs. zbraní do Španělska proběhlo v letech 1936-1938, ale většina nedopadla bohužel úspěšně. Obchody s čs. zbraněmi se často uzavíraly mimo území Československa, např. jako zprostředkovatel fungovalo Mexiko.

<sup>202</sup> I intelektuální československá společnost byla rozdělena na dva tábory – jedna strana podporující demokratické Španělsko a druhá stojící na straně generála Franka. Za jednoho z předních levicových bojovníků za demokratické Španělsko lze oprávněně považovat Františka Halase, který navštívil rozvrácené Španělsko jako člen delegace Československého protifašistického výboru. Karla Čapka lze považovat za nejreprezentativnější a nejrespektovanější osobnost liberálně demokratického okruhu okolo *Lidových novin* a Peroutkovy *Přítomnosti*. Od samého začátku španělského konfliktu stály Lidové noviny, v čele s Karem Čapkem, na straně republikánů a odsuzovaly válečné akce generála Franka. Spisovatelé a intelektuálové pravice ovšem katolictví si za svého vůdčího ducha katolického literárního života zvolili Jaroslava Durycha (MED Jaroslav. *Literární život ve stínu Mnichova (1938-1939)*. Praha: Academia, 2010, s. 65-83).

<sup>203</sup> Jednalo se o finanční pomoc, veřejné sbírky nebo politické agitace.

<sup>204</sup> Prostřednictvím interbrigád se vyvinul specifický československý vztah k demokratickému Španělsku.

loajální člen neintervenci politiky nemohl tolerovat verbování čs. dobrovolníků. Vedlo to až k policejní razii v budově Ústředního výboru Komunistické strany Československa a zatýkání členů strany. Nicméně čs. dobrovolníci se do Španělska dostávali, a to přes tajná náborová střediska v Československu.<sup>205</sup>

V rámci toho musela československá vláda postupně vztah k oběma stranám korigovat. V roce 1937 bylo naznačeno, že by československá vláda uznala generála Franka, ale stále bylo dobré hledat i jiné kroky k navázání prvního kontaktu, jak to naznačoval Robert Flieder. Jako důkaz dobré vůle vůči národnímu Španělsku žádal, aby byly omezeny solidární akce na podporu republikánské vlády.<sup>206</sup> Jak už bylo dříve řečeno, od března 1938 začaly mezi Ministerstvem zahraničních věcí a Gasparem Sanz y Tovarem rozhovory o tom, že Československo vyšle do kastilského Burgosu<sup>207</sup> tzv. generálního agenta<sup>208</sup> a že ve stejné roli přijme Sanz y Tovar. Ten nakonec podepsal dohody o navázání oficiálních vztahů s účinností od 1. června 1938. Toto faktické uznání frankistického Španělska se pochopitelně nezamlouvalo republikánskému vyslanci Luisi Jiménezi de Asúa, který proti tomu protestoval a před ministrem zahraničí Kamilem Kroftou to označil za „*tvrdý úder legální španělské vládě*“.<sup>209</sup> Z této situace byla taktéž rozčarována „Společnost přátel demokratického Španělska“, která v dopise premiérovi Hodžovi zdůraznila, že „*navázáním styků s vládou generála Franka uznává Československo oprávněnost povstání proti legálně vládě a podepření takových zásad považujeme právě v Československu za nejnebezpečnější. Uznává se tím také oprávněnost vojenské intervence cizích států ohrožujících státní nezávislost a neodvislost národa.*“ Protestovala proti tomu nejen domácí levice, ale i sovětský vyslanec v Praze Sergej Alexandrovský, ale na věci to už nic nezměnilo.<sup>210</sup> V osobě vyslance Jiméneze de Asúa vstoupila do československého diplomatického prostředí výrazná postava, která nepřetržitě vykonávala činnost ve prospěch Španělské republiky. Součástí jeho práce vyslance byla i spoluúčast na přípravě několika cest československých delegací do Španělska. Podstatou této práce spočívala v koordinaci postupu československé

---

<sup>205</sup> NÁLEVKA Vladimír. *Československo-španělské vztahy v letech občanské války 1936-1945*, s. 107-108.

<sup>206</sup> NÁLEVKA Vladimír, s. 100-101.

<sup>207</sup> Kde se nacházelo prozatímní sídlo nacionální vlády.

<sup>208</sup> Tím se na konci května 1938 stal Michal Hanák.

<sup>209</sup> Přesto však vláda Španělské republiky v čase mnichovské krize demonstrativně podpořila Prahu a republikánský delegát, levý socialista Julio Álvares del Vayo v ženevské Společnosti národů diktát čtyř velmocí jednoznačně odsoudil (NAUŠ Michal. *Politika neintervence ve španělské občanské válce jako symptomatický projev appeasementu a československá zahraniční politika*. Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita Brno. Filozofická fakulta. Historický ústav. Vedoucí práce PhDr. Libor Vykoupil, s. 61).

<sup>210</sup> NÁLEVKA Vladimír. *Československo-španělské vztahy v letech občanské války 1936-1945*, s. 110-111.

a španělské strany a v zabezpečování, případně financování dopravy.<sup>211</sup> Prahu navždy opustil 26. srpna 1938. Činnost vyslanectví v Praze potom zastával až do ukončení vzájemných vztahů v lednu 1939 chargé d'affaires **Diego Martínez de Aragón**.<sup>212</sup>

Během působení španělských vyslanců v Praze navštívil bývalý španělský král Alfons XIII. několikrát Československo, kam cestoval pod jménem vévoda z Toleda. První návštěvu podnikl již roku 1931. Pokaždé bydlel u svých příbuzných na zámku Kynžvart, kterým svým zásahem v roce 1923 zachránil panství před zásahem pozemkové reformy. Jelikož byl Alfons vášnivým lovcem, velice rád využíval možnosti k lovu, které se mu tam naskytly. Svým pobytem na kynžvartském zámku vzbudil hlubší zájem o svoji osobu. Když opouštěl Československo v roce 1931, tak se loučil s příslibem brzkého návratu.<sup>213</sup> Při svých dalších cestách navštívil nejen Prahu, ale také nejznámější česká lázeňská města. Roku 1933 pobýval v Mariánských Lázních, kde dokonce shlédl Mistrovství Evropy ve společenských tancích. Volný čas si v Mariánských lázních Alfons trávil v golfovém klubu. V Karlových Varech si nechal zhotovit na zakázku pohár se svým erbem.<sup>214</sup> Naposledy v ČSR pobýval v létě 1938. Protentokrát tu nezůstal příliš dlouhou dobu, protože zdejší situace nebyla vůbec klidná. Jeho pobyt vyvolával řadu rozporných reakcí v celém Československu. V Mariánských Lázních, kam Alfons jezdíval, se objevovaly nápisy «*Alfonse v Československu nechceme*». Není divu, že tehdejší periodika věnovala pozornost téměř každému jeho pohybu. Např. levicový tisk pod vedením Rudého Práva zahájil štvanicí proti exkráli. Velmi často se v novinových článcích objevovaly názvy, jako např. «*Pryč s králem z Československa*». Periodika se domnívala, že Alfons na kynžvartském zámku pořádá mnoho tajných porad společně s Berlínem a Římem, na kterých se měly údajně spřádat všemožné plány proti demokratickému Španělsku. Netrvalo dlouho a obec Kynžvart si vyžádala Alfonsovo vypovězení.<sup>215</sup> Alfons odjel den před konáním Mnichovské konference do Vídně. Do Československa se už nikdy nevrátil.<sup>216</sup> Na Alfonsovu stranu se tehdy postavil Karel Kramář, který svým článkem *Nevděčnost* v Národních listech bránil jeho osobu: „*Mám za svou mravní povinnost, ohraditi se co nejrozhodněji proti hrubé – smělosti, s jakou byl*

<sup>211</sup> Za nejdůležitější z návštěv považovali Španělé cestu šesti členné delegace poslanců stran vládní koalice, intelektuálů a novinářů vyslanou v březnu 1937.

<sup>212</sup> SZÁRAZ Peter. *Činnost španělského vyslanectva v Praze pod vedením Luisa Jiméneza de Asúa (1936-1939)*, s. 64-72.

<sup>213</sup> NA, MZV-VA I, karton 2760, invent. číslo: alfons šp. král., novinový článek z roku 1936 (Národní politika).

<sup>214</sup> *Osudy španělského krále Alfonse XIII.* In: Hamelika, roč. XXX, pořadové č. 336, s. 186-187.

<sup>215</sup> Deputace poukazovala na rozhořčení antifašistického obyvatelstva nad tím, že exkrál konspiruje se španělskými povstalci a to před očima úřadu, které k jeho ochraně zaměstnávají drahé detektivní aparát (NA, PMV-AMV 225, karton 1256, sign. 225-1265-9, novinový článek z 1936 /Rudé Právo/).

<sup>216</sup> NA, MZV-VA I, karton 2760, invent. číslo: alfons šp. král., novinový článek z roku 1938 (periodikum neuvedeno).

*napaden bývalý král Alfons XIII., host naší republiky, a to lidmi, kteří mají nejméně práva vytýkati něco našemu pohostinství, a mluvíti o zachování povinnosti nejpřísnější neutrality k cizím státům ze strany cizinců, kteří našeho pohostinství používají.*<sup>217</sup>

---

<sup>217</sup> Zdroj Národní listy, 15. srpna 1936, roč. 76, č. 223, s. 1 (*Nevděčnost* [online], cit. 13. února 2017, dostupné z: <<http://cs.wikisource.org/wiki/Nevděčnost>>).

## 4. Hospodářské vztahy mezi Československem a Španělskem

### 4. 1 Hospodářské dějiny Československa

Hospodářské dějiny Československa popisované v této části diplomové práce jsou kapitolou dějin v rozmezí let 1918-1936. Zároveň zahrnují dějiny hospodářského rozvoje země s historickým přesahem do doby habsburské monarchie, aby vše zapadlo tam, kam má.

České země tvořily do roku 1918 součást habsburské monarchie, která byla od tzv. rakousko-uherského vyrovnání v roce 1867 dvoustátím. Tento celek představoval jedno celní území, které mělo společnou měnu, společné ministerstvo financí i společnou rakousko-uherskou banku. V Předlitavsku, kam se řadily i české země, příslušelo k průmyslu, hornictví a živnostem pouze 26,4 % obyvatel, zatímco k zemědělství, lesnictví a rybnářství to bylo kolem 48,4 %. Z toho lze soudit, že na počátku 20. století se západní část Předlitavska nacházela na přechodu od agrárního v průmyslový stát. V případě Čech a Moravy se jednalo o průmyslově-agrární zemi, která tvořila před vznikem 1. světové války ekonomické jádro Rakousko-Uherska.<sup>218</sup>

Po porážce Rakousko-Uherska v roce 1918 vznikla Československá republika a další nástupnické státy, tj. Rakousko, Polsko, Maďarsko a Království Srbů, Chorvatů a Slovinců. Došlo tak k novému mezinárodně politickému uspořádání střední Evropy, ale i k hospodářské dezintegraci. Rozpad velkého trhu monarchie negativně ovlivnil další vývoj Rakouska, i nově vzniklé Československo. Nejvíce tímto rozpadem trpělo odtržené Slovensko od Uher. V Německu, Rakousku a Maďarsku byly vnitropolitické poměry celkem nestabilní. Zatímco byla v českých zemích již před rokem 1918 rozvinuta průmyslová výroba, na Slovensku byla situace rozdílná, neboť zde byl rozvoj průmyslu spíše potlačován.<sup>219</sup> Lze konstatovat, že z uvedených nástupnických států Rakousko-Uherska, jen Československo dosáhlo poměrně brzy politické stability, která příznivě působila i na další hospodářský vývoj země.<sup>220</sup> Československo získalo 21 % území a 26 % obyvatelstva bývalé monarchie, na jehož území se nacházelo 60-70 % její průmyslové kapacity. Právě po rozbití Rakousko-Uherska byla podstatná část průmyslu (zvláště lehkého, ale i výrobky

---

<sup>218</sup> KUBŮ Eduard – PÁTEK Jaroslav. *Mýtus a realita hospodářské vyspělosti Československa mezi světovými válkami*. Praha: Karolinum, 2000, s. 9.

<sup>219</sup> O této skutečnosti svědčí fakt, že na konci 30. let 20. století se Slovensko podílelo na průmyslové výrobě státu 7 až 8 %, zatímco podíl obyvatelstva činil kolem 25 % (KAZIMOUR Jan. *Hospodářský vývoj Československa*. Praha: Nakladatelství technické literatury, 1980, s. 27).

<sup>220</sup> KUBŮ Eduard – PÁTEK Jaroslav. *Mýtus a realita hospodářské vyspělosti Československa mezi světovými válkami*, s. 10-11.

zemědělských strojů, chemického průmyslu aj) odkázána na export. Přitom textilní průmysl, hutnictví a chemický průmysl byly již dříve odkázány na cizí suroviny.<sup>221</sup>

Problém poválečné obnovy československého hospodářství nepočítal jen v získání surovin a znovuzavedení výroby. Současně bylo třeba přeorientovat výrobu do mírových kolejí a přizpůsobit celou strukturu odvětvových a územních hospodářských vztahů uvnitř Československa.<sup>222</sup> Proto se všichni podnikatelé, národohospodáři a političtí představitelé snažili klást důraz na zajištění nejen politické, ale i hospodářské samostatnosti nově vzniklého státu. Cestou dosažení byly učiněny níže uvedené zásadní kroky pro osamostatnění ekonomiky od bývalé monarchie.<sup>223</sup>

- 1) Zrušení společného celního území s Rakouskem a vyhlášení Československa za samostatné celní teritorium 20. února 1919. Výše cel byla stanovena podle starého rakousko-uherského celního sazebníku z roku 1906. Vysoké koeficienty dosáhly hutní, kovodělné a chemické výrobky. Nižší celní ochraně se těšily výrobky textilní, kožedělné, potravinářské a celkově spotřební zboží. Nepříznivou situaci trochu zlepšila jednorázová celní úleva na dovoz strojů, a to proto, aby byla podpořena modernizace průmyslu. Bez cla byly dováženy zemědělské výrobky, čímž měl být zamezen poválečný nedostatek surovin.<sup>224</sup>
- 2) Měnová odluka schválena parlamentem 25. února 1919 a na návrh ministra financí Aloise Rašína spojena s měnovou reformou. Tato odluka byla provedena tak, že byly okolkovány staré rakousko-uherské bankovky, při čemž vznikla nová československá měna – Koruna československá se zkratkou Kč. Brzké zavedení stabilní a hodnotné měny představovalo úspěch pro hospodářskou politiku a výhody pro československé hospodářství.<sup>225</sup>
- 3) Nostrifikace průmyslových, obchodních, dopravních podniků a bank. Byl to proces, který reagoval na skutečnost, že i po vzniku samostatného státu byla většina důležitých institucí a podniků umístěna na území bývalého Rakousko-Uherska, resp. ve Vídni a v Budapešti. Z toho důvodu byly podniky odděleny od svých řídicích center hranicemi. Československý průmysl byl tak ovládán do značné míry z Rakouska a Maďarska, což nevyhovovalo české a slovenské

---

<sup>221</sup> PRŮCHA Václav a kol. *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století*. Praha: Svoboda, 1974, s. 73.

<sup>222</sup> PRŮCHA Václav a kol. *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století*, s. 74.

<sup>223</sup> KUBŮ Eduard – PÁTEK Jaroslav. *Mýtus a realita hospodářské vyspělosti Československa mezi světovými válkami*, s. 11.

<sup>224</sup> Tamtéž, s. 11-12.

<sup>225</sup> KUBŮ Eduard – PÁTEK Jaroslav, s. 12; PRŮCHA Václav, s. 74.

buržoazii, která se snažila ekonomicky emancipovat a vybudovat vlastní národohospodářský systém v rámci nového státu. Proto byl již v roce 1919 přijat nostrifikační zákon, a tímto krokem mělo dojít k přenesení sídel výše uvedených státních institucí na území Československé republiky, zejména do jejího hlavního města Prahy. Celkem bylo nostrifikováno 235 průmyslových, obchodních a dopravních společností s akciovým kapitálem přesahujícím 2 miliardy Kč.<sup>226</sup>

- 4) Pozemková reforma, po které se volalo hned po 1. světové válce. Tehdejší heslo „odčinit Bílou horu“ provolávané ve společnosti se nechápal jen ve smyslu obnovení státní samostatnosti, ale rovněž jako náprava hospodářských krívd pobělohorského období, kdy se cizácká šlechta spolu s katolickou církví zmocnila rozsáhlé výměry půdy konfiskované českým vlastníkům. Reforma byla uzákoněna tzv. záborovým zákonem z 16. dubna 1919. O způsobu rozdělení zabrané půdy pojednával přídělový zákon z ledna 1920. Půdu mohly získat nejen fyzické osoby, ale i stát, obce, družstva apod. Na přídělový zákon potom navazoval náhradový zákon, který přiznával původním vlastníkům nárok na odškodnění, takže namísto konfiskace byla uplatněna pro statkáře mírnější zásada nuceného výkupu půdy. Význam pozemkové reformy spočíval především v tom, že přinesla potřebné změny ve vlastnických vztazích, dále přinesla oslabení sociálního napětí a v zemědělství vytvářela podmínky pro rychlejší výrobní pokrok.<sup>227</sup>
- 5) Z dlouhodobějšího hlediska to byla reorganizace dopravy, zvláště železnic. Zděděná síť železnic byla sice poměrně hustá, ale svou orientací na jih do hlavních měst bývalé monarchie byla vzhledem ke tvaru Československa nevýhodně směřována. Zejména dopravní spojení mezi českými zeměmi a Slovenskem bylo zcela nedostatečné.<sup>228</sup>
- 6) Zastavení odlivu peněz do Vídně a zčásti i do Budapešti, ke kterému docházelo za habsburské monarchie. Jednalo se nejen o daně, cla a výnosy státních monopolů (lihu, tabáku ad.), ale i o zisky akciových společností, firem soukromníků a velkých šlechtických pozemkových vlastníků, kteří dříve sídlili ve Vídni.<sup>229</sup>

Při realizaci výše uvedených kroků byl kladen důraz nejen na zajištění státní samostatnosti, ale také na dosažení tzv. hospodářské kompaktnosti nového státu. Z toho

---

<sup>226</sup> KUBŮ Eduard, s. 13; PRŮCHA Václav, s. 77-79.

<sup>227</sup> KUBŮ Eduard, s. 15; PRŮCHA Václav, s. 79-82.

<sup>228</sup> PRŮCHA Václav, s. 74.

<sup>229</sup> KUBŮ Eduard – PÁTEK Jaroslav, s. 15.

důvodu bylo nutné učinit jistá opatření, aby byly postupně odstraňovány hospodářské rozdíly mezi českými zeměmi, včetně Moravy, na jedné straně, a Slovenska a Podkarpatské Rusi na straně druhé. V tomto případě představovaly české země průmyslově-agrární charakter, kdežto Slovensko a Podkarpatská Rus země agrární se zaostalým hospodářstvím.<sup>230</sup> Toto hospodářské sjednocení nově vzniklé republiky probíhalo téměř po celé meziválečné období.<sup>231</sup>

Hospodářská integrace probíhala de facto po celé meziválečné období. K vytvoření jednotného československého trhu však došlo již v průběhu 20. let.<sup>232</sup> Integrace probíhala v podmínkách silného konkurenčního boje o domácí trhy i odbyty v cizině. Vedle odpoutání od bývalých metropolí a vytvoření samostatné jednotné československé ekonomiky bylo v hospodářské oblasti hlavním problémem úspěšné uplatnění československého zboží na světových trzích, získání chybějících surovin a zapojení se do nově se vytvářející se mezinárodní dělby práce. Vzhledem k velké kapacitě průmyslu a poměrně malému vnitřnímu trhu byl prvořadým a existenčním úkolem vývoz asi třetiny produkce na cizí trhy, které byly náročnější než celně chráněné trhy bývalé habsburské monarchie. Lze konstatovat, že šlo o úkol těžký, neboť tradiční odbytiště v Rusku bylo dlouho zcela vyřazeno hospodářským rozvratem a i další trhy v zemích střední a jihovýchodní Evropy trpěly hospodářskou nestabilitou.<sup>233</sup>

## 4. 2 Československý zahraniční obchod

Území Československa zaujímalo před 1. světovou válkou důležité místo v zahraničním obchodě Rakousko-Uhersko. Po rozbití monarchie se význam zahraničního obchodu pro Československo zvýšil o obraty s ostatními nástupnickými státy, které byly předtím vnitřním obchodem. O významu zahraničního obchodu pro československou ekonomiku svědčí fakt, že vývoz představoval v různých obdobích zhruba čtvrtinu až třetinu úhrnné hodnoty průmyslové a zemědělské výroby. Nicméně některá odvětví závisela na vývozu v ještě větší míře. Z toho lze usuzovat, že existovalo těsné sepětí mezi výrobou a zahraničním obchodem.<sup>234</sup>

---

<sup>230</sup> Tyto skutečnosti dokládá fakt, že se v českých zemích vyrábělo 92-93 % průmyslové výroby, zatímco na Slovensku a Podkarpatské Rusi jen 7-8 %. Také 75 % zemědělské produkce pocházelo z českých zemí (KAZIMOUR Jan, s. 27).

<sup>231</sup> KUBŮ Eduard – PÁTEK Jaroslav, s. 15.

<sup>232</sup> Toto úsilí o vytvoření jednotného trhu podporovali všichni čeští podnikatelé a národohospodáři.

<sup>233</sup> KUBŮ Eduard – PÁTEK Jaroslav, s. 16.

<sup>234</sup> PRŮCHA Václav, s. 135-136.



V meziválečném období měly vedoucí úlohu v dovozu průmyslové suroviny a polotovary a ve vývozu hotové průmyslové výrobky. Pro dosažený stupeň industrializace bylo příznačné, že šlo především o vývoz spotřebního zboží a dovoz surovin pro jeho výrobu. I když byl zahraniční obchod spjat s dovozem surovin a odbytem výrobků převážně s průmyslem, měl značný význam i vývoz zemědělských produktů, resp. výrobků potravinářského průmyslu – především cukru a pivovarských surovin, které zaujímaly zvláště ve 20. letech v evropském obchodě důležité místo. Nejdůležitější položkou ve skupině hotových výrobků byl dovoz strojů, zejména elektronických, obráběcích a textilních.<sup>235</sup> V důsledku velké hospodářské krize ve 30. letech dominovala v dovozu skupina surovin se stálým podílem, které ovšem byly ovlivněny o rozšíření zásob surovin v souvislosti s nebezpečím války. Význam potravin v dovozu klesal s rostoucí soběstačností Československa v obilí a mase. Doba 30. let se nesla ve znamení prudkého poklesu podílu vývozních potravin, především ječmene a sladu. Došlo tak k radikálnímu zmenšení odbytu československého cukru, který byl na světovém trhu vytlačen cukrem třtinovým. Dominantní vývozní podíl tradičních výrobků lehkého průmyslu, zejména textilu, oděvů, skla a porcelánu, se již ve 20. letech zmenšoval a ve 30. letech se tento proces urychlil. Přes toto oslabení zůstaly výrobky spotřebního průmyslu nejdůležitější složkou exportu až do roku 1937.<sup>236</sup>

### 5.3 Československá orientace zahraničního obchodu

Řadu let po 1. světové válce byl zahraniční obchod poznamenán závislostí československých podnikatelů na obchodním zprostředkování cizích firem, zvláště pak rakouských a německých.<sup>237</sup>

Hlavní československé trhy ležely v Evropě, a to až do počátku 30. let, kdy se více než polovina československého obchodu realizovala s Německem a nástupnickými státy Rakousko-Uherska, tj. s Rakouskem, Maďarskem, Rumunskem, Jugoslávií a Polskem. Trvale bezkonkurenčně nejvýznamnějším československým obchodním partnerem bylo Německo, jeho podíl na československém vývozu dosáhl ve 20. letech až 40 %, na dovozu 30 %.<sup>238</sup> Z Německa byly dováženy výrobky lehkého strojírenství, elektrotechnika,

---

<sup>235</sup> Příčiny značné závislosti na dovozu strojů bylo třeba hledat především v nedostatečném rozvoji vlastní strojírenské výroby.

<sup>236</sup> PRŮCHA Václav, s. 136-139.

<sup>237</sup> U vývozních operací šlo o tzv. reexport (opětovný vývoz dovezeného zboží). Teprve ve 2. polovině 20. let se podstatně rozšířila přímá obchodní spojení se zahraničním a význam zprostředkovatelských služeb Rakouska a Německa klesl (PRŮCHA Václav, s. 137-138).

<sup>238</sup> Dovoz však neustále klesal, především ve 30. letech.

chemikálie, barviva a léky, dále také suroviny a koloniální zboží, tj. kovy, koksovateľné uhlí, kůže pro obuvnický průmysl a bavlna pro textilní průmysl. V opačném směru dodávalo Československo do Německa zejména suroviny, polotovary a hotové výrobky s relativně nízkým množstvím vložené práce, dřevo, papír, textilní látky, oděvy, boty, pivo, cukr a maso. Z výše uvedeného vyplývá, že obchodní výměna s Německem znamenala pro ČSR nepřehlédnutelnou hospodářskou závislost, závislost kvantitativní i kvalitativní. Tato skutečnost byla podpořena faktem, že se na německém území nacházely nejbližší a nejvýznamnější námořní přístavy, které byly nezbytné na obchod se západní Evropou. Německo rovněž sloužilo jako prostředník dováženého koloniálního zboží. Hledání nových odběratelů nebylo totiž vůbec snadné, protože žádný stát nebyl schopen do Československa dodávat zboží v takové kvalitě a za tak dobrou cenu jako právě Německo. Negativní roli v tomto směru hrály zejména náklady na vzdálenou přepravu zboží, což se především týkalo Velké Británie a Ameriky.<sup>239</sup>

Jak už bylo výše zmíněno, Československo se snažilo závislost zahraničního obchodu na Německu přetrhat získáním nových trhů. Proto začala probíhat velmi útrpná, tvrdá a zdlouhavá jednání o první obchodní úmluvě s Francií a Velkou Británií. Ukázalo se, že tyto státy nemají větší zájem o navázání rovnocenného partnerství s ČSR. Z těchto jednání bylo patrné, že střední Evropa pro tyto vyspělé země představovala pouze periferní trh, hlavní trhy pro ně ležely v západní Evropě a v koloniích. Zároveň si kladli zcela nereálné a pro naši stranu nevýhodné podmínky, ale vzhledem k potřebnému ukončení obchodní závislosti na Německu byla československá vláda nucena přijmout i tyto nevýhodné podmínky za předpokladu, že se československé zboží později etabluje na těchto trzích.<sup>240</sup>

Územní orientace československého zahraničního obchodu v meziválečném období doznala podstatných změn. Tyto změny lze charakterizovat dvěma základními fázemi:

- 1) První, kterou vymezují roky 1919-1925, tj. období formování ekonomiky nově vzniklého státu. Tato fáze je charakterizována přetrvávající úzkou spoluprací se sousedními zeměmi, zejména Rakouskem, Maďarskem, Rumunskem, Jugoslávií a Polskem. Patrná byla snaha o upevnění československých pozic na tradičních balkánských trzích.
- 2) Fáze druhá se přibližně kryje s obdobím velké hospodářské krize a doznívá v letech 1935-1936. Pro toto období je typický nárůst podílu mimoevropských trhů. Podíl Evropy klesl zhruba o 15 % na úroveň mezi 70-75 %, podíl Severní

---

<sup>239</sup> KUBŮ Eduard – PÁTEK Jaroslav, s. 215.

<sup>240</sup> KUBŮ Eduard – PÁTEK Jaroslav, s. 215-216.

Ameriky stoupl na zhruba 15 % a Asie na 7,9 %. Důsledkem toho byla skutečnost, že na balkánské trhy vstoupila německá konkurence, čímž objem vyváženého zboží z Československa spíše stagnoval či jen mírně stoupal. Ke ztrátám postavení v této oblasti přispěla sama krize, ale i další faktory. V návaznosti na tyto skutečnosti došlo i k redukci obchodu s Německem. Vzájemnému obchodu kladlo překážky samo Německo svou autarkizační politikou a s ní souvisejícími administrativními překážkami, jež vyústily v roce 1933 v tzv. československo-německém platebním konfliktu.<sup>241</sup>

Změny územní orientace zahraničního obchodu nebyly tak velké v relaci Evropa a ostatní světadíly, jako v rámci samotné Evropy. Obchod se státy severní a západní Evropy lze charakterizovat mírným vzestupem. V souvislosti s tím docházelo pozvolna obchodnímu přesunu z Rakouska, Maďarska a Polska na trhy západní a severní Evropy. O obchod s jižními státy Evropy lze hovořit o stabilní úrovni. Toto rozčlenění mezinárodního obchodu bylo nepochybně jak z hlediska obchodně-politického, tak politicko-strategického výhodná a žádoucí. Podstatným způsobem se změnil charakter vzájemných vztahů, což naznačovalo určité zlepšení nejen obchodně-technické, ale i rozšíření sortimentu a zvýšení kvality československého zboží, a tím zlepšení jeho konkurenceschopnosti.<sup>242</sup>

#### **5. 4 Československo-španělské hospodářské vztahy**

Po vzniku Československé republiky byly 19. června 1919 navázány oficiální diplomatické styky se Španělskem. Ve vzájemných vztazích panovala určitá nedůvěra, protože zejména vládní garnitura v Madridu těžce nesla rozbití Rakousko-Uherska, které bylo tradičně pokládáno za spojence Španělska. Nicméně pro Československo byly zavedeny funkční obchodní výhody, které Španělsko poskytovalo nejen Československu, ale i dalším nástupnickým státům, tj. Rakousku, Maďarsku, Polsku a Jugoslávii, podle smlouvy s Rakouskem-Uherskem z roku 1894.<sup>243</sup>

Tento stav trval až do zveřejnění nového španělského provisorního celního tarifu ze dne 17. května 1921, který vstoupil v platnost dne 21. května 1921. Podle nového celního tarifu přestal být aplikován režim nejvyšších celních výhod a začal fungovat režim vycílení zboží dle nejvyšších sazeb, což československý obchod silně postihlo. Poměry byly potom

---

<sup>241</sup> Tamtéž, s. 222.

<sup>242</sup> Tamtéž, s. 222.

<sup>243</sup> Habsburská monarchie totiž požívala nejvyšších celních výhod a rakousko-uherský obchod měl takto zajištěny podmínky dobrého rozvoje, třebaže jich, pokud šlo o přímý export, mnoho nepoužíval (NA, MZV-VA I, karton 574, novinový článek z roku 1925 /Národní listy/).

ještě zhoršeny španělským nařízením ze dne 3. června 1921, kdy Španělsko začalo vybírat valutní přírážku, která se každý měsíc pohybovala okolo 40 %, a k tomu byla zavedena ještě přírážka pro země se znehodnocenou valutou, mezi které bylo zařazeno i Československo. Snahou tohoto nařízení bylo vyrovnat rozdíly kurzů cizích měn a stanovit pro jednotlivé třídy a skupiny celního tarifu pevné koeficienty, pomocí nichž se vypočítal rozdíl a na jejichž základě byla vypočtena procentní přírážka k celním sazbám. Tímto způsobem měla být chráněna španělská výroba proti dovozu ze zemí se znehodnocenou valutou.<sup>244</sup> Tato přírážka byla nakonec zrušena královským dekretem z 20. února 1922, ale pouze pro státy, které měly toho času celní dohodu se Španělskem, což se právě z těchto důvodů Československa nedotýkalo. Z toho lze soudit, že Československo bylo značně znevýhodněno, ale musíme brát v potaz, že tu byl ještě tzv. první sloupec celních sazeb o 300 % vyšší, než sazby druhého sloupce,<sup>245</sup> do kterého náleželo Československo.<sup>246</sup>

Jednání o obchodní smlouvě se Španělskem, začalo ve dnech měsíce září roku 1921. Výsledkem bylo uzavření obchodní dohody výměnou not ze dne 18. a 19. listopadu 1921 mezi československým vyslancem v Madridě a španělským Ministerstvem zahraničních věcí. Dohoda obsahovala tři články s třemi přílohami, z nichž nejdůležitější byl článek č. 1, kterým se španělská vláda zavazovala poskytnout československému zboží celní sazby druhého (minimálního) tarifu, kdežto československá vláda se zaručovala poskytnout zboží původem ze Španělska, nebo z jeho držav nejnižší platné sazby, dle zásady nejvyšších výhod, s výjimkou eventuálního zvláštního celního režimu smluveného s Rakouskem a Maďarskem na základě mírových smluv Saint-Germainské a Trianonské. Se zřetelem na to, že pokud v Československu zůstane v platnosti režim státní kontroly dovozu a vývozu, tak československá vláda dovolí bez omezení dovoz zboží původu španělského či pocházejícího ze španělských držav, obsaženého v příloze č. 1<sup>247</sup>. Pokud tento režim zůstane v platnosti, hodlala československá vláda zaručit pro španělské zboží uvedené v příloze č. 2<sup>248</sup>, že dovolí jejich dovoz ve smyslu minimálního ročního kontingentu. Podobně to bylo

---

<sup>244</sup> *Senát Národního shromáždění* [online], cit. 7. dubna 2017, dostupné z:

<[http://www.senat.cz/informace/z\\_historie/tisky/1vo/tisky/T1307\\_02.htm](http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/1vo/tisky/T1307_02.htm)>.

<sup>245</sup> Obecně druhý sloupec zahrnoval země, které neměly se Španělskem uzavřeny žádné obchodní smlouvy, a to Austrálie, Brazílie, Lucembursko, Rusko, Francie a Itálie.

<sup>246</sup> *Společná Česko-Slovenská digitální parlamentní knihovna – úterý 4. dubna 1922* [online], cit. 5. dubna 2017, dostupné z: <<https://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/135schuz/s135001.htm>>.

<sup>247</sup> Byly to: rýže, sladké dřevo, terpentínový olej, pryskyřice, korek v kostkách a odpadcích, olivový olej, rudy všeho druhu, kůže a kožešiny, činičí látky.

<sup>248</sup> Byly to: mandle ve slupce nebo loupané, korkové zátky a korek v tabulích, šafrán, hrozinky, čerstvé hrozny, cibule, rajská jablíčka, konzervy rybí v čistém olivovém oleji, konzervy ovocné, konzervy zeleninové a luštěninové, pomeranče, paprika mletá a nemletá, ovocné víno, látky vlněné, látky bavlněné, látky trikotové vlněné a bavlněné, obuv.

pro zboží obsažené v příloze č. 3<sup>249</sup>, kde se rovněž povoloval dovoz až do výše ročních kontingentů. Mimo to se Československo zavázalo v článku č. 3 rozšířit na španělské zboží zrušení dovozních zákazů a omezení, která by byla poskytnuta kterémukoliv jinému státu. Dohoda byla uzavřena na dobu tří měsíců a vypověditelná měsíc před uplynutím této lhůty. Nebude-li však vypovězena jednou ze smluvních stran, prodlouží se automaticky dále až do doby jednoho měsíce po tom, kdy jedna z obou vlád by ji vypověděla. V platnost vstoupila úmluva ve Španělsku publikací v úředním listě *Geceta de Madrid* ze dne 25. listopadu 1921. Bylo tedy nutno, aby dohoda byla i v Československu co nejdříve uvedena, protože zatím nabyla platnost vládním nařízením z 19. ledna 1922, vydaným na základě zmocňovacího zákona, s výhradou konečného schválení parlamentem.<sup>250</sup>

Národní shromáždění o obchodní dohodě mezi Československou republikou a Španělským královstvím jednalo 4. dubna 1922. Zpravodajem za výbor zahraničí byl poslanec Antonín Uhlíř a za výbor pro obchod, průmysl a živnosti poslanec František Geršl. Slova se ujal jako první dr. Uhlíř: *„Slavná sněmovno! Jménem zahraničního výboru jsem povinen referovati o vládním návrhu, kterým se předkládá ke schválení Národnímu shromáždění obchodní dohoda mezi republikou Československou a královstvím Španělským. ... Abych vysvětlil, jak postoupily obchodní styky mezi republikou Československou a královstvím Španělským za dobu 4 let, mohu vám při této příležitosti ukázati na statistikách vývoj našich obchodních styků se Španělskem v letech 1919 a 1920, tedy před zavedením nového celního režimu ve Španělsku. ... Naše obchodní bilance ve styku se Španělskem byla tedy v roce 1920 značně aktivní, ježto hodnota našeho vývozu do Španěl byla skorem dvakrát tak velká jako hodnota španělského dovozu k nám. Ježto dovážíme ze Španěl převahou jen suroviny a polotovary, kdežto sami vyvážíme do Španěl hotové průmyslové výrobky, lze čekávati, že tento směr v našich stycích se Španělskem se nezmění a že náš vývoz do této země bude při postupném ustálení hospodářských poměrů schopen ještě značného rozvoje v budoucnosti, jakmile budou odstraněny překážky, vyplývající z dosavadního celního režimu španělského. Rostoucí zájem našeho průmyslu na španělském odbytišti činil tedy rychlou, pokud možno okamžitou smluvní úpravu vzájemného celního režimu, jež by zaručila našemu vývozu do Španělska stejné nakládání jako vývozu soutěžících států, nezbytnou.“* Před sněmovnou se Uhlíř snažil objasnit obchodní smlouvu se Španělskem ve všech bodech skrze vzájemné dopisy vyměněných mezi vyslanectvím v Madridu a vládou a zahraničním

---

<sup>249</sup> Byly to: fíky, ořechy, oříšky, sůl, salámy a klobásy, kakao, vína.

<sup>250</sup> *Senát Národního shromáždění* [online], cit. 7. dubna 2017, dostupné z: <[http://www.senat.cz/informace/z\\_historie/tisky/1vo/tisky/T1307\\_02.htm](http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/1vo/tisky/T1307_02.htm)>.

ministerstvem ve Španělsku. Na závěr uvedl, že by bylo nejlepším řešením dohodu co nejdříve schválit a uvést v platnost. Poté se ujal slova František Geršl, který se k tomuto tématu stavěl velmi kladně: „... *Naše výroba a obchod nalézají se v krizi. Chceme-li náš průmysl oživit vývozem do ciziny, jest nutno, aby náš stát navázal se všemi sousedními státy a také i se státy Evropy i státy mimoevropskými obchodní smlouvy. Sousední státy, jak bylo předešlým p. řečníkem ukázáno, některé s dobrou valutou, ale také i ty s valutou špatnou, zavedly zvýšení cel, a proto jest nutno, aby vláda naše starala se o ochranu vývozu našich průmyslových výrobků do ciziny, aby tato překážka celních šranků aspoň do té míry, pokud to připouští zákonodárství smluvních států, byla odstraněna. Mezi vyslanectvím republiky Československé v Madridě a vládou království Španělského došlo výměnou not ze dne 18. a 19. listopadu k uzavření takovéto obchodní dohody, která je pro náš stát a vyvoz do Španělska příznivou.*“ Nakonec byla obchodní smlouva mezi Československou republikou a Španělským královstvím na tomto zasedání schválena.<sup>251</sup>

Počínaje dnem 1. června 1922 zavedla španělská vláda zvláštní přírážku cla na zboží ze zemí se znehodnocenou valutou. Toto nařízení se dotklo i Československa. Není proto divu, že v letních měsících roku 1922 se začalo ozývat naléhání po revizi obchodní smlouvy, jelikož na československé výrobky byla z důvodu znehodnocené československé měny uvalena ochranná přírážka ve výši 70 %, která ztěžovala odbyt našeho zboží a činila ho z hlediska vysoké ceny neprodejným a neschopným konkurence. Tato přírážka tedy činila nedávno uzavřenou obchodní smlouvu se Španělskem celkem iluzorní. Proto bylo požádáno Ministerstvo zahraničních věcí, aby u španělské vlády intervenovalo, zda by byly československé výrobky celní přírážky zproštěny, jinak by nebylo možné naše zboží do Španělska dovážet.<sup>252</sup>

V roce 1923 na základě dopisu od MEVY<sup>253</sup> bylo upozorněno, že doposud nebyla celní přírážka platící na československé zboží zrušena. Ani československé vyslanectví v Madridu nevědělo o nijakém pokroku v této záležitosti. Dovoz do Španělska byl při tehdejšímu kurzu velmi těžký. I kdyby byla dotyčná celní přírážka zrušena, zůstala však v platnosti, byla každá možnost na obchod zcela vyloučena. Bylo proto žádáno u Ministerstva zahraničních věcí a u Ministerstva obchodu, aby se celá situace vyřešila, neboť Španělsko bylo jedním z nejlepších území pro odbyt. Tato skutečnost vedla tomu, že se přikročilo k jednání o tarifní

---

<sup>251</sup> Společná Česko-Slovenská digitální parlamentní knihovna – úterý 4. dubna 1922 [online], cit. 5. dubna 2017, dostupné z: <<https://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/135schuz/s135001.htm>>.

<sup>252</sup> AMZV, MZV 1918-1939, IV. sekce – národohospodářská, karton 1047, zpráva.

<sup>253</sup> MEVA byla akciová společnost pro průmysl zbožím kovovým.

smlouvě s některými západními státy. Zároveň bylo doporučeno, aby se nenápadnou formou zjistilo stanovisko španělské vlády k revizi dosavadního smluvního poměru na základě tarifů s klauzulí nejvyšších výhod a odstranění tíživé přírážky.<sup>254</sup>

Na základě nově uzavřené obchodní smlouvy mezi Španělskem a Německem 1. srpna 1924, jež rušila 60 % valutní přírážku na německé zboží, zareagovalo Československo a československé vyslanectví v Madridu s žádostí o obchodní opatření ve prospěch našeho státu.<sup>255</sup> Postupně docházelo k poradám o revizi obchodní dohody mezi Československem a Španělskem. Veškerou agendu zajišťoval Eduardo Espinosa de los Monteros y Bermejillo, který měl opravdový zájem o jednání s námi, protože byl spokojen s materiálem, jenž dostal od úřadů k dispozici.<sup>256</sup> Konečné jednání bylo stanoveno na září či začátek října 1924. Důvodem bylo, že členové komise pro uzavírání obchodních smluv nebyli přítomni v Madridu, a proto se čekalo na jejich návrat. Nové obchodní podmínky stály na těchto podkladech:

- 1) Španělsko přizná československému zboží cla druhého sloupce tarifu kdykoliv platného bez jakékoliv přírážky.
- 2) Československo přizná španělskému zboží nejvyšší výhody jak co do cel a do obecných a místních dávek, které zatěžují nebo by zatížily dovoz, oběh a prodej, tak i co do průvozu, překládání a skladování zboží. Tím se rozumí, že cla, která Československá republika přizná nebo později bude přiznávat kterékoliv jiné zemi pro vína, tak budou i přiznána pro španělská vína, a to Jerez, Málaga a Priorato Dulce. Rovněž rozšíří platnost cel na likéry, kořalky a ostatní alkoholové nápoje španělského původu.
- 3) Tato úmluva by měla vstoupit platnost od data uveřejnění v příslušných úředních listech a platná vzájemnou lhůtou tří měsíců.<sup>257</sup>

Zásadním mezníkem v obchodních stycích se považuje rok 1925, kdy byla sjednána prozatímní obchodní úmluva mezi Československou republikou a Španělskem. Dne 16. července 1925 byla domluvena výměna not mezi československým vyslancem v Madridě Milošem Kobrem a podsekretářem pověřeného správou státního ministerstva Fernandem Espinosou de los Monteros y Bermejillo<sup>258</sup> spolu s důvodovou zprávou, aby vláda tuto

---

<sup>254</sup> AMZV, MZV 1918-1939, IV. sekce – národohospodářská, karton 1047, zpráva.

<sup>255</sup> NA, MZV-VA I, karton 574, novinový článek z roku 1924 (Národní listy).

<sup>256</sup> Na podkladech také spolupracovalo španělské vyslanectví v Praze, zejména jeho tehdejší představitel vyslanec Pedro Sebastian de Erice.

<sup>257</sup> AMZV, MZV 1918-1939, IV. sekce – národohospodářská, karton 1047, zpráva.

<sup>258</sup> Fernando Espinosa zastupoval prezidenta vojenského direktoria Miguela Primo de Riveru.

obchodní úmluvu schválila v nejbližší ministerské radě, jakmile bude schválen příslušný zmocňovací zákon. Prozatímní obchodní úmluva byla sjednaná v Madridě dne 29. července 1925 a uvedená v prozatímní platnost ve formě prozatímní obchodní úmluvy vládní vyhláškou ze dne 27. října 1925. Obě strany přistoupily k podpoře výměny zboží a hospodářské součinnosti mezi oběma státy a k utužení obchodních styků. Československo a Španělsko se shodly na těchto bodech:

- 1) Mezi Španělskem a Československou republikou bude plná a vzájemná svoboda obchodu. Ve všem, co se bude týkat obchodu a průmyslu, i kdyby se jednalo o osoby nebo zboží, obě smluvní strany si navzájem zaručí nakládání podle zásady nejvyšších výhod.
- 2) Seznam plodin nebo výrobků pocházející a přicházející ze španělského území, např. šafrán, fíky, datle, vinné bobule a sušené hrozny, citrony, pomeranče, mandarinky, banány, olivy, vinné hrozny z Almerie<sup>259</sup>, lihové tekutiny pálené (vinné destiláty, likéry, ovocné pálené lihoviny), víno<sup>260</sup> v sudech a v lahvích (víno španělského původu z vinných krajů Kastilie, Rioja, Aragon, Ampardán, Panadés, Valencia, Murcía, Andalusie, Galicie, Baleárské ostrovy a kanárské ostrovy), olivový olej v sudech a lahvích, sardinský v oleji, ovocné konzervy, korkové zátky ad. Tyto položky nebudou při dovozu na území Československa podrobeny vyšším clům než těm, která byla stanovena, a budou požívat celních slev nebo jiných výhod.
- 3) Plodiny nebo výrobky pocházející a přicházející z Československa byly dováženy do Španělska, na Baleárské ostrovy, na Kanárské ostrovy a do španělských držav v plném rozsahu sazeb minimálního tarifu, tj. celním sazbám druhého sloupce, a všeobecně nejvyšších výhod jak co do dovozních cel, tak i co do vnitřních dávek nebo jakýkoliv obdobných výhod, které Španělsko přiznává. Jedná se např. o sklo (křišťálové a polokřišťálové, barevné, broušené), skleněné perličky (pro ozdoby lustrů), bílý porcelán pro stolní soubory, barevný porcelán, železniční pražce, předměty lité z oceli a z kujného železa, kuchyňské náčiní a domácí nářadí, cínové předměty, stroje na ledárny a chladírny, stroje na drcení nerostů, kyselina mravenčí ad.

---

<sup>259</sup> Almería je přístavní město ve španělské Andalusii, centrum stejnojmenné provincie mezi Granadou a Murcií.

<sup>260</sup> Zásilky španělských vín musely být při dovozu do Československé republiky doprovázeny nejen osvědčením původu, ale i nálezem rozboru. Osvědčení původu a nálezy o rozboru byly oprávněny vydávat úřední organizace, jejichž seznam byl sestaven vzájemnou dohodou.



- 4) Každá ze smluvních stran mohla požadovat, aby plodiny nebo výrobky druhé strany byly doprovázeny při dovozu osvědčením původu. Toto osvědčení původu bylo vydáváno buď obchodní komorou příslušnou pro odesilatele, anebo jiným úřadem nebo hospodářským orgánem.
- 5) Obě smluvní strany se zavázaly zaručit si vzájemně veškeré výsady, včetně nejpriznivějších sazeb plynoucích ze změn celního názvosloví, ze specializací a z poznámek, zavedených v jejich celním sazebníku opatřenými správními nebo zákonnými úmluvami. Zaručily se nakládat dle zásady nejvyšších výhod, pokud šlo o režim obchodních cestujících a jejich vzorků, o cla a vývozní dávky, o zákazy a omezení dovozu a vývozu, o režim svobodných přístavů, skladišť, transitu, o celní formalitu, místní a přístavní dávky, ať se tato cla vybírají na účet státu, provincií, obcí nebo odvětví veřejné správy.
- 6) Jestliže by nastaly změny v jejich celním, obchodním nebo měnové režimu, které by rušivě působily na provádění těchto dohod, smluvní strany by si přiznaly podle vzájemné dohody právo předložit kdykoliv žádost směřující k dosažení změny nebo přizpůsobení této dohodě, aniž by byly povinny napřed ji vypovědět. V tomto případě by byla hned zahájena jednání, aby se znovu zjednala spravedlivá rovnováha vzájemných ústupků a výhod.
- 7) Tato úmluva bude ratifikována a ratifikační listiny budou vyměněny v Madridě, jakmile budou splněny oběma stranami formality předepsané příslušným zákonodárstvím.<sup>261</sup>

Již zmiňovaná prozatímní obchodní úmluva vstoupila v platnost dnem 1. listopadu 1925. Touto smlouvou se odstranilo na veškeré československé zboží při dovozu do Španělska tzv. valutní přírážka, která v polední době činila 62 % hodnoty zboží. Mimo to bylo poskytnuto na řadu zboží zejména na ocel, stroje a jiné výrobky kovoprůmyslu, sklo, porcelán, hračky a jiné zboží celní slevy od 5-20 %. Naproti tomu si mělo španělské zboží v Československu podržet zacházení dle nejvyšších výhod. Dosavadní styky byly velmi skromné, ale to se mělo odteď změnit, jak vyplývá z československé statistiky.<sup>262</sup> Pokud šlo o dovoz ze Španělska k nám, tvořily největší položku, např. pyrity (sirné kyzy), pryskyřice,

---

<sup>261</sup> AMZV, MZV 1918-1939, IV. sekce – národohospodářská, karton 1047, zpráva; NA, MZd, karton 273, zpráva.

<sup>262</sup> Dle autora článku dr. Ladislava Turnovského československá statistika, třebaže nepostihovala zcela veškerý československý dovoz do Španělska, byla v tomto směru přesnější než statistika španělská. Rovněž neuváděla dovoz ze Španělska do Československa a v příslušných publikacích nechávala pod heslem Checoeslovaquia prázdné místo (NA, MZV-VA I, karton 574, novinový článek z roku 1925 /Národní listy/).

rudy (zinková), barevné hlinky, kovy (měď), surová vlna, surová kůže, paprika, šafrán, jižní ovoce ad. Důležitější položkou španělského dovozu bylo víno, kterého bylo dovezeno v roce 1922 za 1,400.000 Kč, v roce 1923 za 2,600.000 Kč a v roce 1924 za 3,115.000 Kč. Z toho vyplývá, že španělský dovoz do Československa jak co do množství, tak co do hodnoty tvořily důležité průmyslové suroviny. Naproti tomu československý vývoz do Španělska se týkal vesměs kvalitních výrobků našeho průmyslu.<sup>263</sup>

Navazování nových obchodních styků mezi ČSR a obchodními kruhy ve Španělsku věnoval konsulát v Barceloně nejvyšší pozornost. Hlavním úkolem tohoto konsulátu bylo sledování vzájemných obchodních zájmů. Zájem o československé zboží totiž vzrostl vyhlášením výše zmiňované obchodní smlouvy československo-španělské. O dovoz do Československa projevila zájem velká barcelonská vinařská firma.<sup>264</sup>

Podle instrukcí byla v roce 1926 obdržena úplná vzájemná volnost obchodu mezi Československou republikou a Španělskem podle obchodní smlouvy podepsané dne 16. července 1925. Oba dva státy se zaručily přesnou formou zacházení podle doložky o nejvyšších výhodách. V úmluvě se mluvilo o některých druzích zboží, jež požívalo slev při dovozu do Československa. Problém nastal ohledně dovozu vojtěškových semen, která neobdržela dovozní povolení, které bylo udělováno pro vojtěšková semena z Francie a Itálie. Toto odmítnutí dovozního povolení pro zmiňované zboží spočívalo na nesprávném výkladu ze strany československých úřadů. Proto španělská strana žádala, aby co nejdříve příslušné československé úřady situaci vyřešily. Podle československých zpráv se československému vyslanectví v Madridu podařilo zjistit některá data ohledně pěstování vojtěšky, i když to bylo většinou soukromou cestou, a proto se nešlo za tyto informace zcela zaučit. Vojtěška se podle všeho pěstovala v malém rozměru téměř ve všech španělských provinciích, hlavně však v provinciích Zaragoza, Lerida a Velencia. Dle soukromé zprávy přednosty státní služby zemědělské v Barceloně odhadovala se osetá plocha na 40.000 ha. Nicméně dle souhrnu úředních výkazů statistických z jednotlivých provincií v roce 1922 činila osetá plocha 75.147 ha. Pokud se jednalo o sklizeň a vývoz semene, scházela jakákoliv statistická data. Zmíněná soukromé zpráva odhadovala sklizeň semene na 5000 q, což možno považovat za odhad celkem nízký, podobně jako při oseté ploše.<sup>265</sup>

Téhož roku nastala ve španělské politice obchodních smluv nová orientace. Dříve byla zamítána klauzule nejvyšších výhod a za smluvní bázi byl brán druhý sloupec celního

---

<sup>263</sup> NA, MZV-VA I, karton 574, novinový článek z roku 1925 (Národní listy).

<sup>264</sup> AMZV, MZV 1918-1939, IV. sekce – národohospodářská, karton 716, zpráva.

<sup>265</sup> NA, MZ I-ZOZ, karton 73, zpráva.

sazebníku, přičemž vyjednávacím polem byly eventuální slevy. Nejvyšší výhody byly tedy poskytovány jen na určité položky a za zvláštní kompenzace. Změna nastala v tom, že se opouštělo od konsolidace slev nebo vůbec sazeb druhého sloupce a jako základní negociační objekt adoptoval se opět klauzule nejvyšších výhod, omezená všem a zvláště vyjmenované položky, zajímající druhou mluvní stranu. Z této nové španělské orientace jednoznačně vyplývá, že se jim jednalo o to, aby měli co nejvolnější ruce pro zvyšování cel.<sup>266</sup> Tohoto systému bylo například využito při poslední smlouvě s Německem. Československý chargé d'affaires <sup>a. i.</sup> Adolf Berka proto nabádal příslušná místa v Československu k úvaze v souvislosti s dosud neprovedenou ratifikací smlouvy.<sup>267</sup>

Podle československé statistiky v roce 1926 se vykazoval dovoz z Československa do Španělska vůči loňskému roku mírné zvýšení, zdaleka však ne takové, jakého by se dalo docílit při náležitém konkrétním zájmu československých kruhů o tento trh. Ovšem dlužno uznat, že lepšímu rozvoji bránila do jisté míry též celní diferenciacie, které některé druhy československého zboží dosud podléhaly a jejíž odstranění mělo být příštím cílem naší politiky obchodních smluv.<sup>268</sup>

Na žádost Španělska se rok 1927 stal dalším obdobím revize obchodních smluv. Španělsko si vyžádalo revizi, jelikož chtělo všem zúčastněným státům poskytnout nejvyšší výhody, které dříve některým zemím odmítlo. Z toho důvodu došlo 3. února 1927 v Madridu k výměně ratifikačních listin revidované obchodní smlouvy československo-španělské za přítomnosti československého chargé d'affaires <sup>a. i.</sup> Adolfa Berky a španělského ministra zahraničí Yanguase.<sup>269</sup> V této obchodní smlouvě poskytlo Španělsko Československé republice zvláštní celní výhody na všechny důležité položky našeho exportu, upustilo od udělování individuálních slev a poskytlo nám nejvyšší výhody na množství komodit. Bohužel seznam komodit oprávněných k využívání nejvyšších výhod byl stále omezený, a tak Československo nadále pokračovalo ve vyjednávání, aby se tyto výhody a změny dotkly co možná nejvyššího počtu československého zboží.<sup>270</sup> K debatám o chystané revizi obchodní smlouvy přizvalo Ministerstvo obchodu zainteresované zájemce, a to Ústřední svaz československých průmyslníků a Ústřednu československých obchodních

---

<sup>266</sup> Důvodem bylo, že měl být revidován celní sazebník španělský vždy po pěti letech. Všeobecná revize tak připadala na rok 1927, ale z technických důvodů k ní nejspíš mělo dojít až v roce 1928. Vláda španělská nečekala na všeobecnou revizi a prováděla zvyšování cel jednotlivými dekrety s mocí zákona.

<sup>267</sup> AMZV, MZV 1918-1939, IV. sekce – národohospodářská, karton 1048, zpráva.

<sup>268</sup> AMZV, MZV 1918-1939, IV. sekce – národohospodářská, karton 1048, zpráva.

<sup>269</sup> NA, MZV-VA I, karton 574, novinový článek z roku 1927 (Národní listy).

<sup>270</sup> NA, MZV-VA I, karton 574, novinový článek z roku 1927 (Tribuna).

a živnostenských komor. Na jejich společné poradě<sup>271</sup> v červnu 1928 se shodly na následujících stanoviscích: Československá republika obdrží neomezenou klauzuli nejvyšších výhod a dočasné úlevy na nejdůležitější československé produkty. Tato vyjednání se však protahovala do dalších měsíců. Konečné jednávání proběhlo nakonec v říjnu 1928 s následným podpisem v Madridu 13. prosince 1928. Československá Ministerská rada ji projednala na konci prosince a uvedla ji v platnost dnem 1. ledna 1929 s výpovědní lhůtou čtyř měsíců.<sup>272</sup> Podle vyslance Vlastimila Kybala přinesla smlouva Československu tolik očekávané nejvyšší výhody pro všechny československý export, což přineslo konec diskriminace československého zboží. Z toho vyplývalo, že veškeré československé zboží se vyváželo do Španělska za stejných tarifních, poplatkových a vylučovacích podmínek, jako zboží kteréhokoliv jiného státu, tj. Velké Británie, Francie, Německa ad. Klauzule nejvyšších výhod byla zaručena Československu pro celé celní území španělské, a to Španělsko, Baleárské ostrovy, Kanárské ostrovy i španělské državy v Guinejském zálivu, tj. ostrov Fernando Pó (dnes Bioko), území Rio Muni (kontinentální část dnešní Rovnickové Guineje) a několik menších ostrovů. Dosažení těchto výhod nestálo bez cenných ústupků ze strany československé. Španělsku byla ponechána dosavadní doložka nejvyšších výhod a celní slevy v dosavadní výši na sedm hlavních druhů španělského zboží, a to na vinné bobule a sušené hrozny, pomeranče a mandarinky, banány, vinné hrozny z Almerie, vína, sardinky a ovocné konzervy a na korek. Jak smlouvou, ta i tímto dočasným snížením celních sazeb nabyt utěšeně se rozvíjející československý vývoz do Španělska nových možností, jichž, jak Vlastimil Kybal doufal, plně využije.<sup>273</sup>

Důležitým počinem k této obchodní aktu bylo usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu o vládním návrhu, který se předložil Národnímu shromáždění ke schválení jako dodatková dohoda k obchodní úmluvě mezi Československou republikou a Španělskem ze dne 29. července 1925, podepsanou v Madridu dne 13. prosince 1928. Poslanecká sněmovna na 193. schůzi dne 21. března 1929 učinila toto usnesení: *„Národní shromáždění republiky Československé schvaluje dodatkovou dohodu k obchodní úmluvě mezi republikou Československou a Španělskem ze dne 29. července 1925, podepsanou v Madridě dne 13. prosince 1928 a uvedenou v prozatímní platnost vládní vyhláškou ze dne 28. prosince*

---

<sup>271</sup> Více viz: NA, ÚOŽK, karton 1039, zpráva.

<sup>272</sup> AMZV, MZV 1918-1939, IV. sekce – národohospodářská, karton 1048, zpráva.

<sup>273</sup> AMZV, MZV 1918-1939, IV. sekce – národohospodářská, karton 1048, novinový článek z roku 1929 (Lidové noviny).

1928.<sup>274</sup> Senát Národního shromáždění ČSR přijal na 176. schůzi dne 24. dubna 1929 toto schvalovací usnesení: „*Národní shromáždění republiky Československé schvaluje dodatkovou dohodu k obchodní úmluvě ...*“<sup>275</sup>

Nepříznivý důsledek změny v obchodně-smluvním poměru mezi Československem a Španělskem, který byl očekáván po vstoupení v platnosti nové obchodní dohody ze dne 13. prosince 1928, jíž Španělsko nepřiznalo nám dosavadních konsolidací, se nakonec nedostavil. Nová úprava sazeb druhé kolony celního tarifu nahradila fakticky v celku výhody konsolidací pro hlavní položky československého exportu do Španělska.<sup>276</sup>

Lze předpokládat, že dobrý vliv na vzájemný obchod měla propagace československého zboží a obchodu obecně na světové výstavě v Barceloně<sup>277</sup> konané v roce 1929. Právě tato výstava přesvědčila mnohé o kvalitě našich výrobků, které byly dokonce vyznamenány v odvětví stavebního inženýrství za realizaci staveb silničních mostů, v architektuře za vystavené monumentální budovy, v elektrotechnické skupině za výsledky v elektrizaci státu a v hornictví za vystavené výrobky jáchymovského radia.<sup>278</sup>

Československo-španělské styky se v roce 1930 vyvíjely normálním způsobem, vykazující vzestup po stránce hospodářské výměry, která byla pro Československo stále příznivá. Poměr v obchodní výměně se vyznačoval na španělské straně pokrokem, na straně československé úměrnou oscilací valutárních poměrů a všeobecnou hospodářskou depresí. Československý vývoz vykazoval silný pokles v hodnotě i množství (v 1. polovině roku 1930 bylo vyvezeno do Španělska zboží v množství 8.177 tun v hodnotě 44 1/2 milionů Kč proti 16.522 tun v hodnotě 63 3/4 milionů Kč). Naproti tomu španělský dovoz rapidně vzrůstal oproti minulému roku (53.905 tun v hodnotě 63 1/4 mil. Kč proti 39.633 tun v hodnotě 46 mil. Kč).<sup>279</sup>

Styky se v roce 1931 vyvíjely nerušeným vývojem vzájemných sympatií, jež si obě republiky projevovaly. Podle statistik byl v roce 1931 dovoz za předcházející roky nižší než

---

<sup>274</sup> *Společná Česko-Slovenská digitální parlamentní knihovna – Čtvrtek 21. března 1929* [online], cit. 13. dubna 2017, dostupné z: <<http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/193schuz/s193001.htm>>.

<sup>275</sup> AMZV, MZV 1918-1939, IV. sekce – národohospodářská, karton 1049, zpráva.

<sup>276</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1929, zpráva.

<sup>277</sup> Právě Barcelona se stala prvním obchodním a průmyslovým městem ve Španělsku a prvotřídním přístavem, který měl značný dovoz a vývoz, mnohostranný paroplavební spojení a konaly se tam vzorkové veletrhy či výstavy. Dále byla sídlem obchodní a plavební komory a několika zahraničních obchodních komor. Podle tavních údajů bylo v Barceloně zastoupeno na 30 států generálními konzuláty a asi 20 států konzuláty. Vzhledem k zmíněnému obchodnímu významu Barcelony navrhovaly v roce 1930 Obchodní a živnostenské komory v Praze, aby na místo honorárního konzulátu Československé republiky byl zřízen konzulát efektivní, jehož úkolem mělo být hájit zájmy československého obchodu (NA, ÚOŽK, karton 80, zpráva).

<sup>278</sup> NA, MZV-VA I, karton 575, novinový článek z roku 1930 (Reforma).

<sup>279</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1930, zpráva.

v jednotlivých letech 1926-1930 a ani nedosáhl průměrného čísla 2, 5 milionů, což bylo téměř o třetinu méně než v roce 1928, kdy dovoz dosáhl nejvyššího čísla a to 3 milionů. Tento pokles se také týkal vývozu, který vykazoval nižší počet než předchozí pětileté období. Tento fakt se mohl přičítat pasivní zahraniční politice obchodu nebo sestupné tendenci španělského hospodářství.<sup>280</sup> Československý vývoz do Španělska činil do konce prosince 10.484 tun v hodnotě 66,566.000 Kč proti 12.873 tun v hodnotě 79,486.000 Kč předchozího roku.<sup>281</sup>

Odbyt typických vývozních produktů narážel na vzrůstající překážky na zahraničních trzích, jevících se ve formě dovozních kontingentů, devisových opatření, celních zatížení apod.<sup>282</sup> Obchodní styky byly dočasně přerušeny v měsíci listopadu 1932. Španělská vláda totiž 18. října 1932 zastavila vydávání devis na československé zboží a blokovala účty československých firem u španělských bank. Toto opatření bylo patrně retorsí proti omezení dovozu španělských pomerančů k nám. Československý vyslanec Vlastimil Kybal proto žádal Julia Friedmana<sup>283</sup> o další pokyny. Osobně navrhol, aby byl zcela zastaven dovoz španělských pomerančů, dokud zákaz nebude odvolán a dokud nebude akceptován kompenzační obchod. Jednáním vedeným současně jednak v Praze, jednak v Madridě bylo docíleno prozatímní dohody.<sup>284</sup> Dne 24. listopadu 1932 oznámilo španělské vyslanectví skrze Marradase souhlas s kompenzační úpravou vzájemného dovozu. V následujících dnech mělo dojít k uvolnění dovozu španělského zboží. Československo prakticky setrvalo na aplikaci zásady kompenzací a přidělovalo devisy pro dovoz španělských pomerančů na základě kompenzačního vývozu československého zboží, a to dříví, papíru, porcelánu a hudebních nástrojů. Španělsko v jednání o definitivní dohodu a v příslušných návrzích se

---

<sup>280</sup> AMZV, MZV 1918-1939, IV. sekce – národohospodářská, karton 650, zpráva.

<sup>281</sup> AMZV, Politické zprávy 198-1977, Madrid, 1931, zpráva.

<sup>282</sup> Hlubší příčinou byla hospodářská deprese, komplikovaná nastolením nového politického režimu, který měl za následek retrahování kapitálu a omezení v nákupech ze strany bohatých vrstev. Politické poměry a sociální bouře či stávky měly neblahý vliv na nákupní chuť a sílu též středních a nižších vrstev. Takže španělský obchod vůbec poklesl a v důsledku toho poklesl též dovoz z ciziny. O snížení dovozu z ciziny usilovalo vědomě prostřednictvím devisové ústředny též finanční správa, která se snažila dojít rovnováhy v rozpočtové a platební bilanci (NA, ÚOŽK, karton 185, zpráva).

<sup>283</sup> Julius Friedman (1885-1964) se stal po vzniku ČSR referentem tzv. Kontrolního a kompenzačního úřadu pro mezinárodní obchod při ministerstvu obchodu, kde měl na starosti mj. první obchodní jednání s Rakouskem. Na jaře roku 1920 přešel do nově zřízeného Úřadu pro zahraniční obchod a po jeho zrušení byl v září 1922 spolu s Janem Dvořáčkem přerazen do národohospodářské (IV.) sekce MZV. Zpočátku vedl oddělení střední, severní a jihovýchodní Evropy (odd. IV/3). Po Dvořáčkově odchodu do vlády pak od podzimu roku 1925 řídil celou IV. sekci až do prosince 1938 (od roku 1931 s titulem mimořádný vyslanec a zplnomocněný ministr). Jako odborový přednosta MZV se stal hlavním architektem a současně realizátorem ekonomické diplomacie Československa ve 30. letech a osobně podílel se také na obchodně-politických vyjednáváních s řadou zemí (Heslo *Friedman Julius*. In: DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*. Díl II., Praha: Academia, 2013, s. 67).

<sup>284</sup> Československé vyslanectví v Madridu jednalo se španělskou vládou prostřednictvím španělské legace v Praze (NA, ÚOŽK, karton 185, zpráva).

snažilo zaručit si neomezený dovoz svého zboží do Československa a placení zboží prostřednictvím emisních bank pomocí clearingů, při čemž mělo být po zjištění hodnoty vyměněného zboží odečteno 25 % z hodnoty španělského vývozu z titulu dopravních nákladů.<sup>285</sup>

Nicméně hned v prosinci 1932 docházelo k obtížím v otázce kompenzačních obchodů se Španělskem nejen ze strany španělské vlády, nýbrž i obchodních kruhů španělských. Československé vyslanectví v Madridu se pokusilo zahájit prostřednictvím konzulátu ve Valencii jednání s tamními vývozci pomerančů za účelem ustavení kompenzačního ústředí, jež by spolupracovalo s ústředími kompenzačními v ČSR. Avšak jednání nevedlo k cíli jednak pro pokročilou dobu vývozu pomerančů z tehdejší úrody, jednak proto, že vývozci doufali, že v příštím vývozním období kompenzačních dohod nebude již v platnosti. Vyslanectví bylo přesvědčeno, že vývozci pomerančů změní své stanovisko pouze tehdy, jestliže španělská vláda smluvně zaváže se na delší dobu provozovat vývoz pomerančů do ČSR cestou kompenzací. Proto vyslanectví plně souhlasilo se stanoviskem československé vlády, která trvala na kompenzacích týkajících se pomerančů. Následkem stále vzrůstajícího pasiva obchodní bilance mezi oběma státy byla československá vláda nucena k návrhu na úpravu obchodních styků cestou kompenzací. Československá vláda byla přesvědčena, že pouze tímto prostředkem bylo možné dosáhnout ve vzájemných obchodních stycích rovnováhy. Avšak vlivem poměrů nenastal takový úspěch, který si naše vláda od navrženého systému slibovala. Příčinou toho bylo, že některé španělské artikly, s jejichž kompenzací bylo počítáno, tj. pomeranče, vinné hrozny, víno apod., byly do Československa dováženy z jiných států za ceny nižší vůči cenám španělským. A proto se zájem o kompenzace stále zmenšoval a povolené kompenzace se v četných případech nedaly ani provést. Následkem toho se nedostavila ani očekávaná podpora pro československý export do Španělska. Jelikož československá vláda neměla v úmyslu brzdit španělský obchod ve prospěch jiných států, projevila svou nejlepší vůli přispět k rozšíření vzájemných vztahů. Ministerstvo zahraničních věcí bylo ochotno dát v úvahu, aby se španělský dovoz umožnil bez kompenzací, ovšem za předpokladu, že španělská vláda ze své strany učiní opatření, aby československému dovozu do Španělska byly volněny opět odbytné možnosti, které mu byly odňaty vysokými cly placenými ve zlatě. To platilo v první řadě o dovozu skla. Z toho důvodu pověřilo Ministerstvo zahraničních věcí touto záležitostí vyslanectví v Madridu. Československé požadavky formou soukromého dopisu byly předloženy generálnímu

---

<sup>285</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1932, zpráva.

ředitelství obchodu. Nakonec bylo dosaženo jen tolik, že naše požadavky byly probrány na schůzi meziministerského výboru, které se zúčastnil španělský vyslanec v Praze Agramonte, jenž podal na schůzi výklad o vzájemných stycích. Následně se jednalo o španělském návrhu na zavedení sběrného clearingu, který se poté měl dořešit v Praze pod dohledem španělského vyslance Agramonte. Ohledně československých požadavků bylo slíbeno, že se jim vyhová, ale bez závazku, kdy se tak stane a v jaké míře. Ujednání mělo vstoupit v platnost ve stejný den, kdy mělo dojít k písemné záruce.<sup>286</sup>

V roce 1933 se československé vyslanectví v Madridu snažilo o uvolnění vzájemného obchodu se Španělskem. Jednalo se o to, že Španělsko neprojevovalo příliš velký zájem o československý trh po ukončení pomerančové sezony na rozdělení celní položky na sklo a na snížení celních sazeb na gumovou obuv. Vzájemný obchod mezi Československem a Španělskem však nadále trval.<sup>287</sup> To dokazuje skutečnost, že v květnu 1933 firma Baťa zřídila svoji prodejnu v Las Palmas<sup>288</sup> a odtud mohla zahájit expanzi na Pyrenejský poloostrov. Baťa využil dosavadní krize obuvnického a koženého průmyslu a také faktu, že ve Španělsku bylo v provozu jen několik málo továren, které zpracovávaly kůži a textil. Není divu, že proti Baťově konkurenci se začal šířit odpor, jelikož začal ohrožovat poslední produkující firmy. Dělníci španělských továren proto žádali, aby byl uvalen zákaz dovozu přes přístav Las Palmas. Nicméně Baťu to nezaskočilo, protože v té době zřídil další svou pobočku na Kanárských ostrovech, odkud začal s aktivní propagací svých výrobků.<sup>289</sup>

V polovině měsíce července 1933 nastala v obchodních stycích porucha, která se projevovala ve formě efektivní blokády československých pohledávek prováděné tím způsobem, že Španělsko vyjmullo tyto pohledávky z přednostního nakládání, tj. vzaty v záznam, a přiděl devis nebyl prováděn. Ježto ve zmíněné době pro nedostatek zásoby cizích platidel bylo možno vzítí zřetel pouze na žádosti požívající přednostního zacházení, znamenalo toto opatření vlastně úplné zastavení přidělu. Tento stav byl po opětovném vyjednávání ukončen dne 26. července 1933, kdy byla odvolána interní instrukce o provádění přidělu pro československé pohledávky. V příčinné souvislosti s právě zmíněnými obtížemi bylo vedeno v Praze jednání o dohodě, kterou se mělo dostat definitivní úpravy vzájemnému obchodnímu styku, resp. jeho uvolnění. Ze strany španělské bylo pak používáno částečné blokády jako prostředku k nátlaku na československou vládu, aby

---

<sup>286</sup> AMZV, MZV 1918-939, IV. sekce – národohospodářská, karton 1049, zpráva.

<sup>287</sup> NA, MZ I-ZOZ, karton 73, zpráva.

<sup>288</sup> Las Palmas de Gran Canaria neboli zkráceně Las Palmas je největší město španělského autonomního společenství Kanárské ostrovy, jedno z jeho dvou hlavních měst (vedle Santa Cruz de Tenerife).

<sup>289</sup> NA, MZV-VA I, karton 575, novinový článek z roku 1933 (České slovo).



vyhověla s urychlením španělských požadavků. Vzájemná výměna zboží mezi Československem a Španělskem poté vykazovala dle dat československých statistik téměř naprostou rovnováhu.<sup>290</sup>

Po delším vyjednání zahájeném již v roce 1932, vyhověla španělská vláda protestu diskriminace československých farmaceutických specialit, která byla odstraněna na začátku ledna 1934. Zájmy československého vývozu však byly na druhé straně značně dotčeny opatřením, které se týkalo vylívání některého druhu dováženého zboží, a to pokud šlo o modifikaci hesel pro zrcadlové sklo, která měla důsledek na zvýšení cla na facetované sklo. Bilance vzájemného obchodu za měsíc leden - únor dle československých statistik byla pasivní pro Československo. Tato skutečnost byla vysvětlitelná převážně sezonní povahou španělského vývozu, který byl vždy silnější právě v zimních měsících v době sklizně pomerančů. V průběhu dalších měsíců se obchodní bilance poněkud vyrovnala ve prospěch Československa. Toto částečné zlepšení poměrů bylo možné přičítat především, jak bylo již řečeno, sezonní povaze španělského vývozu, který v důsledku toho nebyl stejnoměrně rozložen na jednotlivé měsíce a jevil se pravidelně značným úbytkem v letních a podzimních měsících. Hodnota vývozu obou zemí ve vzájemném styku v měsících lednu – srpnu se zvýšila. Postupné zmírňování našeho schodku v obchodní bilanci se Španělskem, zaznamenané již v druhém období, pokračovalo ve zvýšené míře též v zimních měsících. Dne 1. listopadu 1934 byla v Praze prozatímně sjednána dohoda o prodloužení platnosti obchodní úpravy z roku 1933, jíž měla být zaručena volnost vzájemného obchodu, španělská vláda však dosud dohody nepotvrdila, odvolávajíc se na nesrovnalost převzatého závazku s platným režimem dovozních kontingentů.<sup>291</sup>

V obchodně-politickém ohledu se československý vývoz nesetkal se zvláštními překážkami, a jednání o přiznání potřebných dovozních kontingentů mělo celkem příznivý výsledek s ohledem na aplikaci režimu kontingentů vůči většině ostatních států. Rušivě ovšem působily výše zmíněné průtahy v přidělu devis na úhradu dovezeného zboží, které přes skutečnost, že Československo požívalo výhody přednostního pořadí vyžadujíc koncem čtvrtletí přibližně doby tří měsíců. Zájmy československého vývozu byly citelně dotčeny změnou ve vylívání cla na tabulkové sklo, na druhé straně se poprvé podařilo proniknout do Španělska vývozcům československých automobilů, jenž dle počátečních úspěchů mělo časem dosáhnout značného odbytu.<sup>292</sup> Z toho vyplývá, že rok 1935 se nesl v duchu nového

---

<sup>290</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1933, zpráva.

<sup>291</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1934, zpráva.

<sup>292</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1935, zpráva.

jednání se Španělskem o novém dovozním a devisním režimu ve styku s Československem. Španělská vláda povolila dovoz československých automobilů bez časového určení, jakožto jednorázový kontingent.<sup>293</sup> Proto československá strana vyšla vstříc španělským přáním. Dovoz španělského sezónního zboží, tj. pomerančů a mandarinek, byl uvolněn do konce roku. Tím se mělo vyjít vstříc hlavním španělským požadavkům. Ministerstvo zahraničních věcí současně sdělilo španělskému vyslanectví, že žádosti o dovoz ostatních španělských výrobků budou vyřizovány kladně bez časového omezení. Ministerstvo zemědělství ihned na meziministerských poradách na tento fakt reagovalo upozorněním, že by mělo být dbáno na československé zájmy v otázce papriky, tj. že její dovoz by neměl být volně povolován. Průběhem dalšího jednání předložilo španělské vyslanectví návrh o novém dovozním režimu. Pokud by o něm nebylo rozhodnuto, žádalo Španělsko o prodloužení starého režimu o dovozu z roku 1933, tj. úplná volnost a poskytnutí výhod na hrozny z Almerie.<sup>294</sup> Z toho vyplývá, že obchodní bilance mezi Španělskem a Československou republikou se vyvíjela v posledním čtvrtletí velmi příznivě jak v absolutním měřítku zaznamenávajíc podstatné zvýšení vzájemné výměny zboží oproti předchozím letům, tak vyrovnáním salda k našemu prospěchu.<sup>295</sup>

Jednání o úpravě obchodního a platebního režimu, vedené v Praze roku 1936, pokračovalo po celé čtvrtletí a definitivní dohody nebylo dosud dosaženo. Na naší straně byly pocítovány obtíže vznikající nedostatkem devis, který dostoupil té míry, že platy do Československa docházely s průtahem dosahující téměř 12 měsíců. Tento rok pasivum obchodní bilance, které bylo zcela obvyklým jevem v první části roku, kdy španělský vývoz dosahoval nejvyšších čísel, vzrostlo tentokrát na nebyvalou výši. Československo v prvních 5 měsících dovezlo španělského zboží za 44 130 000 Kč a vyvezlo pouze za 22 782 000 Kč. Příčinou toho bylo jednak vyšší odběr španělského zboží v důsledku sankcí proti Itálii a celkem liberální stanovisko československé vlády vůči dovozu ze Španělska, jednak vzrůstající nezájem československých vývozců o španělský trh pro obtíže transferu. Právě v prvních měsících tohoto roku dosáhl průtah v přidělu devis vrcholu a další udržování obchodních styků za těchto okolností se stalo fakticky nemožným. Proto českoslovenští vývozcí odmítli objednávky docházející od španělských odběratelů. V jednání o úpravě obchodního a platebního režimu bylo pokračováno po celé období za účelem odstranění

---

<sup>293</sup> Vzhledem ke kontingentaci dovozu automobilů vyskytly se zprvu jisté obtíže, protože Československo nefigurovalo mezi dovozci v roce 1934, a proto nemělo nelegální nároky na kontingent. Nicméně v tomto ohledu došlo k uspokojující dohodě pro obě strany.

<sup>294</sup> NA, MZ I-ZOZ, karton 73, zpráva.

<sup>295</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1935, zpráva.

hlavních obtíží ve vzájemném obchodním styku. V měsíci červnu 1936 byl zaveden s prozatímní platností systém soukromých kompenzací až do doby, kdy otázka placení bude definitivně upravena.<sup>296</sup>

Vzhledem k politickým problémům ve Španělsku, které vedly až k otevřenému válečnému konfliktu, docházelo k postupnému oslabování obchodních vztahů. Přes tuto skutečnost nebylo možné dále rozvíjet a udržovat vzájemné styky v obchodní oblasti.

---

<sup>296</sup> AMZV, Politické zprávy 1918-1977, Madrid, 1936, zpráva.

## Závěr

Diplomová práce *Československo-španělské vztahy v letech 1918-1936*, jejímž cílem bylo zmapovat vývoj československo-španělských diplomatických a ekonomických vztahů v meziválečném období, s logickými časovými přesahy, přináší základní informace, týkající se vzájemných vztahů mezi oběma státy.

Celá práce se skládá z několika částí. V první byl nastíněn vývoj česko-španělských vztahů, které měly za sebou velmi dlouhou a zajímavou cestu. První zprávy o kontaktech mezi českými zeměmi a Iberským poloostrovem lze dohledat již v 10. století. Postupem času se vzájemné styky dostávaly na zcela jinou úroveň nejen po stránce politické, ale i kulturní a ekonomické. Při absenci politických vazeb připadl celkem důležitý prostor kulturním vztahům, především ze strany umělců, tj. spisovatelů a výtvarníků, cestovatelů.

Na základě prostudované literatury byl v další části nejdříve popsán vznik a vývoj Ministerstva zahraničních věcí Československé republiky a problematika vzniku diplomatického zastoupení, potažmo druhy či rozmístování zastupitelských úřadů a personální složení, které se už od počátku potýkalo s nedostatkem odborníků. Nutno říct, že vybudováním zastupitelských úřadů ve Španělsku, stejně tak jako kdekoliv jinde na světě, bylo zapříčiněno potřebou zastupování a poskytnutím případné pomoci československým krajanům žijících v jiných státech. Povinností zastupitelských úřadů bylo totiž pravidelně informovat vysílající zemi o dění v přijímajícím státu ve formě zpráv, které mapovaly politickou a hospodářskou situaci přijímací země. Vedle toho mělo zajišťovat setkání oficiálních představitelů Československa s osobami a institucemi přijímacího státu a podílet se na jejich jednání. Náplň zahraničních úřadů nebyla pouze pasivní, ale byla i aktivní, kam můžeme zařadit rozšiřování povědomí o Československu formou různých přednášek a vyhledávání příležitostí k vzájemnému setkávání a utužování dobrých vztahů mezi státy.

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 bylo navazování vztahů se Španělskem pozvolné a obezřetné. Zejména ze španělské strany panovala jistá nedůvěra k nově vzniklému státu, který vznikl rozpadem Rakousko-uherské monarchie, protože s monarchií udržovalo Španělské království solidní diplomatické vztahy. Nicméně postupem času se vztahy začaly pomalu, ale jistě stabilizovat a postupně rozvíjet. Zásahu na tom mělo rovněž československé vyslanectví v Madridu, které požívalo značných výhod a snadněji mohlo navazovat potřebné kontakty. Podle mého soudu mělo vyslanectví také štěstí na diplomatické osobnosti, o jejichž diplomatickou činnost jsem práci obohatila. Není pochyb, že nejdůležitější podíl na rozvoji československo-španělských vztahů měl zejména

československý vyslanec Vlastimil Kybal, který se snažil o přiblížení obou zemí a dbal o dobré vzájemné styky. Za Kybalova působení rozvíjelo utěšeně přátelské vztahy Sdružení přátel Československa, které se pravidelně scházelo na československém vyslanectví. Zlom ve vztazích představoval pád monarchie, který pro Československo znamenal diplomaticko-politické ulehčení a nastolení republikánského režimu, jenž mohl přinést rozvoj styků hospodářských a kulturních. Ještě za monarchie náležel Madrid k nejtěžším a nejchoulostivějším místům československé diplomacie, a to pro nepřátelský odpor, který kladla královna matka Marie Kristina a zastřené celý královský rod. Pouze díky trpělivé a taktní činnosti se československého úřadu podařilo sjednat Československu a jeho zastoupení v Madridu respekt vysokých dvorských i společenských kruhů. Naproti tomu republika rázem sblížila náš stát a jeho zastupitelstvo k vzájemné spolupráci, která měla být účinnější než v předcházejícím období.

Na utužování vztahů mělo svůj podíl i španělské zastoupení v Československu, resp. v Praze. Španělští vyslanci se při svém nástupu do úřadu zaručovali, že budou nejen rozvíjet, ale i utužovat dobré styky, které se vytvořily mezi Španělskem a Československem, a to po všech stránkách (politických, obchodních a kulturních). Po rozpadu monarchie a vytvoření 2. španělské republiky zavítal do Československa několikrát bývalý španělský král Alfons XIII., který si za své místo pobytu zvolil zámek v Kynžvartu nebo lázeňské město Mariánské Lázně.

Na tomto místě můžeme konstatovat, že kontakty, které spolu Československo a Španělsko v letech 1918-1936 postupem času navázaly, by dozajista měly i nadále stoupající tendenci, kterou však přerušila občanská válka ve Španělsku i následná okupace Československé republiky.

V poslední části práce jsem se pokusila zpracovat ve zkrácené, ale přitom v ucelené formě charakteristiku československé ekonomiky v meziválečném období. Obsahem kapitoly byl rozbor hospodářských dějin Československé republiky s jistým historickým přesahem do doby rakousko-uherské monarchie. Poté jsem se zaměřila na specifika zahraničního obchodu a na československou orientaci zahraničního obchodu. Můžeme říct, že vedle diplomatických vztahů byly pro Československo důležité právě obchodní styky, které vylepšovaly československou obchodní bilanci a zajistily nové druhy zboží pro československé spotřebitele, stejně jako rozlehlý prostor s několika případnými konzumenty československého zboží. Z toho důvodu důležitou složkou těchto obchodních styků byl zejména dovoz a vývoz. Díky dovozu ze Španělska jsme se mohli dostat k takovým plodinám, jako byly pomeranče, mandarinky, hrozny či víno. I přes počáteční rozpaky ze

strany Španělska se podařilo v průběhu dalších let dojít k podpisům několika významných mezivládních obchodních smluv, které vedly k rozvoji vzájemných vztahů.

## Seznam pramenů a literatury

### 1. Prameny

#### Archiv Ministerstva zahraničních věcí (AMZV), Praha:

- Fond: MZV 1918-139, I. sekce – prezidium
- Fond: MZV 1918-1939, II. sekce – 2. běžná spisovna
- Fond: MZV 1919-1939, I-V. sekce – národohospodářská
- Fond: Personální spisy 1918-1945
  - o Josef Šindler
  - o Miloš Kobr
  - o Adolf Berka
  - o Vlastimil Kybal
- Fond: Politické zprávy 1918-1977, Barcelona
- Fond: Politické zprávy 1918-1977, Madrid
- Fond: ZÚ Lisabon

#### Národní archiv (NA), Praha:

- Fond Konrad – Beer Kurt
- Fond: Kybal Vlastimil, Prof. PhDr.
- Fond: Ministerstvo financí I., Praha
- Fond: Ministerstvo sociální péče, Praha
- Fond: Ministerstvo spravedlnosti, Praha
- Fond: Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, Praha
- Fond: Ministerstvo vnitra I. – prezidium v Praze
- Fond: Ministerstvo vnitra I. – stará registratura, Praha
- Fond: Ministerstvo vnitra II., Praha – dodatky
- Fond: Ministerstvo zahraničních věcí – výstřižkový archiv, Praha – výstřižkový archiv I.
- Fond: Ministerstvo zemědělství I. – zahraniční a obchodní politika, Praha
- Fond: Policejní ředitelství Praha II. – všeobecná spisovna – 1931-1940
  - o Adolf Berka
  - o Jaroslav Lenz
  - o Miloš Kobr
  - o Zdenko Formánek

- Fond: Spolek československých inženýrů, Praha
- Fond: Ústředna obchodních a živnostenských komor, Praha
- Fond: Zahraniční tiskový archiv, New York

### Dobová literatura

- BENEŠ Edvard – KRAMÁŘ Karel. *Československá zahraniční politika: dvě řeči pronesené v Národním shromáždění dne 30. září 1919*. Praha: Národ, 1919. 56 s.
- *Československá statistika v prvním desetiletí republiky*. Praha: Státní tiskárna, 1928. 59 s.
- KYBAL Vlastimil. *O Španělsku: cestovní dojmy a úvahy*. Praha: Miloš Procházka, 1928. 157 s.
- LENZ Jaroslav. *Kulturní styky česko-španělské v zrcadle dějin*. Praha: Jaroslav Lenz, 1930. 11 s.
- LENZ Jaroslav. *Španělské kulturně – historické památky v Praze*. Praha: Španělský a iberoamerický ústav, 1935. s. 35-45
- *Zahraniční obchod republiky Československé v roce ... Československo*. Státní statistický úřad. Praha: Státní úřad statistický, 1923-1948. Československá statistika. Řada 3, Zahraniční obchod. Pramenné dílo Státního úřadu statistického. Řada 3. Pramenné dílo Ústředního statistického úřadu. Řada 3, Zahraniční obchod.

## **2. Literatura**

- ARTETA UBIETO Antonio et al. *Dějiny Španělska*. Praha: NLN, 2007. 915 s.
- ČORNEJOVÁ Ivana. *Tovaryšstvo Ježíšovo: jezuité v Čechách*. Praha: Hart, 2002. 264 s.
- DEJMEK Jindřich. *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918 až 1992): vybrané kapitoly z dějin československé zahraniční politiky*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002. 384 s.
- DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-199)*. Díl I., Praha: Academia, 2012. 317 s.
- DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: biografický slovník československých diplomatů (1918-1992)*. Díl II., Praha: Academia, 2013. 802 s.
- DEJMEK Jindřich (ed.) – KOLÁŘ František (ed.). *Československá zahraniční politika a vznik Malé dohody 1920-1921 (4. červen 1920 – 31. květen 1921)*. Svazek 1. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, Praha 2004. 703 s.



- FORBELSKÝ Josef – ROYT Jan – JORYNA Mojmír. *Pražské Jezulátko*. Praha: Aventinu, 2004. 95 s.
- HRDLIČKA Jaroslav. *Vlastimil Kybal a Univerzita Karlova*. Chomutov: 3K, 1997. 176 s.
- CHALUPA Jiří. *Španělsko*. Praha: Libri, 2005. 214 s.
- KAŠPAR Oldřich. *Čechy v zrcadle hispano-amerických dějin*. Pardubice: Kora, 1997. 140 s.
- KAŠPAR Oldřich. *Zámořské objevy 15. a 16. století a jejich ohlas v českých zemích*. Pardubice: Kora ve spolupráci s AZ servis, 1992. 105 s.
- KAŠPAR Oldřich – IBÁÑEZ María Victoria. *Koruna a srdce Evropy: na cestu do Španělska*. Olomouc: Votobia, 1992. 50 s.
- KAZIMOUR Jan. *Hospodářský vývoj Československa*. Praha: Nakladatelství technické literatury, 1980. 160 s.
- KLÍMA Jan. *Dějiny Portugalska*. Praha: NLN, 1996. 306 s.
- KLIMEK Antonín – KUBŮ Eduard. *Československá zahraniční politika 1918-1938: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha: ISE, 1995. 115 s.
- KUBŮ Eduard – PÁTEK Jaroslav. *Mýtus a realita hospodářské vyspělosti Československa mezi světovými válkami*. Praha: Karolinum, 2000. 439 s.
- KYBAL Vlastimil – LÁŠEK Jan Blahoslav – HRDLIČKA Jaroslav (ed.). *Paměti Vlastimila Kybala*. Díl 1, Chomutov: L. Marek, 2012. 249 s.
- LACH Jiří. *Josef Borovička: osudy českého historika ve 20. století*. Praha: Academia, 2009. 348 s.
- MED Jaroslav. *Literární život ve stínu Mnichova (1938-1939)*. Praha: Academia, 2010. 340 s.
- MYSLIL Stanislav. *Diplomatické styky a imunity: se zvláštním zřetelem k výsledkům Vídeňské kodifikační konferenci konané v roce 1961*. Praha: ČSAV, 1964. 395 s.
- NÁLEVKA Vladimír. *Světová politika ve 20. století*. Svazek 1, Praha: Aleš Skřivan ml., 2000. 270 s.
- OPATRŇÝ Josef (ed.). *Las relaciones checo-españolas: viajeros y testimonios*. Praga: Karolinum, 2009. 235 s.
- ORT Alexandr. *Česká zahraniční politika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 363 s.
- PAPOUŠEK Vladimír. *Horizonty: život a dílo Zdeňka Němečka*. Praha: Torst, 2002. 227 s.

- PRŮCHA Václav a kol. *Hospodářské dějiny Československa v 19. a 20. století*. Praha: Svoboda, 1974. 530 s.
- RAJLICH Jiří – MAJTENYI David. *Jan Ferák a ti druzí: českoslovenští interbrigadisté, letci a letouny v občanské válce ve Španělsku 1936-1939*. Cheb: Svět křidel, 2012. 742 s.
- ŠTĚPÁNEK Pavel. *Čechy a Španělsko ve středověku: dějiny a umění*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 306 s.
- VÁLKOVÁ Miluše – CHURANOVÁ Zuzana. *Svatojakubská cesta: Severním Španělskem do Santiaga de Compostela*. Praha: KARPANA, 2009. 233 s.
- ZBOŘIL František. *Československá a česká zahraniční politika: minulost a současnost*. Praha: Leges, 2010. 434 s.
- ŽALOUDEK Karel. *Encyklopedie politiky*. Praha: Libri, 1999. 559 s.

Články, studie a sborníky:

- BAĎURA Bohumil. Ditrichštejnové a Španělsko. In: RESKA Jaroslav. *České země a Španělsko: z dějin česko-španělských vztahů*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 1996, s. 41-56.
- BARTEČEK Ivo. *Vlastimil Kybal – od historických studií k dílu diplomatickému*. In: *Pocta Josefu Polišenskému: sborník prací moravských historiků k 80. narozeninám univerzitního profesora PhDr. Josefa Polišenského, DrSc.* Ostrava: Repronis, 1996, s. 23-28.
- BARTEČEK Ivo. *Vlastimil Kybal a Španělsko*. In: RESKA Jaroslav. *České země a Španělsko: z dějin česko-španělských vztahů*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 1996, s. 105-113.
- BARTOŠ Lubomír. *Dějiny a kultura Španělska: určeno pro posluchače fakulty filozof*. Praha: SPN, 1990. 148 s.
- BENEŠ Vlastislav. *Španělsko a Španělé*. Praha: Grada Publishing, 2000. 122 s.
- BENEŠ Vlastislav a kol. *Španělsko Andorra: obchodně ekonomické sborníky*. Praha: Pressfoto, 1982. 241 s.
- BOČAN Jan. *Zastupitelské úřady*. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2000. 30 s.
- BRZORÁDOVÁ-NĚMEČKOVÁ Olga. *Vzpomínky na mého otce Zdeňka Němečka*. In: MERTLÍKOVÁ Olga (red.). *Legionář, diplomat a spisovatel Zdeněk Němeček*. Jaroměř: Městské muzeum v Jaroměři, 2004, s. 54-57.

- ČERNÁ Milena. *Epizoda z politického života Roberta Fliedera*. In: *Sborník k dějinám 19. a 20. století*, č. 12, Praha: 1991, s. 149-165.
- Heslo *Kybal Vlastimil*. In: KOLÁŘ František a kol. *Politická elita meziválečného Československa 1918-1938: kdo byl kdo*. Praha: Pražská edice, 1998, s. 144-145.
- Heslo *Kobr Miloš*. In: KOLÁŘ František a kol. *Politická elita meziválečného Československa 1918-1938: kdo byl kdo*. Praha: Pražská edice, 1998, s. 130.
- HRDLIČKA Jaroslav. *Vlastimil Kybal doma a v exilu*. Louny: Obecní úřad Peruc, 2001. 60 s.
- NÁLEVKA Vladimír. *Československo-španělské vztahy v letech občanské války 1936-1945*. In: KOVÁŘ Martin – NÁLEVKA Vladimír. „Dvacáté století“: ročenka *Semináře nejnovějších dějin Ústavu světových dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2004-2006, s. 88-95.
- NÁLEVKA Vladimír. *Století českého zájmu o Španělsko*. In: RESKA Jaroslav. *České země a Španělsko: z dějin česko-španělských vztahů*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 1996, s. 91-101.
- ORTIZ Alberto (ed.) et al. *Kulatý stůl: 70. výročí předložení pověřovacích listin Luisem Jiménezem de Asúa, vyslancem Španělské republiky v Praze, prezidentovi Československa Edvardu Benešovi (14. dubna 1937)*. Praha: Instituto Cervantes, 2007, 20 s.
- *Osudy španělského krále Alfonse XIII*. In: Hamelika, roč. XXX, pořadové č. 336, s. 187-190.
- SKÁLA Zdeněk. *Španělsko*. Praha: Svoboda, 1983. 243 s.
- SZÁRAZ Peter. *Činnost španělského vyslanectva v Praze pod vedením Luisa Jiméneza de Asúa (1936-1939)*. In: SZÁRAZ Peter (ed.). *Španělsko a střední Evropa: minulost a přítomnost vzájemných vztahov*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004, s. 64-72.
- TŘEŠTÍK Dušan. „*Veliké město Slovanů jménem Praha*“. *Státy a otroci ve střední Evropě v 10. století*. In: TŘEŠTÍK Dušan (ed.) – POLANSKÝ Luboš (ed.) – SLÁMA Jiří (ed.). In: *Přemyslovský stát kolem roku 1000. Na paměť knížete Boleslava II. († 7. února 999)*, Praha: NLN, 2000, s. 49-70.
- VÁVRA Vlastimil. *Na pomoc Španělské republice (1936-1939)*. Praha: federální ÚV ČSSPB, 1981. 38 s.

Univerzitní nepublikované práce

- BREJCHA Miroslav. *Československý diplomat JUDr. Robert Flieder*. Praha, 2006. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Ústav českých dějin. Vedoucí práce doc. PhDr. Jana Čechurová, Ph.D.
- DUŠKOVÁ Pavlína. *Minulost a současnost Španělska pohledem českých hispanistů*. České Budějovice, 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Filozofická fakulta. Ústav romanistiky. Vedoucí práce Mgr. Pavel Marek, Ph.D.
- JÁROVÁ Eva. *Poslední lancknecht a faccioso (Reflexe Španělska během první karlistické války v cestovním deníku Bedřicha ze Schwarzenbergu)*. České Budějovice, 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita České Budějovice. Filozofická fakulta. Historický ústav. Vedoucí práce Mgr. Zdeněk Bezcený Ph.D.
- NAUŠ Michal. *Politika neintervence ve španělské občanské válce jako symptomatický projev appeasementu a československá zahraniční politika*. Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita Brno. Filozofická fakulta. Historický ústav. Vedoucí práce PhDr. Libor Vykoupil
- PROCHÁSKOVÁ Kamila. *Hispanická bádání v Čechách a na Moravě*. České Budějovice, 2009. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Ústav romanistiky. Vedoucí práce Mgr. Pavel Marek, Ph.D.
- PUMPRLOVÁ Kristýna. *Československo-portugalské vztahy ve 20. a 30. letech 20. století*. Praha, 2011. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Ústav románských studií. Vedoucí práce PhDr. Simona Binková, CSc.
- PURNOCHOVÁ Tereza. *Československo-španělské vztahy v meziválečném období*. Praha, 2014. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Katedra dějiny a didaktiky dějepisu. Vedoucí práce PhDr. Jiří Hnilica, Ph.D.
- VURM Filip. *Československo-španělské vztahy v letech 1945-1975*. Praha, 2006. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Filozofická fakulta. Ústav světových dějin. Vedoucí práce Prof. PhDr. Vladimír Nálevka, CSc.

### 3. Internetové odkazy

- URBAN Vít. *Fundador de la hispanística moderna de Praga* [online], 2001, cit. 2. února 2017, dostupné z: <<http://www.radio.cz/es/rubrica/legados/fundador-de-la-hispanistica-moderna-de-praga#null>>
- *Nevděčnost* [online], cit. 13. února 2017, dostupné z: <<http://cs.wikisource.org/wiki/Nevděčnost>>

- *Senát Národního shromáždění* [online], cit. 7. dubna 2017, dostupné z:  
<[http://www.senat.cz/informace/z\\_historie/tisky/1vo/tisky/T1307\\_02.htm](http://www.senat.cz/informace/z_historie/tisky/1vo/tisky/T1307_02.htm)>
- *Společná Česko-Slovenská digitální parlamentní knihovna – úterý 4. dubna 1922* [online], cit. 5. dubna 2017, dostupné z:  
<<https://www.psp.cz/eknih/1920ns/ps/stenprot/135schuz/s135001.htm>>
- *Společná Česko-Slovenská digitální parlamentní knihovna – čtvrtek 21. března 1929* [online], cit. 13. dubna 2017, dostupné z:  
<<http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/193schuz/s193001.htm>>

## **Přílohy**

## Seznam příloh

Obrázek 1 - mapa Španělska

(B. Kozenn's Geographischer Schul-Atlas für Gymnasien, Real- und Handels-Schulen, Wien 1874)

Obrázek 2 - španělský král Alfons XIII.

(*Španělský král Alfons XIII. a Mariánské Lázně*, in: Hamelika 10, ročník XXX, Mariánské Lázně, 31. října 2006, s. 186)

Obrázek 3 - generál Miguel Primo de Rivera

(NA, Českoslovenští dobrovolníci ve Španělsku 1936-1939, album 7, skupina 5: Španělé, Španělsko)

Obrázek 4 - generál Dámaso Berenguer y Fusté

(NA, Českoslovenští dobrovolníci ve Španělsku 1936-1939, album 7, skupina 5: Španělé, Španělsko)

Obrázek 5 - Manuel Azaña

(NA, Českoslovenští dobrovolníci ve Španělsku 1936-1939, album 7, skupina 5: Španělé, Španělsko)

Obrázek 6 - Francisco Franco

(NA, TZA, karton 2951)

Obrázek 7 - Miloš Kobr

(DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-199). Díl I.*, Praha: Academia, 2012.)

Obrázek 8 - Adolf Berka

(NA, PŘ (1931-1940), karton 4678, sign. B 1461/61 berka adolf)

Obrázek 9 - Vlastimil Kybal

(NA, Kybal Vlastimil, Prof. PhDr., karton 1)

Obrázek 10 - Robert Flieder

(DEJMEK Jindřich. *Diplomacie Československa: nástin dějin ministerstva zahraničních věcí a diplomacie (1918-199). Díl I.*, Praha: Academia, 2012.)

Obrázek 11 - Zdeněk Němeček

(PAPOUŠEK Vladimír. *Horizonty: život a dílo Zdeňka Němečka*. Praha: Torst, 2002.)

Obrázek 12 - Vlastimil Kybal a Alfons XIII.

(NA, Kybal Vlastimil, Prof. PhDr., karton 50)

Obrázek 13 - delegace vyslaná do Madridu

(NA, Českoslovenští dobrovolníci ve Španělsku 1936-1939, album 10, skupina 7:  
Solidarita s bojem španělského lidu)

Obrázek 14 - poselství Madridu

(NA, Sb. Letáky - 46/1-3, karton 8, arch. jednotka: 175)





Obrázek 1 - mapa Španělska



Obrázek 2 - španělský král Alfons XIII.



Obrázek 3 - generál Miguel Primo de Rivera



Obrázek 4 - generál Dámaso Berenguer y Fusté



Obrázek 5 - Manuel Azaña



Obrázek 6 - Francisco Franco



Obrázek 7 - Miloš Kobr



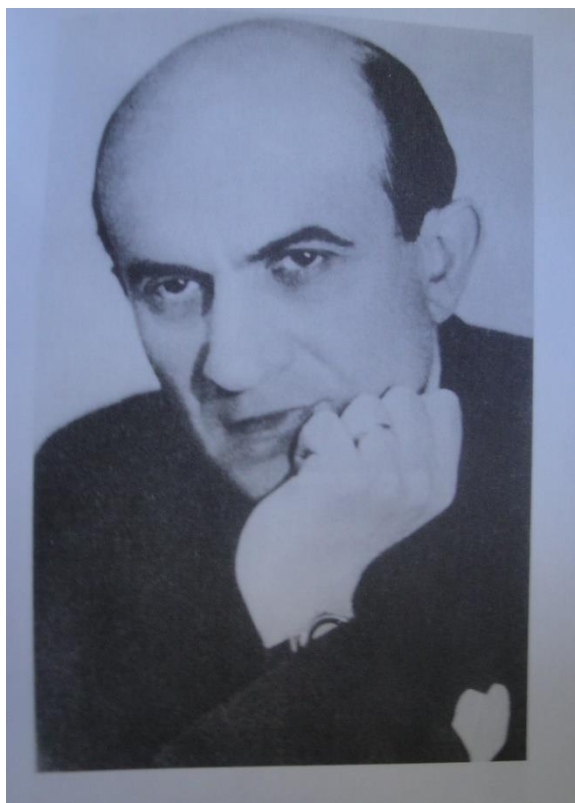
Obrázek 8 - Adolf Berka



Obrázek 9 - Vlastimil Kybal



Obrázek 10 - Robert Flieder



Obrázek 11 - Zdeněk Němeček



Obrázek 12 - Vlastimil Kybal a Alfons XIII.



Obrázek 13 - delegace vyslaná do Madridu

9 IX. 1937 24

# POSELSTVÍ MADRIDU

## Co viděla parlamentní delegace KSČ ve Španělsku



Zpráva ze španělských front. — Co vzkazují našemu lidu španělský ministerský předseda Negrin, generál Miaja, generální komisař války, Del Vayo a hrdinná vůdkyně španělského lidu Pasionaria. — Jak žijí a bojují naši dobrovolníci z Československa — o tom všem promluví

**v úterý dne 5. října o půl 8. hod. večerní**

### na velké veřejné schůzi v Lucerně

**poslanci KSČ Šverma, Vodička a Beuer, kteří se právě vrátili ze Španělska**

Na schůzi bude přečteno  
poselství Socialistické a Komunistické strany Španělska dělnické třídě v Československu.

Nákladem poslance J. Krošnaře, Praha — Tiskem Jar. Hofmána, Praha-Karlín.

Obrázek 14 - poselství Madridu

## **Tabulky**



## Seznam tabulek

- Tabulka 1 - přehled zastupitelských úřadů Československa ve Španělsku  
(*Konzulární zastoupení Československa v cizině a cizích zemí v Československu v letech*)
- Tabulka 2 - přehled diplomatických zástupců Československa ve Španělsku  
(vlastní práce)
- Tabulka 3 - přehled diplomatických zástupců Španělska v Československu  
(vlastní práce)
- Tabulka 4 - vývoj zahraničního obchodu Československa  
(KAZIMOUR Jan. *Hospodářský vývoj Československa*. Praha: Nakladatelství technické literatury, 1980, s. 36)
- Tabulka 5 - struktura čs. dovozu a vývozu v letech 1921-1938 (v %)  
(KUBŮ Eduard – PÁTEK Jaroslav. *Mýtus a realita hospodářské vyspělosti Československa mezi světovými válkami*. Praha: Karolinum, 2000, s. 211)
- Tabulka 6 - struktura dovozu v letech 1924 až 1937  
(KAZIMOUR Jan. *Hospodářský vývoj Československa*. Praha: Nakladatelství technické literatury, 1980, s. 37)
- Tabulka 7 - struktura vývozu v letech 1924 až 1937  
(KAZIMOUR Jan. *Hospodářský vývoj Československa*. Praha: Nakladatelství technické literatury, 1980, s. 37)

stát	místo	zastupitelský úřad	doba působení
Španělsko	Barcelona	konzulární agencie	1919
		honorární konzulát	1924-1934
		honorární generální konzulát	1934-1939
		vyslanectví	1938-1939
	Bilbao	honorární vicekonzulát	1927-1929
		honorární konzulát	1930-1938
	Madrid	generální konzulát	1920-1921
		vyslanectví	1921-1939 <sup>297</sup>
		honorární generální konzulát	1935-1938
	Malaga	honorární vicekonzulát	1927-1938
	San Sebastián	honorární konzulát	1929-1938 <sup>298</sup>
	Santander	honorární konzulát	1924-1936
	Sevilla	honorární konzulát	1928-1937
	Valencia	honorární konzulát	1927-1938
	Vigo	Honorární konzulát	1925-1938

Tabulka 1 - přehled zastupitelských úřadů Československa ve Španělsku

<sup>297</sup> V souvislosti s občanskou válkou ve Španělsku bylo vyslanectví u republikánské vlády koncem ledna 1938 přemístěno do Barcelony, kde našlo útočiště v budově, v níž československé zájmy hájil honorární generální konzul José Monteys Serra. V Madridu zůstalo konzulární oddělení vyslanectví a též honorární generální konzulát. Česko-Slovensko uznalo povstaleckou vládu de iure až v lednu roku 1939, poté ukončila svou činnost barcelonská legace a úřad se vrátil do Madridu.

<sup>298</sup> V San Sebastiáně přebýval generální agent u frankistické vlády Michal Hanák, jenž v této funkci začal působit ve druhé polovině června roku 1938. Frankova vláda sice sídlila v Burgosu, jenže tam bylo velmi obtížné najít odpovídající prostory pro úřad. V červnu roku 1938 tam měla své kanceláře pouze britská diplomatická mise, zástupci ostatních států úřadovali právě v San Sebastiáně. Ostatně ani předtím v Burgosu nebyl umístěn žádný zastupitelský úřad Československa, kdežto v San Sebastianu šlo využít zkušeností a kontaktů, jež mohl poskytnout místní honorární konzul Československa Arbide y Allende.

<b>diplomat</b>	<b>datum nástupu</b>	<b>poznámka</b>
Josef Šindler	12. 10. 1919	konzulem od února 1919
Miloš KOBR	25. 5. 1921	vyslanec (od července 1922 i v Portugalsku)
Adolf Berka	1. 12. 1925	chargé d'affaires a. i.
Vlastimil KYBAL	29. 11. 1927	Vyslanec (se současnou akreditací v Portugalsku)
Zdeněk Formánek	1933	1. března 1928 legační tajemník II. třídy 1931 legační rada I. třídy 1933 chargé d'affaires a. i.
Robert FLIEDER	16. 7. 1935	vyslanec (se současnou akreditací v Portugalsku)
Zdeněk Němeček	1. 2. 1938	chargé d'affaires e. p.
Michal Hanák	1. 6. 1938 17. 2. 1939	generální agent chargé d'affaires u povstalecké vlády v Burgosu

Tabulka 2 - přehled diplomatických zástupců Československa ve Španělsku

<b>diplomat</b>	<b>datum nástupu</b>	<b>poznámka</b>
Pedro Sebastiano de Erice	30. 7. 1920	vyslanec
Danielo Carballo y Prat Comte de Pradere	21. 8. 1925	vyslanec
Santiago Méndez de Vigo	20. 7. 1926	vyslanec
Joaquin de Ezpeleta	9. 6. 1927	vyslanec
Buanaventura Caro y Arrogo	31. 7. 1930	vyslanec
Francisco Agramonte y Cortijo	3. 3. 1932	vyslanec
Luis Garcia Guijarro	25. 6. 1935	vyslanec
Luis Jiménez de Asúa	15. 4. 1937	vyslanec
Sanz y Tovar	2. 6. 1938	generální agent

Tabulka 3 - přehled diplomatických zástupců Španělska v Československu

Rok	Mld Kč (běžné ceny)		Index fyzického objemu	
	Obrat	Obchodní bilance	Dovoz	vývoz
1922	33,1	+6,6	100	100
1923	24,7	+3,1	109,8	96,8
1924	32,9	+1,2	157,8	116,4
1929	40,5	+0,5	214,8	152,2
1930	33,2	+1,8	190,2	145,1
1933	12,0	-0,2	91,2	60,5
1937	22,9	+1,0	143,9	107,7

Tabulka 4 - vývoj zahraničního obchodu Československa

	průměr 1921-1923	průměr 1928-1929	1932	1935	průměr 1937-1938
<b>DOVOZ</b>					
zemědělské výrobky	35,1	25,5	27,5	26,6	22,3
suroviny	29,4	30,0	26,8	31,0	30,6
spotřební zboží	19,1	22,2	17,4	19,1	17,0
stroje a automobily	5,9	8,3	7,6	7,9	9,6
ostatní	10,5	14,0	20,7	15,4	20,5
<b>VÝVOZ</b>					
zemědělské výrobky	19,5	16,4	16,1	10,2	12,9
suroviny	17,2	9,9	11,1	12,3	11,2
spotřební zboží	50,5	55,1	51,7	45,1	42,0
stroje a automobily	3,2	4,4	2,3	5,2	8,1
ostatní	9,6	14,2	18,8	27,2	25,8

Tabulka 5 - struktura čs. dovozu a vývozu v letech 1921-1938 (v %)

zboží	podíl z celkového dovozu (v %)			
	1924	1929	1933	1937
suroviny	48,1	49,0	49,9	57,4
hotové výrobky (nepotravinářského průmyslu)	21,6	21,3	28,6	29,7
potraviny a nápoje	25,1	14,6	19,2	11,0
živá zvířata	5,2	4,8	1,8	1,9

Tabulka 6 - struktura dovozu v letech 1924 až 1937

zboží	podíl z celkového dovozu (v %)			
	1924	1929	1933	1937
suroviny	21,7	16,8	22,9	19,8
hotové výrobky (nepotravinářského průmyslu)	59,1	71,3	69,1	71,8
potraviny a nápoje	18,7	11,4	7,8	8,1
živá zvířata	0,3	0,2	0,0	0,1

Tabulka 7 - struktura vývozu v letech 1924 až 1937